

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

**Οι μετασχηματισμοί της εμπορικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής
Ένωσης για τα αγροτικά προϊόντα και οι επιπτώσεις για τις
Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γεώργιος Στεργίου

Αθήνα, Δεκέμβριος 2017

Επιβλέπων:

Γρηγόριος Τσάλτας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Γεώργιος Στεργίου, 2017

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση πτυχιακής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΚΕ: Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού

ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΓΣΔΕ: Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου

ΕΑΧ: Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Η.Ε.: Ηνωμένα Έθνη

ΚΑΠ: Κοινή Αγροτική Πολιτική

ΚΟΑ: Κοινή Οργάνωση της Αγοράς

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικός Οργανισμός

ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

ΣΓΠ: Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων

ΣΟΕΣ: Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης

ACP: African, Caribbean and Pacific (Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού)

CAP: Common Agricultural Policy (Κοινή Αγροτική Πολιτική)

CDP: Committee for Development Policy (Επιτροπή Αναπτυξιακής Πολιτικής)

CEDEAO: Communauté Economique Des Etats de l'Afrique de l'Ouest (Οικονομική Κοινότητα των Κρατών της Δυτικής Αφρικής)

EBA: Everything But Arms (Όλα εκτός από όπλα)

ECOSOC: Economic and Social Council (Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών)

ECOWAS: Economic Community of West African States (Οικονομική Κοινότητα των Κρατών της Δυτικής Αφρικής)

EPAs: Economic Partnership Agreements (Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης)

EU: European Union (Ευρωπαϊκή Ένωση)

EVI: Economic Vulnerability Index (Δείκτης Οικονομικής Τρωτότητας)

GATT: General Agreement on Tariffs and Trade (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου)

GNI: Gross National Income (Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα)

GSP: Generalized System of Preferences (Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων)

HAI: Human Asset Index (Δείκτης Ανθρώπινου Κεφαλαίου)

LDCs: Least Developed Countries (Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες)

MDGs: Millennium Development Goals (Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας)

MFN: Most Favored Nation (Πλέον Ευνοούμενο Κράτος)

NTM: Non-tariff measures (Μη Δασμολογικά Εμπόδια)

RoOs: Rules of Origin (Κανόνες Καταγωγής)

SDG: Sustainable Development Goals (Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης)

SPS: Sanitary and Phytosanitary Measure (Φυτοϋγειονομικά μέτρα)

TBT: Technical barriers to trade (Τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο)

UEMOA: West African Economic and Monetary Union (Δυτικοαφρικανική Οικονομική και Νομισματική Ένωση)

UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development (Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη)

WTO: World Trade Organization (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου)

Περιεχόμενα

Περίληψη	9
Abstract	11
Εισαγωγή	13
Κεφάλαιο 1: Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης	17
1. 1. Πως εξελίχθηκε η ΚΑΠ	17
1. 2. Η ΚΑΠ 2014-2020.....	21
1. 3. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ και η συμφωνία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για τη γεωργία	24
1. 3. 1. Η ΕΕ στον ΠΟΕ.	24
1. 3. 2. Ο αντίκτυπος της συμφωνίας για τη γεωργία του ΠΟΕ στην ΚΑΠ της ΕΕ.....	27
1. 3. 3. Περιορισμοί πρόσβασης στην αγορά.	28
1. 3. 4. Εξαγωγικές επιδοτήσεις.	32
1. 3. 5. Εγχώρια στήριξη.	32
Κεφάλαιο 2: Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες	34
2. 1. Πότε ιδρύθηκε από τα Η.Ε. η κατηγορία των Ελάχιστα Ανεπτυγμένων Χωρών	34
2. 2. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά των ΕΑΧ.....	35
Κεφάλαιο 3: Τα προτιμησιακά καθεστώτα της ΕΕ για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες και η αποτίμησή τους	47
3. 1. Η πολιτική εμπορικών προτιμήσεων για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες της ΕΕ.....	47
3. 1. 1. Το πλαίσιο για τα προτιμησιακά καθεστώτα όπως καθορίζεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και τα Ηνωμένα Έθνη.....	47
3. 1. 2. Το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων της ΕΕ – Μονομερές προτιμησιακό καθεστώς.	50
3. 1. 3. Η εξέλιξη των εμπορικών καθεστώτων της ΕΕ έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών μέχρι τη Συμφωνία του Κοτονού – Διμερή/Πολυμερή προτιμησιακά καθεστώτα.	59
3. 1. 4. Η συμφωνία του Κοτονού και οι Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ.....	66

3. 1. 5. Κανόνες καταγωγής και υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα (SPS).....	78
3. 2. Ποσοτική αποτίμηση των προτιμησιακών εμπορικών καθεστώτων	81
3. 2. 1. Οι εξαγωγές από τις αναπτυσσόμενες χώρες στην ΕΕ το 2012.....	81
3. 2. 2. Γενικές τάσεις στις εισαγωγές της ΕΕ από αναπτυσσόμενες χώρες ...	83
3. 2. 3. Τομεακή Κατανομή των εξαγωγών των ΕΑΧ προς την ΕΕ.	84
3. 2. 4. Οι εξαγωγές των ΕΑΧ σε αγροτικά προϊόντα.....	85
3. 2. 5. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ).....	88
Κεφάλαιο 4: Η μεταρρύθμιση της πολιτικής της ΕΕ για τη ζάχαρη και οι επιπτώσεις στις Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες.....	89
4. 1. Το καθεστώς της ΕΕ για τη ζάχαρη: από την προστασία στους κανόνες της αγοράς	89
4. 2. Το καθεστώς της ΕΕ για τη ζάχαρη: προτιμησιακές συμφωνίες και εμπορικές σχέσεις με τις ΕΑΧ και η εξέλιξη τους.....	92
4. 3. Οι επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων στο καθεστώς της ΕΕ για τη ζάχαρη στις αναπτυσσόμενες χώρες και ειδικότερα στις ΕΑΧ	94
Συμπεράσματα	98
Πηγές – Βιβλιογραφία	101

Πίνακες

Πίνακας 1: Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες όπως αναγράφονται στην επίσημη ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών.....	38
Πίνακας 2: Η εμπορική σχέση της ΕΕ με τα κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού: Συμβάσεις της Λομέ, συμφωνία Κοτονού και οι πρόδρομοι τους.	61
Πίνακας 3: Τα συμβαλλόμενα μέρη στις Συμβάσεις Γιαουντέ & Λομέ καθώς και στη συμφωνία του Κοτονού	64
Πίνακας 4: Οι επιβαλλόμενοι φόροι στο διεθνές εμπόριο ως ποσοστό των δημοσίων εσόδων αναπτυσσόμενων χωρών	70
Πίνακας 5: Εισαγωγές προϊόντων της ΕΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες	82
Πίνακας 6: Η εξέλιξη της τομεακής κατανομής των εξαγωγών των ΕΑΧ προς την ΕΕ	85

Γραφήματα

Γράφημα 1: Συνοπτική παρουσίαση της νέα ΚΑΠ.....	22
Γράφημα 2: Συνοπτική παρουσίαση των ενισχύσεων που προβλέπει η νέα ΚΑΠ....	23
Γράφημα 3: Το κατά κεφαλή εισόδημα ανά χώρα που εντάσσεται στις ΕΑΧ	39
Γράφημα 4: Ο Δείκτης Ανθρώπινου Κεφαλαίου ανά χώρα που εντάσσεται στις ΕΑΧ	39
Γράφημα 5: Ο Δείκτης Οικονομικής Τρωτότητας ανά χώρα που εντάσσεται στις ΕΑΧ	39
Γράφημα 6: Μερίδιο εισαγωγών Ευρωπαϊκής Ένωσης, Η.Π.Α. και Ιαπωνίας από τις αναπτυσσόμενες χώρες και από τις ΕΑΧ	82
Γράφημα 7: Η εξέλιξη των εισαγωγών στην Ευρώπη των 9 με προέλευση τις αναπτυσσόμενες χώρες με βάση το προτιμησιακό καθεστώς για το διάστημα 1973-2012	83
Γράφημα 8: Η εξέλιξη των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών στη Ευρώπη των 15 ανάλογα με το καθεστώς ΣΓΠ.....	84
Γράφημα 9: Τομεακή κατανομή των εξαγωγών των ΕΑΧ προς την ΕΕ	84
Γράφημα 10: Το ποσοστό που αντιστοιχούν οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων των ΕΑΧ στην ΕΕ και τις Big5 και η αξία τους σε €	86
Γράφημα 11: Η κατανομή ανά κατηγορία προϊόντων των αγροτικών εξαγωγών των ΕΑΧ στην ΕΕ.....	86
Γράφημα 12: Η εξέλιξη των εξαγωγών των ΕΑΧ προς την Ευρώπη των 15 ανά περιοχή (Sub Saharan Africa, East Asia Pacific, Latin America & Caribbean, South Asia).....	87
Γράφημα 13: Η εξέλιξη των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στις ΕΑΧ και στις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες.....	88

Περίληψη

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας ερευνήθηκε με ποιον τρόπο τα εμπορικά προτιμησιακά καθεστώτα της ΕΕ και η εξέλιξή τους επιδρούν στις εμπορικές ροές των αγροτικών προϊόντων με τις ΕΑΧ. Η έρευνά μας επικεντρώθηκε στα αγροτικά προϊόντα διότι η ανάπτυξη της γεωργίας έχει δυσανάλογα σημαντικό αντίκτυπο στη φτώχεια: περισσότερος από τον μισό πληθυσμό στις αναπτυσσόμενες χώρες διαβιεί σε αγροτικές περιοχές, όπου η φτώχεια είναι πολύ υψηλότερη από ότι σε αστικές περιοχές.

Ειδικότερα, μέσα από επίσημα κείμενα και εκθέσεις διεθνών οργανισμών όπως τα Ηνωμένα Έθνη, η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων, επιστημονικά άρθρα και συναφή βιβλιογραφία διαφαίνεται ότι:

1. Διαχρονικά, κατά την ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων με τις αναπτυσσόμενες χώρες για τα αγροτικά προϊόντα, η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ως διπλό στόχο τη διασφάλιση ενός βιώσιμου αγροτικού τομέα εντός των ορίων της ίδιας και την ενίσχυση των εμπορικών ροών με τις αναπτυσσόμενες χώρες και ειδικότερα με τις ΕΑΧ.
2. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτέλεσε και παραμένει το κυριότερο μέσο για την επίτευξη ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου για τους ευρωπαίους αγρότες και σταδιακά εντάσσεται στη στρατηγική επίτευξης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης.
3. Με τα προτιμησιακά εμπορικά καθεστώτα για τις αναπτυσσόμενες χώρες, η ΕΕ προσπάθησε είτε μονομερώς, με το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων, είτε μέσω συμφωνιών, παλαιότερα του Λομέ και από το 2000 του Κοτονού, να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες σε αυτές τις χώρες για την αύξηση των εξαγωγών τους, προκειμένου με τη δημιουργία θέσεων εργασίας να περιοριστεί η φτώχεια. Σταδιακά μετέβαλλε τα καθεστώτα αυτά επικεντρώνοντας σε εκείνες τις χώρες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη εισάγοντας στο ΣΓΠ το πρόγραμμα «Όλα εκτός από όπλα» που προσφέρει μόνο στις ΕΑΧ πλήρη απελευθέρωση από δασμούς και ποσοτώσεις. Παράλληλα, επιχείρησε να συνάψει επτά ΣΟΕΣ με τις χώρες ΑΚΕ στο πλαίσιο της συμφωνίας του

Κοτονού, ώστε να συμμορφωθεί με τους κανόνες του ΠΟΕ στην κατεύθυνση ενός απελευθερωμένου από εμπόδια διεθνούς εμπορίου.

4. Η τάση των εξαγωγών από τις ΕΑΧ προς την ΕΕ στην πορεία του χρόνου ακολουθεί την γενικότερη τάση των άλλων αναπτυσσόμενων χωρών που δεν απολαμβάνουν τόσο διευρυμένες προτιμήσεις. Δεν φαίνεται να δημιουργούνται προϋποθέσεις περαιτέρω σύγκλισης, όπως για παράδειγμα μέσω μιας σημαντικής αύξησης των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.
5. Μελλοντικά, η στρατηγική σημασία της προτιμησιακής πρόσβασης στην αγορά της ΕΕ αναμένεται να μειώνεται, για δύο κυρίως λόγους. Κατ' αρχάς, η «διάβρωση» των προτιμήσεων αναμένεται να συνεχιστεί όσο η διαδικασία απελευθέρωσης του εμπορίου κερδίζει έδαφος έναντι των προστατευτικών πολιτικών. Δεύτερον, οι εμπορικοί περιορισμοί που επιβάλλουν τα μη δασμολογικά εμπόδια γίνονται όλο και πιο σημαντικοί σε σχέση με τα παραδοσιακά δασμολογικά εμπόδια. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις ΕΑΧ, των οποίων τα προϊόντα εξαγωγής υπόκεινται κατά κανόνα σε πολυάριθμα μη δασμολογικά εμπόδια με συνέπεια οι εξαγωγείς επιβαρύνονται με επιπλέον κόστος συμμόρφωσης.

Λέξεις-κλειδιά:

Ευρωπαϊκή Ένωση, Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες, Κοινή Αγροτική Πολιτική, Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων, Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης

Abstract

The current study is looking at the way the trade preferential regimes granted from the EU to the Least Developed Countries affect the trade flows of the agricultural products of these countries. The study focuses on the agricultural products, because of the significant importance of agriculture in tackling poverty: indeed, more than half of the population in the developing countries live in rural areas, where poverty is more acute than in the cities.

In particular, through official texts and reports by international organizations such as the United Nations, the United Nations Conference on Trade and Development, the World Trade Organization, the European Union institutions and others, scientific articles and related literature, it appears that:

1. Over time, EU trade regimes with developing countries on agricultural products has had a dual objective: to ensure a sustainable agricultural sector within EU borders and to strengthen trade flows with developing countries, in particular with the LDCs.
2. The Common Agricultural Policy has been and remains the main means of achieving a fair standard of living for European farmers. It is gradually aligning with the overall European strategy for accomplishing 2030 Sustainable Development Goals.
3. With trade preferential regimes for developing countries, the EU has tried, either unilaterally, with the Generalized System of Preferences, or following agreements, formerly the Lomé Agreement and since 2000 the Cotonou Agreement, to create favorable conditions in these countries to increase exports, in order to create jobs that reduce poverty.

The regimes gradually shifted their focus on those countries most in need, by introducing in the GSP the "Everything But Arms" program, which provides free of tariffs & quotas market access, exclusively for the LDCs. Simultaneously, the EU attempted to conclude seven EPAs with the ACP countries within the framework of the Cotonou Agreement, in order to comply with WTO rules aiming at a barrier-free international trade.

4. The trend of exports from the LDCs to the EU over time is comparable to the general trend of other developing countries that do not enjoy such widespread preferences. There seems to be no preconditions for further convergence, for example through a significant increase in Foreign Direct Investment.
5. In the near future, the strategic importance of the preferential access to the EU market is expected to decline, for two main reasons. First, the preference "erosion" is expected to continue as long as the trade liberalization process is gaining ground against protectionist policies. Secondly, the trade restrictions imposed by non-tariff barriers are becoming more important than traditional tariff barriers. This is particularly true for LDCs whose export products are normally subject to numerous non-tariff barriers, resulting at exporters being burdened with additional compliance costs.

Keywords:

European Union, Least Developed Countries, Common Agricultural Policy, Generalized System of Preferences, Economic Partnership Agreements

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες η αντίληψη, ότι το άνοιγμα του εμπορίου αποτελεί προϋπόθεση για μια διαρκή οικονομική ανάπτυξη, έχει γίνει κυρίαρχη. Η άνοδος των αναδυόμενων οικονομιών, όπως η Ινδία, η Κίνα και η Βραζιλία εκλαμβάνεται ως απόδειξη των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του εμπορίου και πως μέσω αυτού μπορεί να αντιμετωπιστεί η φτώχεια εκατομμυρίων ανθρώπων. Ενώ όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες αναπτύσσονται εμπορικά, τα περισσότερα από τα κέρδη κατά την τελευταία δεκαετία έχουν πραγματοποιηθεί από τις αναδυόμενες οικονομίες. Οι Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες (EAX) και οι άλλες χώρες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη παρέμειναν στο περιθώριο¹ της ανάπτυξης των εμπορικών ροών.

Στις 25-27 Σεπτεμβρίου 2015 στη Διάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών, τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών ενέκριναν την Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη θέτοντας στο επίκεντρο την επίτευξη των 17 Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Η διεθνής κοινότητα μετά τη λήξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας² δεσμεύεται να συνεργαστεί για την προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής ανάπτυξης και την προστασία του περιβάλλοντος και να ωφελήσει όλους, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των παιδιών, της νεολαίας και τις μελλοντικές γενιές. Αυτή η νέα παγκόσμια ατζέντα θα απαιτήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την βιώσιμη ανάπτυξη και τη συλλογική δράση, σε όλα τα επίπεδα, προκειμένου η ανθρωπότητα να αντιμετωπίσει τις

¹ Τα τελευταία 15 χρόνια, οι αναπτυσσόμενες περιφέρειες αντιπροσώπευαν ένα αυξανόμενο κομμάτι του διεθνούς εμπορίου, με το μερίδιό τους στις παγκόσμιες εξαγωγές εμπορευμάτων να αυξάνεται από 31,1% το 2001 σε 44,6% το 2015. Επιπλέον, οι αναπτυσσόμενες περιφέρειες συνολικά διατηρούν εμπορικό πλεόνασμα σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Για τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες, ωστόσο, το μερίδιο στις διεθνείς εξαγωγές εμπορευμάτων μειώθηκε από 1,1% σε 0,9% από το 2011 έως το 2015. Πολλές από αυτές τις μεταβολές οφείλονται στην πτώση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων.

United Nations Economic and Social Council, *Progress towards the Sustainable Development Goal*, Report of the Secretary-General, E/2017/66, 11 May 2017 p.19,

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2017/66&Lang=E

² United Nations, *The Millennium Development Goals Report*, New York, 2015,

[http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)

προκλήσεις της εποχής μας, με ένα βασικό πρόταγμα: να μην μείνει κανείς πίσω και να αντιμετωπιστούν οι ανισότητες και οι διακρίσεις.

Η Ατζέντα 2030 αφορά το σύνολο των κρατών μελών του ΟΗΕ στο επίκεντρο όμως των πολιτικών παραμένουν όσες χώρες έχουν την μεγαλύτερη ανάγκη όπως οι ΕΑΧ. Στους 10 από τους 17 Στόχους της Βιώσιμης αναλαμβάνονται συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σχετικές με την ανάπτυξη των ΕΑΧ. Στο Στόχο 17 αναδεικνύεται η σημασία του εμπορίου ως μέσου για την επίτευξη των άλλων Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης αφού η διεθνής κοινότητα δεσμεύεται σχετικά με το εμπόριο για τα εξής:

«Να προωθήσει ένα καθολικό, συμμετοχικό, ισότιμο, πολυμερές, χωρίς διακρίσεις και που βασίζεται στους κανόνες, εμπορικό σύστημα υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου μέσω της ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της Ατζέντας της Ντόχα για την Ανάπτυξη. Να αυξήσει σημαντικά τις εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών έχοντας ως στόχο τον διπλασιασμό του μεριδίου των παγκόσμιων εξαγωγών των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών μέχρι το 2020. Να υλοποιήσει έγκαιρα την πρόσβαση σε αγορές άνευ δασμών και ποσοστώσεων, σε διαρκή βάση, για όλες τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, διασφαλίζοντας ότι οι προτιμησιακοί κανόνες καταγωγής που εφαρμόζονται από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες είναι διαφανείς και απλοί και συμβάλλουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά»³

Το διεθνές εμπόριο αγροτικών προϊόντων μάλιστα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις πιο αδύναμες οικονομίες αφού έχουν μεγάλο βαθμό εξάρτησης από το συγκεκριμένο κλάδο.

Η ανάπτυξη των εξαγωγών συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της γεωργίας συνολικά, φέρνοντας ξένο συνάλλαγμα, παράγοντας ταμειακά έσοδα για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών πρακτικών, αναβαθμίζοντας την ποιότητα και προσελκύοντας νέες επενδύσεις. Δίνει επίσης διέξοδο και σε όσους εγκαταλείπουν το αγρόκτημα, αφού η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της γεωργίας δημιουργούν θέσεις

³ United Nations, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, A/RES/70/1, 21 October 2015, p.27/35, <http://undocs.org/A/RES/70/1>

εργασίας στη γεωργική μεταποίηση και εμπορία και σε άλλες σχετικές δραστηριότητες. Αντίθετα η έλλειψη διεθνούς ανταγωνιστικότητας καθλώνει την εγχώρια παραγωγή όπως ακριβώς συμβαίνει με τις ΕΑΧ⁴.

Αν και οι περισσότερες επιτυχημένες αναπτυσσόμενες χώρες δεν βασίζονται στη γεωργία για επέκταση και ανάπτυξη των εξαγωγών, η ανάπτυξη της γεωργίας έχει δυσανάλογο αντίκτυπο στη φτώχεια, επειδή οι περισσότεροι από τους μισούς πληθυσμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες διαμένουν στις αγροτικές περιοχές και η φτώχεια είναι πολύ υψηλότερη στις αγροτικές περιοχές από ότι σε αστικές περιοχές. Περίπου το 57% του αγροτικού πληθυσμού του αναπτυσσόμενου κόσμου ζει σε χώρες χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων και το 15% ζει στις Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες. Παρόλο που οι ιστορικές τάσεις δείχνουν ότι η σημασία της γεωργίας μειώνεται με την πάροδο του χρόνου και το μερίδιο του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές μειώνεται, εξακολουθούν να υπάρχουν περισσότεροι φτωχοί άνθρωποι στις αγροτικές περιοχές από ό, τι στις πόλεις για τουλάχιστον μια γενιά ακόμη⁵.

Στο πλαίσιο που περιγράφεται παραπάνω η ΕΕ αποτελεί ταυτόχρονα έναν σημαντικό εξαγωγέα αγροτικών προϊόντων και τον μεγαλύτερο εισαγωγέα τροφίμων παγκοσμίως, κυρίως από τις αναπτυσσόμενες χώρες⁶. Η συγκεκριμένη κατάσταση συχνά χρησιμοποιείται ως επιχείρημα ότι η ΕΕ έχει μια αρκετά φιλελεύθερη εμπορική πολιτική, και ότι η αγορά της είναι ανοικτή σε εισαγωγές γεωργικών προϊόντων από τρίτες χώρες. Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι πιο περίπλοκη. Η ΕΕ προκειμένου να προστατεύσει τον αγροτικό της τομέα ανέπτυξε την Κοινή Αγροτική Πολιτική και μία σειρά από εμπόδια για εισαγωγές γεωργικών προϊόντων από τρίτες χώρες. Οι δασμοί

⁴ United Nations, *Globalization, Agriculture and the Least Developed Countries*, Ministerial Conference of the Least Developed Countries Making Globalization Work for the LDCs Istanbul, 9-11 July 2007, p.1-3, <http://www.unohrrls.org/UserFiles/File/LDC%20Documents/Turkey/20June07-Agriculture-Final.pdf>

⁵ M.Ataman Aksoy and John C.Beghi, *GLOBAL AGRICULTURAL TRADE AND DEVELOPING COUNTRIES*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2005, p. 1, <http://siteresources.worldbank.org/INTGAT/Resources/GATfulltext.pdf>

⁶ European Commission, *Agricultural trade in 2013: EU gains in commodity exports*, Monitoring Agri-trade Policy, MAP 2014 – 1, Agriculture and Rural Development, p. 7-9, https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/map/2014-1_en.pdf

για παράδειγμα που επιβάλλονται σε ορισμένες εισαγωγές αγροτικών προϊόντων είναι μεταξύ των υψηλότερων επιβαρύνσεων που έχουν θεσπιστεί από την ΕΕ σχετικά με εισαγόμενα προϊόντα κάθε είδους. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι προνομιούχοι εξαγωγείς από τις αναπτυσσόμενες χώρες επωφελούνται όχι μόνο από τη σχεδόν ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ, αλλά και από τις υψηλές εσωτερικές τιμές που καταβάλλονται στους γεωργούς της ΕΕ. Τα εμπόδια που θέτει η ΕΕ στο ελεύθερο εμπόριο είναι όντως εκτεταμένα, αν και μετριάζεται η επίπτωσή τους από μια σειρά προτιμησιακών συμφωνιών που δίνουν ευνοϊκότερους όρους πρόσβασης στην ευρωπαϊκή αγορά σε προϊόντα προερχόμενα από τις αναπτυσσόμενες χώρες και κυρίως στις Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες .

Κεφάλαιο 1: Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. 1. Πως εξελίχθηκε η ΚΑΠ

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ⁷ εισήχθη το 1962 από την τότε ΕΟΚ , μετά από μία περίοδο, όπου ο αγροτικός τομέας της Δυτικής Ευρώπης είχε σε μεγάλο βαθμό καταστραφεί από τον παγκόσμιο πόλεμο που προηγήθηκε και η ομαλή τροφοδοσία της εσωτερικής αγοράς με τρόφιμα δεν θεωρείτο εγγυημένη. Εκείνη την εποχή, ο πρωτογενής τομέας αντιπροσώπευε το ένα τρίτο της απασχόλησης και το 20% του ΑΕΠ στα έξι ιδρυτικά μέλη της.

Η έμφαση της πρώιμης ΚΑΠ ήταν η βελτίωση της παραγωγικότητας της γεωργίας, έτσι ώστε οι ευρωπαίοι καταναλωτές να έχουν μια σταθερή προμήθεια τροφίμων σε προσιτές τιμές και να διασφαλιστεί ότι η τότε Κοινότητα σήμερα Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ένα βιώσιμο γεωργικό τομέα. Σύμφωνα με τα προτάγματα εκείνης της εποχής, στην μεταπολεμική Ευρώπη, υπήρχε η ανάγκη βελτίωσης της προσφοράς αγροτικών προϊόντων με στρατηγικό στόχο την επίτευξη αυτάρκειας.

Η ΚΑΠ ήταν πολύ επιτυχής όσον αφορά την εκπλήρωση του συγκεκριμένου στόχου και η Κοινότητα κατέστη ολοένα και πιο αυτάρκης κατά τη διάρκεια των δεκαετιών που ακολούθησαν. Ωστόσο, με πολλούς τρόπους η ΚΑΠ ήταν θύμα της ίδιας της επιτυχίας της. Ο συνδυασμός σταθερών και συνάμα υψηλών τιμών για τους παραγωγούς με την ταχεία τεχνολογική εξέλιξη που μείωσε το πραγματικό κόστος παραγωγής, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για ελκυστικά περιθώρια κέρδους άρα και ισχυρό κίνητρο αυξημένης παραγωγής υψηλότερης ακόμη και από τις ανάγκες κάλυψης της εσωτερικής κατανάλωσης. Τα πλεονάσματα στις παραγόμενες ποσότητες επιβάρυναν δημοσιονομικά την Κοινότητα αφού οι τιμές που εξασφαλιζόνταν για τους αγρότες – παραγωγούς ενισχύονταν από πόρους κοινοτικούς και στρέβλωναν τον ανταγωνισμό στο παγκόσμιο εμπόριο επηρεάζοντας τις διεθνείς τιμές. Ταυτόχρονα οι καταναλωτές, εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά την επάρκεια τροφίμων πλήρωναν

⁷ Fennell Rosemary, *‘Η κοινή αγροτική πολιτική: Συνέχεια και αλλαγή’* (Επιμέλεια Ελλην. Εκδ.: Ναπολέον Μαραβέγιας), Εκδ. Θεμέλιο, 1999, σελ. 21

ακριβότερες τιμές για να τα προμηθευτούν από τους καταναλωτές εκτός ΕΕ (οι λόγοι θα επεξηγηθούν παρακάτω).

Η μεταρρύθμιση MacSharry.

Υπήρξε μεγάλος προβληματισμός στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα με αποτέλεσμα ο Επίτροπος της ΕΕ για τη Γεωργία Ray MacSharry να προτείνει την πρώτη μεγάλη μεταρρύθμιση⁸ της ΚΑΠ το 1992, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή το 1994. Για πρώτη φορά, οι τιμές στήριξης για μια σειρά σημαντικών αγαθών μειώθηκαν. Οι αγρότες αποζημιώθηκαν μέσω της αύξησης των άμεσων ενισχύσεων για την επακόλουθη απώλεια εσόδων. Αυτό ήταν το μοντέλο για όλες τις επόμενες μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ.

Μεταρρυθμιστική ατζέντα 2000.

Η μεταρρύθμιση του Προγράμματος Δράσης 2000⁹ που συμφωνήθηκε τον Μάρτιο του 1999 υπαγορεύθηκε από την ανάγκη για την προετοιμασία της ΚΑΠ για μια νέα πρόκληση, αυτή της μελλοντικής διεύρυνσης της ΕΕ προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Περιλάμβανε μια αναδιατύπωση των στόχων της γεωργικής πολιτικής, ώστε να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής και του πολυλειτουργικού ρόλου του ευρωπαϊκού μοντέλου γεωργίας. Προχωρούσε σε περαιτέρω μείωση των τιμών στήριξης για τα σιτηρά και το βόειο κρέας και για πρώτη φορά είχαμε μειωμένες τιμές στήριξης και για τα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Το πακέτο Ατζέντα 2000 εισήγαγε επίσης την ιδέα μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου ως δεύτερου πυλώνα της ΚΑΠ. Αυτό έφερε μαζί με τα συνοδευτικά μέτρα της μεταρρύθμισης MacSharry, τις αντισταθμιστικές αποζημιώσεις στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές, καθώς και τα μέτρα αγροτικής

⁸ Nicola Cantore, Jane Kennan, Sheila Page, *CAP reform and development Introduction, reform options and suggestions for further research*, Overseas Development Studies, 14 May 2011, p. 38, <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/7245.pdf>

⁹ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, *Directions towards sustainable agriculture*, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL; THE EUROPEAN PARLIAMENT; THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Brussels, COM (1999) 22 final, 27.01.1999, https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-history/agenda-2000/com99-22_en.pdf

ανάπτυξης που χρηματοδοτούνται ήδη από το Ταμείο Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ, σε ένα ενιαίο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη. Η συμφωνία καθιέρωσε επίσης στενά όρια για τις γεωργικές δαπάνες της ΕΕ με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ μεσοπρόθεσμα.

Η μεταρρύθμιση Fischler.

Στο πλαίσιο της Ατζέντας 2000 παρότι καλύπτεται η περίοδος 2000-2006, προβλεπόταν μια ενδιάμεση αναθεώρηση το 2003. Η ενδιάμεση αναθεώρηση που πρότεινε ο Franz Fischler ως Επίτροπος για τη Γεωργία και την Αγροτική Ανάπτυξη συμφωνήθηκε από το Συμβούλιο του Λουξεμβούργου των Υπουργών Γεωργίας τον Ιούνιο του 2003 και υλοποιήθηκε με τον Κανονισμό 1782/2003 της 29ης Σεπτεμβρίου 2003¹⁰, είχε τρία κύρια στοιχεία:

- Η αποσύνδεση: Η ομαδοποίηση όλων των πληρωμών συνδεδεμένων με την παραγωγή σε μια ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση που πρέπει να καταβληθεί στους γεωργούς βάσει των ιστορικών δικαιωμάτων τους και συνδέεται με την έκταση και όχι από με το ύψος της παραγωγής. Η επιλεξιμότητα για τις ενισχύσεις υπόκειται στην πολλαπλή συμμόρφωση σε μια ποικιλία προτύπων σχετικών με το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την καλή διαβίωση των ζώων.
- Τομεακές μεταρρυθμίσεις: Συνέχιση της μείωσης των τιμών στήριξης με αλλαγές στα καθεστάτα της αγοράς για το βασικά προϊόντα, όπως το σκληρό σιτάρι, το ρύζι και η σίκαλη.
- Διαφοροποίηση-Προσαρμογή: Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούσαν να μεταφέρονται πόροι από τον ένα πυλώνα της ΚΑΠ στον άλλο. Συμφωνείται ένας μηχανισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας ώστε να υπάρχει η δυνατότητα μείωσης των πληρωμών, για να διασφαλιστεί ότι οι συνολικές δαπάνες της

¹⁰ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστάτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2019/93, (ΕΚ) αριθ. 1452/2001, (ΕΚ) αριθ. 1453/2001, (ΕΚ) αριθ. 1454/2001, (ΕΚ) αριθ. 1868/94, (ΕΚ) αριθ. 1251/1999, (ΕΚ) αριθ. 1254/1999, (ΕΚ) αριθ. 1673/2000, (ΕΟΚ) αριθ. 2358/71 και (ΕΚ) αριθ. 2529/2001, L 270, 21.10.2003

ΚΑΠ για την αγορά και την εισοδηματική στήριξη παραμένουν εντός δημοσιονομικών στόχων.

Περαιτέρω μεταρρυθμίσεις συμφωνήθηκαν τον Απρίλιο του 2004 και αφορούσαν μια σειρά από μεσογειακά προϊόντα (βαμβάκι, ελαιόλαδο, καπνός) και το 2006 τη ζάχαρη.

Ο διαγνωστικός έλεγχος (Health Check) της ΚΑΠ.

Το 2007, η Επιτροπή εξέδωσε τα αποτελέσματα του διαγνωστικού ελέγχου¹¹ της ΚΑΠ. Αν και δεν θεωρείται ως μια σημαντική μεταρρύθμιση, η συγκεκριμένη αξιολόγηση ήταν μια προσπάθεια προκειμένου να συνεχιστεί ο εξορθολογισμός και ο εκσυγχρονισμός της ΚΑΠ. Η ίδια η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι προτάσεις του διαγνωστικού ελέγχου δεν αποτελούν ουσιαστική μεταρρύθμιση, αλλά προετοιμάζει την πρωτογενή παραγωγή της ΕΕ να προσαρμοστεί καλύτερα σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Ο διαγνωστικός έλεγχος επεδίωξε να αντιμετωπίσει τρεις κύριους τομείς πολιτικής:

- Πώς να κάνει το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης πιο αποτελεσματικό, αποδοτικό και απλό υπηρετώντας την κατεύθυνση της πλήρους αποσύνδεσης από το ύψος της παραγωγής.
- Πώς να προσαρμοστούν τα μέσα στήριξης της αγοράς που αρχικά είχαν σχεδιαστεί για έξι μόλις χώρες, σε ένα μεγαλύτερο σύστημα των είκοσι επτά τότε κρατών εντός μίας ακόμη περισσότερο παγκοσμιοποιημένης αγοράς.
- Πώς να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις σε τομείς όπως η κλιματική αλλαγή, η βιοποικιλότητα και η διαχείριση των υδάτων και η προσαρμογή σε νέους κινδύνους και ευκαιρίες.

¹¹ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, *Preparing for the "Health Check" of the CAP reform*, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL, COM(2007) 722 final, Brussels, 20.11.2007 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0722:FIN:EN:PDF>

1. 2. Η ΚΑΠ 2014-2020

Τον Δεκέμβριο του 2013 το Συμβούλιο των Υπουργών υιοθέτησε τους τέσσερες Βασικούς Κανονισμούς της αναμορφωμένης πλέον Κ.Α.Π. (Κανονισμοί 1305, 1306, 1307 & 1308/2013), προκειμένου να εφαρμοσθούν από το 2015, μαζί με τους Μεταβατικούς Κανονισμούς (1310 και 1370/2013) για το ενδιάμεσο έτος 2014 αφού είχε προηγηθεί η έγκρισή τους από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον προηγούμενο μήνα Νοέμβριο.

Η τελευταία αυτή μεταρρύθμιση¹² ορίζει τους κανόνες για την ΚΑΠ για την επταετή περίοδο 2014-2020 υπηρετώντας τους εξής στόχους όπως αυτοί προσδιορίστηκαν στο άρθρο 39 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹³:

« α) να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της αρίστης χρησιμοποιήσεως των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού, β) να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία, γ) να σταθεροποιεί τις αγορές, δ) να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό, ε) να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές. »

Η ΚΑΠ από την αρχική εισαγωγή της έχει υποστεί αρκετές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να παραμένει επίκαιρη και σύγχρονη. Παράγοντες όπως οι εγγραμμένες γεωργικές τιμές έχουν μειωθεί σημαντικά ή και εξαλειφθεί και η αβεβαιότητα της αγοράς έχει αυξηθεί, λόγω, μεταξύ άλλων, μακροοικονομικών παραγόντων, γεωπολιτικών εντάσεων, παρεμπόδισης ενός σαφούς μακροπρόθεσμου σχεδιασμού του τομέα εξαιτίας τοπικών συμφερόντων.

¹² EUROPEAN COMMISSION, Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Perspectives Brief N°5*, December 2014 https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf

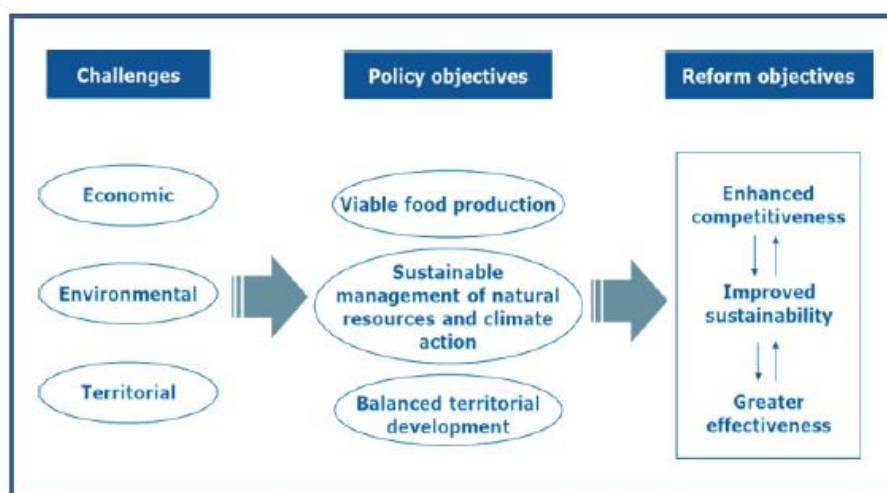
¹³ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΑΠΟΛΟΓΟΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ*, άρθρο 39C, 326/62-63, 26.10.2012, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο αγροτικός τομέας, πολλές από τις οποίες οφείλονται σε παράγοντες που είναι εκτός της γεωργίας είναι οικονομικού (συμπεριλαμβανομένης της επισιτιστικής ασφάλειας και της παγκοσμιοποίησης, της μείωσης του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας, της μεταβλητότητας των τιμών, των πιέσεων στο κόστος παραγωγής λόγω των υψηλών τιμών των συντελεστών παραγωγής και της επιδείνωσης της θέσης των αγροτών στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων), περιβαλλοντικού (σε σχέση με την αποδοτικότητα των πόρων, την ποιότητα του εδάφους και του νερού και τις απειλές για τους οικοτόπους και την βιοποικιλότητα) και χωρικού χαρακτήρα (όπου οι αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν δημογραφικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης της εγκατάλειψης του πληθυσμού και της μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων).

Με δεδομένο ότι ο ρόλος της ΚΑΠ είναι να παράσχει ένα πλαίσιο πολιτικής που να στηρίζει και να ενθαρρύνει τους παραγωγούς να αντιμετωπίζουν αυτές τις προκλήσεις παραμένοντας συνεπής με άλλες πολιτικές της ΕΕ, αυτό μεταφράζεται σε τρεις μακροπρόθεσμους στόχους της ΚΑΠ: βιώσιμη παραγωγή τροφίμων, βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και δράση για το κλίμα και ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη.

Για την επίτευξη αυτών των μακροπρόθεσμων στόχων, έπρεπε να προσαρμοστούν τα υφιστάμενα μέσα της ΚΑΠ. Ως εκ τούτου, η μεταρρύθμιση επικεντρώθηκε στους επιχειρησιακούς στόχους της παροχής αποτελεσματικότερων μέσων πολιτικής, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του (βλ. Γράφημα 1)

Γράφημα 1: Συνοπτική παρουσίαση της νέας ΚΑΠ

Πηγή: DG Agriculture and Rural Development

Το πιο σημαντικό στοιχείο της νέας ΚΑΠ είναι η πληρωμή «πρασινίσματος», που σημαίνει ότι το 30% της άμεσης εισοδηματικής στήριξης για τους γεωργούς θα χορηγείται μόνον εάν τηρούν ορισμένες πρακτικές καλλιέργειας που είναι ευεργετικές για το περιβάλλον και το κλίμα. Η μεταρρυθμισμένη ΚΑΠ προβλέπει επίσης μια δικαιότερη κατανομή των άμεσων πληρωμών μεταξύ των κρατών μελών, μειώνοντας σταδιακά τις μεγαλύτερες διαφορές στο μέσο επίπεδο των άμεσων ενισχύσεων που εισπράττουν οι αγρότες σε ολόκληρη την Ένωση (βλ Γράφημα 2)

Γράφημα 2: Συνοπτική παρουσίαση των ενισχύσεων που προβλέπει η νέα ΚΑΠ

Cross Compliance	**Coupled Support	**Natural constraint support	O R ↑	**Small Farmer Scheme up to 10% max. 1250 EUR simplified
	up to 10% or 15%	up to 5%		
	**Redistributive Payment			
	<ul style="list-style-type: none"> ○ up to 30% ○ max 65% of average direct payments (first ha) 			
	*Young Farmers Scheme			
	<ul style="list-style-type: none"> ○ up to 2% ○ +25% payments (max 5 years) 			
	*Green Payment			
	<ul style="list-style-type: none"> ○ mandatory 30% ○ greening practices or equivalent 			
*Basic Payment Scheme				
<ul style="list-style-type: none"> ○ no fixed percentage ○ 5% degressivity over 150 000 EUR 				

*** Compulsory ** Voluntary**

Πηγή: DG Agriculture and Rural Development

1.3. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ και η συμφωνία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για τη γεωργία

1.3.1. Η ΕΕ στον ΠΟΕ.

Ο ΠΟΕ, δηλαδή ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (World Trade Organization, WTO) είναι ο μεγαλύτερος και σημαντικότερος διεθνής οργανισμός που ασχολείται με τους κανόνες που διέπουν τη διεθνή εμπορική δραστηριότητα. Αποτελεί προϊόν¹⁴ ενός μαραθώνιου γύρου διακρατικών διαπραγματεύσεων, του Γύρου της Ουρουγουάης, που ξεκίνησε το 1986 και ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 1994, με την υπογραφή της Συμφωνίας του Μαρρακές, ενώ λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 1995, με έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας και αριθμώντας πλέον 164 (στις 29 Ιουλίου 2016) κράτη-μέλη, τα οποία αντικατοπτρίζουν σχεδόν το 95% της παγκόσμιας εμπορικής δραστηριότητας.

Αν και ήδη μετρά πάνω από 20 χρόνια ζωής, στην πραγματικότητα, ο ΠΟΕ είναι ακόμα παλαιότερος, καθώς αποτελεί τη συνέχεια και εξέλιξη της Γενικής Συμφωνίας για τους Δασμούς και το Εμπόριο του 1947 (GATT'47), η οποία αποτελούσε μια δέσμη κανόνων παγκόσμιας ισχύος με σκοπό τη διευκόλυνση της διεξαγωγής του διασυννοριακού εμπορίου αγαθών.

Ακολουθώντας την εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου και το πέρασμα από την ανταλλαγή κυρίως απτών αγαθών στην ανταλλαγή υπηρεσιών και ιδεών, ο ΠΟΕ ενοποίησε¹⁵ μία «βελτιωμένη» GATT'47 και περίπου ακόμα 60 δεσμευτικές Πολυμερείς και Πλειομερείς Συμφωνίες, Παραρτήματα, Αποφάσεις και Μνημόνια Συμφωνίας που απετέλεσαν προϊόν συγκεκριμένης διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο του

¹⁴ Dr. Alexander Djazayeri, *MAIN FEATURES OF WORLD TRADE LAW With special focus on the TBT Agreement A guideline*, Physikalisch-Technische Bundesanstalt, English edition published in 2012, p. 6-7

https://www.ptb.de/cms/fileadmin/internet/fachabteilungen/abteilung_9/9.3_internationale_zusammenarbeit/q5_publicationen/101_GATT/PTB_Q5_GATT_EN.pdf

¹⁵ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994) - Παράρτημα 1 - Παράρτημα 1Α - Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου του 1994 - Πρωτόκολλο του Μαρακές (ΠΟΕ - GATT 1994) - ΠΟΕ-"GATT 1994"*, L 336 της 23/12/1994 σελ. 20-21

Γύρου της Ουρουγουάης σε μία «συμφωνία-πακέτο», τη Συμφωνία για την Ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, την οποία ένα κράτος μπορεί και πρέπει να αποδεχθεί ως σύνολο, προκειμένου να γίνει μέλος του ΠΟΕ.

Κυρίαρχος στόχος του ΠΟΕ είναι η διευκόλυνση της ομαλής, ελεύθερης, δίκαιης και προβλέψιμης ροής της εμπορικής δραστηριότητας παγκοσμίως, στο πλαίσιο ενός πιο δυναμικού και ολοκληρωμένου συστήματος διεθνούς εμπορίου. Ο στόχος αυτός επιδιώκεται μέσω 6 βασικών λειτουργιών που ο Οργανισμός επιτελεί:

1. τη θέσπιση, εποπτεία και εφαρμογή αυτού που ονομάζεται “πολυμερές σύστημα εμπορίου”, το οποίο στην πράξη είναι ένα νομικό πλαίσιο, ένα σύνολο, δηλαδή, κοινώς αποδεκτών κανόνων και αρχών που θα πρέπει να διέπουν το διεθνές εμπόριο και που προέκυψε μετά από εντατικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών-μελών του ΠΟΕ,
2. την παροχή ενός διεθνούς forum για την διαπραγμάτευση και παρακολούθηση της πορείας προς την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου,
3. την ειρηνική επίλυση διακρατικών εμπορικών διαφορών,
4. την ενίσχυση της διαφάνειας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τόσο σε διακρατικό όσο και σε κρατικό επίπεδο,
5. την παροχή βοήθειας στα αναπτυσσόμενα κράτη, ώστε να επωφεληθούν πλήρως από τη συμμετοχή τους στο διεθνές εμπορικό σύστημα και να χρησιμοποιήσουν το διεθνές εμπόριο ως μοχλό στις αναπτυξιακές τους προσπάθειες,
6. τη συνεργασία με άλλους μεγάλους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς αφιερωμένους στην εποπτεία, το συντονισμό και την προώθηση της παγκόσμιας οικονομικής πολιτικής και της διεθνούς οικονομίας.

Ως ένας από τους κυριότερους υπερασπιστές της σταδιακής απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, πλάι στα 28 κράτη-μέλη της, αποτελεί και η ίδια μέλος του ΠΟΕ και μάλιστα ιδρυτικό, μία ιδιομορφία που όμως χρήζει επεξήγησης. Όπως ορίζει η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε., η κοινή εμπορική πολιτική (η οποία περιλαμβάνει το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και γενικότερα όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων που ρυθμίζει ο ΠΟΕ) είναι ένας από τους τομείς στους

οποίους η Ένωση έχει άμεση και αποκλειστική αρμοδιότητα, αντί των μελών της. Με άλλα λόγια και στο πλαίσιο του ΠΟΕ, η Ε.Ε. λειτουργεί ως ενιαίος φορέας, εκπροσωπώντας όλα τα κράτη-μέλη της και εκπροσωπούμενη η ίδια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Επιτροπή εξ ονόματος και των 28 κρατών-μελών της Ένωσης, διαπραγματεύεται τις συμφωνίες του ΠΟΕ, με τις 28 ψήφους των κρατών-μελών της και υπερασπίζεται συνολικά τα συμφέροντά τους ενόπιον του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του Οργανισμού. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι τα μέλη της Ένωσης δεν έχουν λόγο ως προς το επίπεδο δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο του ΠΟΕ, αλλά μονάχα ότι οι σχετικές διαβουλεύσεις έχουν ήδη γίνει μεταξύ τους, σε ενωσιακό επίπεδο. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βρίσκεται σε συνεχή διαβούλευση¹⁶ με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφορικά με τα σχετικά ζητήματα, υποβάλλοντας σε αυτά εκθέσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Κάθε κράτος-μέλος της Ένωσης ενημερώνει επακριβώς το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την θέση που επιθυμεί να τηρήσει απέναντι στα ζητήματα που συζητούνται εντός του ΠΟΕ, ενώ το σύνολο αυτών των επιμέρους θέσεων ομαδοποιείται και συντονίζεται εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εμπορικής Πολιτικής¹⁷ (EU Trade Policy Committee, TPC), η οποία και τα γνωστοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με τη σχετική εξουσιοδότηση, ώστε να παρουσιαστούν απλώς «δια στόματος» της τελευταίας στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Ως εκπρόσωπος των κρατών-μελών της, η Ένωση μεριμνά και για τη διασφάλιση της συνοχής της εθνικής νομοθεσίας των μελών της με τις υποχρεώσεις που η ίδια έχει αναλάβει στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Η εσωτερική αυτή συνοχή διασφαλίζεται στο ενωσιακό επίπεδο με την έκδοση¹⁸ κυρίως Κανονισμών, αλλά και Οδηγιών, που λειτουργούν πρωτίστως για την ενίσχυση και προώθηση της ενιαίας

¹⁶ Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν δυνάμει των άρθρων 207 (κοινή εμπορική πολιτική) 217 και 218 (διεθνείς συμφωνίες) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹⁷ Wim Van Gestely , Christophe Crombezz, *The Role of the Trade Policy Committee in EU Trade Policy: A Political-Economic Analysis*, This research was conducted with funding made available by The Flemish Fund for Scientific Research, January 18, 2011, p. 2-4 http://wp.peio.me/wp-content/uploads/2014/04/Conf4_Van-Gestel-Crombez-17.01.2011.pdf

¹⁸ Μαραβέγιας Ν., Τσινιτσιζέλης Μ. (Επιμελ.), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές*, 50 χρόνια', Εκδ. Θεμέλιο, 2007

ενωσιακής αγοράς, παράλληλα όμως συντονίζουν και την κοινή ενωσιακή πολιτική σε ζητήματα εξω-ευρωπαϊκού διασυνοριακού εμπορίου, αφορώντας έτσι και τον ΠΟΕ.

1. 3. 2. Ο αντίκτυπος της συμφωνίας για τη γεωργία του ΠΟΕ στην ΚΑΠ της ΕΕ.

Όλες οι συμφωνίες και τα μνημόνια συμφωνιών του ΠΟΕ σχετικά με το εμπόριο αγαθών που συνήφθησαν το 1994 και τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1995 εφαρμόζονται στον τομέα της γεωργίας. Ωστόσο, ο τομέας της γεωργίας έχει την ιδιαιτερότητα να διαθέτει ειδική συμφωνία, τη συμφωνία για τη γεωργία¹⁹, της οποίας οι διατάξεις υπερισχύουν. Επί πλέον, ορισμένες διατάξεις της Συμφωνίας για την εφαρμογή μέτρων υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας (ΥΦΠ) αφορούν επίσης την παραγωγή και την εμπορία γεωργικών προϊόντων. Το αυτό ισχύει και για τη συμφωνία σχετικά με τις εμπορικές πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPs) όσον αφορά την προστασία των γεωγραφικών ονομασιών.

Οι εν λόγω συμφωνίες χαρακτηρίζονται από κάποια ευελιξία στην υλοποίησή τους υπέρ, αφενός, των αναπτυσσόμενων χωρών μελών του ΠΟΕ και αφετέρου, των Ελάχιστα Αναπτυγμένων Χωρών και των αναπτυσσόμενων χωρών που είναι καθαροί εισαγωγείς ειδών διατροφής (*Agreement on Agriculture, Part IX Article 15 Special and Differential Treatment & Part X Article 16 Least-Developed and Net Food-Importing Developing Countries p. 55*).

Βάσει της συμφωνίας για τη γεωργία, τα κράτη μέλη του ΠΟΕ δεσμεύθηκαν να εφαρμόσουν πρόγραμμα μεταρρύθμισης των ισχυουσών γεωργικών πολιτικών (την περίοδο 1995-2000 για τις αναπτυγμένες χώρες και την περίοδο 1995-2004 για τις αναπτυσσόμενες χώρες). Από το 1995 σταδιακά η ΚΑΠ προσαρμόζεται στις ρυθμίσεις του ΠΟΕ²⁰.

Η ΕΕ στο πλαίσιο της εμπορικής της πολιτικής και προκειμένου να προστατέψει τους ευρωπαϊούς παραγωγούς πάντα σε συνδυασμό με την στήριξη που

¹⁹ World Trade Organization, *Agreement on Agriculture*, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag.pdf

²⁰ Jean-Pierre Butault, Jean-Christophe Bureau, *WTO Constraints and the CAP: Domestic Support in EU 25 Agriculture*, Institute for International Integration Studies, IIS Discussion Paper, No.171/July 2006, p.6-8, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.150.9029&rep=rep1&type=pdf>

τους παρέχει η ΚΑΠ προχώρησε στην εφαρμογή σειράς μέτρων προστασίας που εντάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- **Περιορισμοί πρόσβασης** στην αγορά που περιλαμβάνουν μέτρα για την προστασία των ευρωπαϊών παραγωγών περιορίζοντας τις ξένες εισαγωγές. Επιβάλλονται συνήθως υψηλοί εισαγωγικοί δασμοί ή ποσοτώσεις, οι οποίες περιορίζουν την ποσότητα των εισαγωγών για ένα συγκεκριμένο προϊόν από μια συγκεκριμένη χώρα ώστε να επιτρέψει στους εγχώριους παραγωγούς να είναι ανταγωνιστικοί ακόμη και με υψηλό κόστος παραγωγής. Επιβάλλονται και μη δασμολογικά εμπόδια όπως τεχνικές προδιαγραφές, υγειονομικούς και φυτοϋγειονομικούς κανονισμούς τους οποίους τα εισαγόμενα προϊόντα πρέπει να πληρούν πριν τους επιτραπεί η πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ.
- **Εξαγωγικές επιδοτήσεις** στις εξαγωγικές επιχειρήσεις προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι εξαγωγές.
- **Εγχώρια στήριξη** στους παραγωγούς αγροτικών προϊόντων που περιλαμβάνει τη στήριξη των τιμών και άμεσες ενισχύσεις οι οποίες καταβάλλονται από τις κυβερνήσεις.

1. 3. 3. Περιορισμοί πρόσβασης στην αγορά.

Δασμοί.

Τα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) πρέπει να διαθέτουν διαφανή και προβλέψιμη πολιτική δασμών²¹. Στο πλαίσιο της συμφωνίας του ΠΟΕ για τη γεωργία, κάθε μέλος του ΠΟΕ έχει δεσμευτεί να θέσει τα ανώτατα όρια δασμών που σκοπεύει να επιβάλει. Τα όρια αυτά περιλαμβάνονται στον πίνακά δεσμεύσεων του κάθε μέλους έναντι του ΠΟΕ.

Οι εν λόγω δασμοί καλούνται ως οι δασμοί του Πιο Ευνοούμενου Κράτους (Most Favoured Nation), επειδή εφαρμόζονται στις εισαγωγές από εκείνες τις χώρες που δεν χρειάζονται προνομιακά δικαιώματα πρόσβασης. Με τη ρήτρα του «Πλέον

²¹ PieterJ. Kuijper, *The Conclusion and Implementation of the Uruguay Round Results by the European Community*, European Journal of International Law, Volume 6, Issue 2, 1 January 1995, Pages 222–244, <http://www.ejil.org/pdfs/6/1/1292.pdf>

Ευνοούμενου Κράτους» (Most Favored Nation)²² όπως ορίζεται στο 1^ο άρθρο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (General Agreement on Tariffs and Trade), κάθε μέλος του ΠΟΕ θα πρέπει να επεκτείνει σε όλους τους υπογράφοντες του ΠΟΕ τις εμπορικές παραχωρήσεις που κάνει σε οποιαδήποτε άλλο μέλος. Με άλλα λόγια το κάθε μέλος του ΠΟΕ αναλαμβάνει τη δέσμευση να μεταχειρίζεται κάθε άλλο μέλος του ΠΟΕ ως το πλέον ευνοούμενο κράτος με όρους εμπορίου. Η αρχή αυτή λειτουργεί προς όφελος των οικονομικά ασθενέστερων χωρών αφού τα όποια οφέλη προκύψουν από τη διαπραγμάτευση μεταξύ των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων θα ισχύουν και για αυτές.

Οι εισαγωγές ορισμένων προϊόντων, όπως το κακάο, ο καφές, και οι ελαιούχοι σπόροι, επιβαρύνονται με χαμηλούς δασμούς. Αντίθετα στη ζάχαρη, τα γαλακτοκομικά προϊόντα ή το βόειο κρέας, το επίπεδο προστασίας για την εγχώρια παραγωγή ήταν εξαιρετικά υψηλό. Οι αναπτυσσόμενες χώρες σπάνια θα είναι σε θέση να εξάγουν τα προϊόντα αυτά προς την ΕΕ εάν δεν έχουν προτιμησησιακές δασμολογικές παραχωρήσεις στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου καθεστώτος.

Οι χώρες μπορούν να αποφασίσουν την επιβολή, στα εισαγόμενα προϊόντα ενός χαμηλότερου δασμού από το ανώτατο όριο για το οποίο δεσμεύθηκαν έναντι του ΠΟΕ - (applied tariff). Αν ληφθούν υπόψη τα προτιμησησιακά καθεστώτα στις εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών, και οι χαμηλότεροι δασμοί που αποφασίζονται στο πλαίσιο περιφερειακών ή διμερών εμπορικών συμφωνιών, ο εκτιμώμενος μέσος όρος των δασμολογικών συντελεστών που εφαρμόζει η ΕΕ στον τομέα της γεωργίας είναι αρκετά χαμηλότερος από την πλειοψηφία των κρατών μελών του Π.Ο.Ε. όπως αποδεικνύεται και από τον σχετικό συγκριτικό πίνακα του 2015 στην ιστοσελίδα του ΠΟΕ²³. Ωστόσο, οι δασμοί για ορισμένα εμπορεύματα παραμένουν πολύ υψηλοί, ιδιαίτερα για τις χώρες που δεν απολαμβάνουν κάποιο προτιμησησιακό καθεστώς.

Ειδικές διασφαλίσεις.

Τα μέλη του ΠΟΕ δεν επιτρέπεται να επιβάλουν δασμούς υψηλότερους από το όριο που προβλέπεται στο πρόγραμμά δεσμεύσεων τους. Ωστόσο, η συμφωνία του

²² GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE, *Text of the General Agreement*, GENEVA, JULY 1986, p. 2-3, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47.pdf

²³ WTO, World tariff profiles, https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariffs_e.htm

ΠΟΕ για τη γεωργία επέτρεψε στις χώρες που μετατρέπουν τα διάφορα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά σε δασμούς κατά τη διάρκεια του Γύρου της Ουρουγουάης να σχεδιάσουν τη χρήση ενός ειδικού μέτρου διασφάλισης, υπό την προϋπόθεση ότι κοινοποιείται κατά την υπογραφή της συμφωνίας. Αυτό είναι ένα επιπλέον δασμολογικό εμπόδιο που μπορεί να ενεργοποιείται όταν η τιμή εισαγωγής ενός εμπορεύματος πέφτει κάτω από τη τιμή αναφοράς, ή όταν υπάρχει μια απότομη αύξηση του όγκου των εισαγωγών. Η ΕΕ κάνει χρήση αυτού του ειδικού μέτρου διασφάλισης για τη ζάχαρη και ορισμένα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Η κλιμάκωση των δασμών.

Η κλιμάκωση των δασμών αναφέρεται στην περίπτωση όπου το ανώτατο όριο δασμών για τα περισσότερα μεταποιημένα προϊόντα είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο που ισχύει για την πρώτη ύλη. Ένα παράδειγμα μιας κλιμάκωσης δασμολογικών συντελεστών είναι όταν επιβάλλεται 0% επί των εισαγωγών των κόκκων κακάο, 5% επί των εισαγωγών βουτύρου κακάο και 20% στις εισαγωγές σοκολάτας. Όταν οι συντελεστές είναι αναλογικά υψηλότεροι για τα μεταποιημένα προϊόντα, οι μεταποιητικές βιομηχανίες δημιουργίας προστιθέμενης αξίας εντός ΕΕ απολαμβάνουν μία πρόσθετη προστασία και οι δραστηριότητες επεξεργασίας αποθαρρύνονται στις χώρες εξαγωγής.

Σύμφωνα με το WTO EU Trade Policy Review 2009²⁴, ο μέσος όρος των δασμών του «Πλέον Ευνοούμενου Κράτους» για τα πρωτογενή προϊόντα διατροφής ήταν 9,9% το 2008 και για τα μεταποιημένα προϊόντα διατροφής ήταν περισσότερο από διπλάσια, στο 19,4%. Αυτό είναι ένα σοβαρό αντικίνητρο για την ανάπτυξη των μεταποιητικών βιομηχανιών σε χώρες που δεν επωφελούνται από τις προτιμήσεις. Η κλιμάκωση των δασμών αποτελεί πρόβλημα και για τις αναπτυσσόμενες χώρες που παρότι επωφελούνται από τις προτιμήσεις δεν δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας²⁵.

²⁴ World Trade Organization, Trade Policy Review of the European Communities, Report by the Secretariat, https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp314_e.htm

²⁵ Joseph E. Stiglitz and Andrew Charlton, *Fair Trade For All How trade can promote development*, Oxford University Press, First published 2005 p.51

Οι δασμολογικές ποσοστώσεις.

Για ορισμένα προϊόντα, οι εισαγωγές μέχρι μια συγκεκριμένη ποσότητα μπορεί να εισαχθούν με χαμηλό ή μηδενικό δασμό, αλλά εφόσον υπερβούν αυτή την ποσότητα τότε επιβαρύνονται με το ανώτατο επίπεδο δασμών για τις άνω του ορίου ποσότητες. Ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να εξάγουν σημαντικές ποσότητες, για παράδειγμα, τη ζάχαρη και το βόειο κρέας, στο εν λόγω καθεστώς δασμολογικής ποσόστωσης (ΔΠ). Μετά την ολοκλήρωση του γύρου της Ουρουγουάης, η ΕΕ κάνει εκτεταμένη χρήση των δασμολογικών ποσοστώσεων για να παρέχει έναν ελάχιστο βαθμό πρόσβασης στην αγορά. Ωστόσο, η επίδρασή τους στο εμπόριο είναι αμφιλεγόμενη. Επειδή οι ποσότητες που εισάγονται στο πλαίσιο της δασμολογικής ποσόστωσης είναι περιορισμένες το εμπόριο πρέπει να ρυθμίζεται με άδειες. Η δυνατότητα να πωλούν στην αγορά της ΕΕ με ένα ευνοϊκό προτιμησιακό δασμό εντός των ορίων που ορίζει η ΔΠ είναι ένα πολύτιμο δικαίωμα για το οποίο οι έμποροι είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν ένα τίμημα, που ονομάζεται πρόσδοδος των ποσοστώσεων. Το ποιος κερδίζει από αυτή τη διαδικασία εξαρτάται, εν μέρει, από το πώς χορηγούνται οι άδειες δασμολογικής ποσόστωσης. Η πολυπλοκότητα της διαχείρισης της δασμολογικής ποσόστωσης καθίσταται ένα πρόσθετο εμπόδιο στο εμπόριο, με αποτέλεσμα πολλές δασμολογικές ποσοστώσεις να μην εφαρμόζονται πλήρως.

Μη δασμολογικοί φραγμοί.

Η επιβολή δασμών δεν είναι το μόνο εμπόδιο στις εισαγωγές. Οι λεγόμενοι μη δασμολογικοί φραγμοί είναι σημαντικά εμπόδια στις εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών προς την ΕΕ. Εκτός από τα μέτρα, όπως οι ποσοστώσεις εισαγωγής και η σχετική άδεια, τα παραδείγματα των μη δασμολογικών φραγμών περιλαμβάνουν τεχνικές προδιαγραφές, υγειονομικούς και φυτοϋγειονομικούς κανονισμούς τους οποίους τα εισαγόμενα προϊόντα πρέπει να πληρούν πριν τους επιτραπεί η πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ. Οι απαιτήσεις της ΕΕ διέπονται από τα κριτήρια που καθορίζονται στη συμφωνία με τον ΠΟΕ τόσο για τα υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα όσο και για τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο. Η αυστηροποίηση της πιστοποίησης και της ιχνηλασιμότητας αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα για τις φτωχότερες χώρες.

1. 3. 4. Εξαγωγικές επιδοτήσεις.

Οι εξαγωγικές επιδοτήσεις ήταν αναπόσπαστο μέρος της ΚΑΠ της ΕΕ από την θέσπιση της. Οι εξαγωγικές επιδοτήσεις καταβάλλονται σε επιχειρήσεις που εξάγουν τρόφιμα και γεωργικά προϊόντα σε χώρες εκτός της ΕΕ. Ο κύριος σκοπός τους είναι να επιτρέψουν στα αγροτικά προϊόντα να διατίθενται στην αγορά σε αυτές τις χώρες με τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των σχετικά υψηλών τιμών που οι έμποροι θα λάβουν στην κοινοτική αγορά και τη χαμηλότερη που θα λάβουν στην αγορά τρίτης χώρας. Μεταβάλλοντας το ύψος των εξαγωγικών επιδοτήσεων και ρυθμίζοντας έτσι το πόσο ελκυστική είναι η εξαγωγή εκτός της ΕΕ σε σχέση με την πώληση εντός της ΕΕ, η Επιτροπή μπορεί να σταθεροποιήσει την παραγωγή και, συνεπώς, τις τιμές στην αγορά εντός της ΕΕ. Με τη μείωση των τιμών στήριξης της ΕΕ από το 1992 σε συνδυασμό με τις υψηλότερες τιμές στην παγκόσμια αγορά τα τελευταία χρόνια, οι δαπάνες για τις επιδοτήσεις των εξαγωγών έχουν συρρικνωθεί σημαντικά, αν και εξακολουθούν να αποτελούν μέρος της εργαλειοθήκης της ΕΕ για τη διαχείριση της αγοράς, όταν χρειάζεται.

1. 3. 5. Εγχώρια στήριξη.

Οι αγρότες της ΕΕ λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις με δύο τρόπους: ως ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (1ος πυλώνας της ΚΑΠ), και ως γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις και ενισχύσεις σε παραγωγούς που ζούνε σε μειονεκτικές περιοχές από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (2ος πυλώνας της ΚΑΠ). Στις περισσότερες περιπτώσεις οι ενισχύσεις αυτές είναι αποσυνδεδεμένες από την παραγωγή, δηλαδή το ποσό της ενίσχυσης συνδέεται με την έκταση του αγροκτήματος, αλλά δεν επηρεάζεται από το πόσο ο αγρότης παράγει. Στην περίπτωση μάλιστα του Πυλώνα 1 οι ενισχύσεις δίνονται ακόμα και όταν δεν παράγει οτιδήποτε.

Ενιαία ενίσχυση ανά εκμετάλλευση.

Η συγκεκριμένη ενίσχυση προήλθε ως αποζημίωση στους αγρότες για τις μειώσεις των τιμών στήριξης από το 1992. Από την ενδιάμεση αναθεώρηση του 2003, οι πληρωμές αυτές είναι πλέον αποσυνδεδεμένες από την παραγωγή. Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν την ευελιξία να δίνουν αυτές τις ενισχύσεις είτε κατ' αποκοπή ανά περιφέρεια είτε με βάση ιστορικά δεδομένα ή με κάποιο συνδυασμό αυτών των δύο αρχών. Προκειμένου να είναι επιλέξιμες για να λάβουν αυτές τις ενισχύσεις, οι γεωργικές

εκμεταλλεύσεις πρέπει να έχουν ένα ελάχιστο μέγεθος και οι αγρότες πρέπει να τηρούν μια σειρά από υποχρεωτικά πρότυπα σε σχέση με το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και την καλή διαβίωση των ζώων, καθώς και να διατηρούν τη γη τους σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση. Οι αγρότες στα νέα κράτη μέλη λαμβάνουν ενισχύσεις στο πλαίσιο ενός παρόμοιου συστήματος, στο καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης.

Παρότι οι ενισχύσεις αυτές δεν συνδέονται με την παραγωγή, επειδή είναι αρκετά υψηλές και οι αγρότες μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν για να επιδοτήσουν την παραγωγή τους, τους καθιστά ικανούς να διατηρήσουν τα επίπεδα της παραγωγής τους ψηλότερα από ό, τι στην πραγματικότητα θα μπορούσαν και παραμένουν έτσι ανταγωνιστικοί με τους αγρότες στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι αγρότες της ΕΕ υποστηρίζουν από την άλλη πλευρά ότι με τις ενισχύσεις τους αναγνωρίζεται το γεγονός ότι έχουν υψηλότερο κόστος παραγωγής λόγω των περιβαλλοντικών προτύπων, της απαιτήσης για ορθή μεταχείριση των ζώων και για την ασφάλεια των τροφίμων που πρέπει να πληρούν εντός της ΕΕ, και ως εκ τούτου οι ενισχύσεις απλά εξισορροπούν τους όρους ανταγωνισμού.

Άλλες άμεσες ενισχύσεις.

Οι κύριες ενισχύσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Πυλώνα 2, είναι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις και οι ενισχύσεις για τη διατήρηση της γεωργίας στις απομακρυσμένες και μειονεκτικές περιοχές. Σε γενικές γραμμές, είναι πιθανό ότι οι γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις μειώνουν την παραγωγή, διότι οι όροι που πρέπει να εκπληρωθούν, ελαχιστοποιούν τη χρήση των συντελεστών παραγωγής. Οι πληρωμές προς τους αγρότες σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές αποτρέπει την εγκατάλειψη της γης και ως εκ τούτου είναι πιθανό να οδηγήσει σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγής από ό, τι θα συνέβαινε σε περίπτωση απουσίας τους.

Κεφάλαιο 2: Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες

2.1. Πότε ιδρύθηκε από τα Η.Ε. η κατηγορία των Ελάχιστα Ανεπτυγμένων Χωρών

Η ίδρυση από τα Ηνωμένα Έθνη της κατηγορίας των Ελάχιστα Ανεπτυγμένων Χωρών το 1971²⁶ αντικατοπτρίζει την αναγνώριση από την διεθνή κοινότητα ότι ορισμένες χώρες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα σοβαρά εμπόδια στην επίτευξη του διαρθρωτικού μετασχηματισμού που απαιτείται για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετωπίζονταν με ομοιογένεια από τη διεθνή κοινότητα, με μοναδική ίσως εξαίρεση τη διάρθρωση των εξαγωγών τους (δηλαδή το είδος των εμπορευμάτων). Μια τέτοια προσέγγιση με την πάροδο του χρόνου θεωρήθηκε ως απλοϊκή και ανεπαρκής για την σύλληψη και εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών προκειμένου να εγκρίνει τον πρώτο κατάλογο των ΕΑΧ το 1971 στηρίχθηκε στην προεργασία που έκανε η UNCTAD σχετικά με τον εντοπισμό των ελάχιστα ανεπτυγμένων και την ταξινόμηση των αναπτυσσόμενων χωρών και τις συστάσεις της Επιτροπής Ανάπτυξης (CDP), η οποία προχώρησε σε κατάρτιση καταλόγου για τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες, έργο που αντιμετώπισε πολλά μεθοδολογικά και πολιτικά προβλήματα²⁷.

Η διεθνής κοινότητα στη συνέχεια υιοθέτησε ειδικά διεθνή μέτρα στήριξης για τις ΕΑΧ²⁸ για να τους επιτρέψει να ξεφύγουν από τους φαύλους κύκλους που εμπόδισαν την οικονομική τους πρόοδο και να αντλήσουν αναπτυξιακά οφέλη από την

²⁶ United Nations, *Identification of Least Developed among the Developing Countries*, General Assembly 26th Session, 1988th Plenary Meeting, 18.11.1971, p.52, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/84/IMG/NR032784.pdf?OpenElement>

²⁷ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT, *The history of UNCTAD 1964-1984*, Digitized by the Digitization and Microform Unit UNOG Library, UNITED NATIONS New York, 1985, p.208, http://unctad.org/en/Docs/osg286_en.pdf

²⁸ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT, *The history of UNCTAD 1964-1984*, Digitized by the Digitization and Microform Unit UNOG Library, UNITED NATIONS New York, 1985, p.20, http://unctad.org/en/Docs/osg286_en.pdf

παγκόσμια οικονομία. Αυτό απαιτούσε την ανάπτυξη σαφών κριτηρίων για τον καθορισμό των χωρών που θα έπρεπε να είναι επιλέξιμες για τέτοιου είδους μέτρα στήριξης.

2. 2. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά των EAX

Πολλές EAX πάσχουν από μια **παγίδα φτώχειας**²⁹, με χαμηλό εισόδημα και περιορισμένη οικονομική ανάπτυξη, η οποία προκαλεί υψηλά επίπεδα φτώχειας, γεγονός που με τη σειρά της λειτουργεί ως τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη. Παρά την πρόοδο που επιτεύχθηκε στην εποχή των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (2000-2015)³⁰, η φτώχεια ήταν και παραμένει εκτεταμένη, με σχεδόν το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού να ζει ακόμη σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Τα δύο τρίτα του εργατικού δυναμικού των EAX εργάζονται κυρίως στη μικρής κλίμακας γεωργία, τομέα που πάσχει από χρόνια χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας. Η αύξηση της παραγωγικότητας περιορίστηκε από τις δυσμενείς επιπτώσεις της έλλειψης επενδύσεων λόγω των υψηλού ρίσκου των χωρών αυτών και εξαιτίας των εμποδίων πρόσβασης και υιοθέτησης νέας τεχνολογίας.

Δεύτερον, πολλές EAX υποφέρουν από την **εξάρτηση** τους από την παραγωγή και το εμπόριο βασικών προϊόντων (commodities)³¹. Η απασχόληση, το εισόδημα, οι αποταμιεύσεις και το συνάλλαγμα σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με συγκεκριμένα διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα που οι τιμές τους διαμορφώνονται στα χρηματιστήρια εμπορευμάτων. Στη συντριπτική πλειοψηφία των EAX (39 από τις 47), τα εμπορεύματα αυτά αντιπροσώπευαν περισσότερα από το 60 % των εξαγωγών τους για

²⁹ UNCTAD, *Poverty Trap Leaves Least Developed Countries Ever Further Behind*, PRESS/PR/2016/066, Geneva, Switzerland, 13 December 2016, <http://unctad.org/en/Pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=382>

³⁰ United Nations, *The Millennium Development Goals Report*, New York, 2015, p.4-8 [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2011\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2011).pdf)

³¹ UNCTAD, *STATE OF COMMODITY DEPENDENCE*, New York and Geneva, 2015, p28-32, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/suc2014d7_en.pdf

την περίοδο 2012-2013. Μάλιστα σε σχέση με την προηγούμενη διετία ο αριθμός των χωρών αυξήθηκε κατά δύο. Η εξάρτηση από τα βασικά προϊόντα αυξάνει την ευαισθησία στις εξωγενείς διαταραχές (όπως οι δυσμενείς συνθήκες των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, τα ακραία μετεωρολογικά γεγονότα και οι πιο μόνιμες επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος όπως η αύξηση της στάθμης της θάλασσας). Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως η "κατάρτα των φυσικών πόρων", ειδικά όταν η συναλλαγματική ισοτιμία υπονομεύει την ανταγωνιστικότητα του μεταποιητικού τομέα ή όταν υπάρχουν περιορισμένα κίνητρα για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις ακόμη και στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Όπως η παγίδα της φτώχειας, έτσι και η εξάρτηση από τα βασικά προϊόντα είναι επίμονη. Οι EAX αντιμετωπίζουν δυσκολίες αναβάθμισης εντός των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας και συχνά παραμένουν εγκλωβισμένες στην εξάρτηση από βασικά προϊόντα και προϊόντα χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Με ορισμένες αξιοσημείωτες εξαιρέσεις (Αφγανιστάν, Μπουρούντι, Κομόρες, Νήσοι Σολομώντος και Ουγκάντα), υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία για σημαντική μείωση της εξάρτησης από τα βασικά προϊόντα από τις αρχές του αιώνα.

Τρίτον, η **αδύναμη παραγωγική βάση και η περιορισμένη διαφοροποίηση των εξαγωγών** είναι βασικά χαρακτηριστικά των EAX και προκαλούν πολύ υψηλά επίπεδα εισαγωγών τόσο για την εγχώρια παραγωγική διαδικασία όσο και για την κατανάλωση και χρόνια ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2006 35 χώρες από τις EAX παρουσίαζαν εμπορικό έλλειμμα στα αγροτικά προϊόντα και ήταν δέκτες βοήθειας σε τρόφιμα³². Αυτοί οι παράγοντες οδηγούν με τη σειρά τους σε εξάρτηση από την διεθνή βοήθεια και τη συσσώρευση εξωτερικού χρέους. Αυτοί οι παράγοντες μπορούν επίσης να επηρεάσουν σημαντικά τον ρυθμό ανάπτυξης, καθώς οι εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών και ενδιάμεσων αγαθών για επενδυτικά σχέδια μειώνονται αφού οι εισαγωγές σε τρόφιμα και καύσιμα απορροφούν το διαθέσιμο ξένο συνάλλαγμα.

³² Giovanni Andrea Cornia and Antonio Scognamillo, *Clusters of Least Developed Countries, their evolution between 1993 and 2013, and policies to expand their productive capacity*, CDP Background Paper No. 33 ST/ESA/2016/CDP/33, p.25-27, <https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/CDP-bp-2016-33.pdf>

Σαράντα επτά χώρες ορίζονται σήμερα από τα Ηνωμένα Έθνη ως "Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες" (EAX). Αυτές είναι: Αφγανιστάν, Αγκόλα, Μπαγκλαντές, Μπενίν, Μπουτάν, Μπουρκίνα Φάσο, Μπουρούντι, Καμπότζη, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Τσαντ, Κομόρες, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Τζιμπουτί, Ισημερινή Γουινέα, Ερυθραία, Αιθιοπία, Γκάμπια, Γουινέα, Γουινέα-Μπισάου, Αϊτή, Κιριμπάτι, Λιβερία, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μάλι, Μαυριτανία, Μοζαμβίκη, Μυανμάρ, Νεπάλ, Νίγηρας, Ρουάντα, Σάο Τομέ και Πρίντσιπε, Σενεγάλη, Σιέρρα Λεόνε, Νήσοι Σολομώντα, Σομαλία, Νότιο Σουδάν, Σουδάν, Ανατολικό Τιμόρ, Τόγκο, Τουβαλού, Ουγκάντα, Ηνωμένη Δημοκρατία της Τανζανίας, Βανουάτου, Υεμένη και Ζάμπια (βλ. Πίνακα 1).

Ο κατάλογος των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών επανεξετάζεται κάθε τρία χρόνια από την Επιτροπή Αναπτυξιακής Πολιτικής (CDP)³³, μια ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων που υποβάλλουν εκθέσεις στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC). Η CDP, στην έκθεσή του προς το ECOSOC, μπορεί να συστήσει χώρες για προσθήκη ή έξοδο από τον κατάλογο των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών.

Τα ακόλουθα τρία κριτήρια χρησιμοποιήθηκαν από την CDP³⁴ κατά την τελευταία επανεξέταση του καταλόγου, τον Μάρτιο του 2015: α) Το κατά κεφαλήν εισόδημα, βάσει του μέσου όρου τριών ετών, με ανώτατο όριο τα \$1.035 για πιθανές περιπτώσεις προσθήκης στον κατάλογο και ένα όριο \$1.242 για περιπτώσεις εξόδου από τον κατάλογο των EAX. · (β) Το ανθρώπινο κεφάλαιο, που αξιολογείται από έναν σύνθετο δείκτη τον Δείκτη Ανθρώπινου Κεφαλαίου – **Human Asset Index** με βάση τους εξής υποδείκτες (i) Διατροφής (ποσοστό υποσιτιζόμενου πληθυσμού). ii) Υγείας (ποσοστό παιδικής θνησιμότητας) (iii) Εγγραφής στο σχολείο (ποσοστό εγγραφής στην 2βάθμια εκπαίδευση) και (iv) Αλφαριθμητισμός (αναλογία αλφαριθμητισμού ενηλίκων) · (γ) ο Δείκτης Οικονομικής Τρωτότητας - **Economic Vulnerability Index**, με βάση τους

³³ Olav Bjerkholt and Patrick Guillaumont, *Procedure for inclusion of countries in and graduation from the list of Least Developed Countries (LDCs) and the interactions with the countries concerned*, CDP2007/PLEN/6

³⁴ United Nations, UNCTAD, *The Least Developed Countries Report 2016: The Path to Graduation and Beyond – Making the Most of the Process*, New York and Geneva, 09.06.2017 http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/lcdc2016_en.pdf

εξής υποδείκτες (i) Φυσικών καταστροφών (δείκτης αστάθειας της γεωργικής παραγωγής, ποσοστό θυμάτων φυσικών καταστροφών).

Πίνακας 1: Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες όπως αναγράφονται στην επίσημη ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών

List of Least Developed Countries (as of June 2017)*, **

Afghanistan (1971)	Malawi (1971)
Angola ¹ (1994)	Mali (1971)
Bangladesh (1975)	Mauritania (1986)
Benin (1971)	Mozambique (1988)
Bhutan (1971)	Myanmar (1987)
Burkina Faso (1971)	Nepal (1971)
Burundi (1971)	Niger (1971)
Cambodia (1991)	Rwanda (1971)
Central African Republic (1975)	Sao Tome and Principe (1982)
Chad (1971)	Senegal (2000)
Comoros (1977)	Sierra Leone (1982)
Democratic Republic of the Congo (1991)	Solomon Islands (1991)
Djibouti (1982)	Somalia (1971)
Eritrea (1994)	South Sudan (2012)
Ethiopia (1971)	Sudan (1971)
Gambia (1975)	Timor-Leste (2003)
Guinea (1971)	Togo (1982)
Guinea-Bissau (1981)	Tuvalu (1986)
Haiti (1971)	Uganda (1971)
Kiribati (1986)	United Republic of Tanzania (1971)
Lao People's Democratic Republic (1971)	Vanuatu ² (1985)
Lesotho (1971)	Yemen (1971)
Liberia (1990)	Zambia (1991)
Madagascar (1991)	

* The list will be updated when new decisions become available.

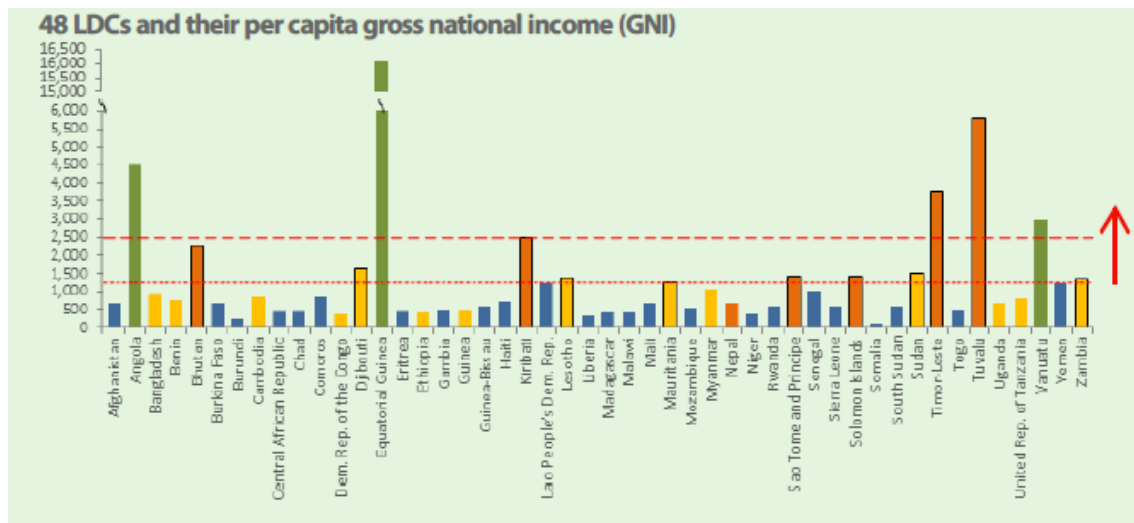
** Year of inclusion on the list in brackets.

¹ General Assembly resolution A/RES/70/253 adopted on 12 February 2016, decided that Angola will graduate five years after the adoption of the resolution, i.e. on 12 February 2021.

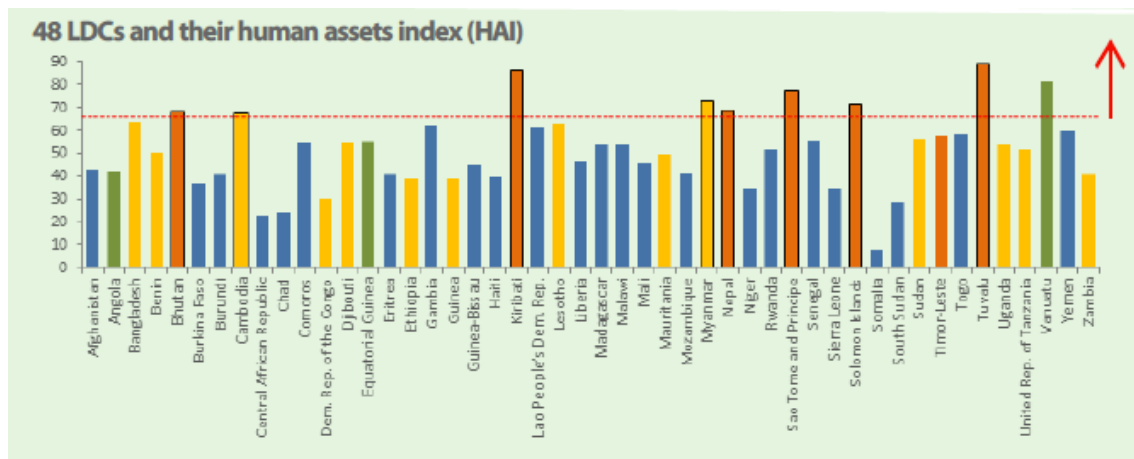
² General Assembly resolution A/RES/68/18 adopted on 4 December 2013, decided that Vanuatu will graduate four years after the adoption of the resolution on 4 December 2017. General Assembly resolution A/RES/70/78 adopted on 9 December 2015, decided to extend the preparatory period before graduation for Vanuatu by three years, until 4 December 2020, due to the unique disruption caused to the economic and social progress of Vanuatu by Cyclone Pam.

(ii) Εμποδίων που σχετίζονται με το εμπόριο (δείκτης αστάθειας των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών) · (iii) Φυσικής έκθεσης σε καταστροφές (ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε περιοχές χαμηλού υψόμετρου) · (iv) Οικονομικής έκθεσης σε καταστροφές (ποσοστό της γεωργίας, της δασοκομίας και της αλιείας στο ΑΕΠ, ο βαθμός συγκέντρωσης των εξαγωγών εμπορευμάτων) · ν) το μέγεθος του πληθυσμού και (vi) της απόστασης (δείκτης απόστασης).

Γράφημα 3: Το κατά κεφαλή εισόδημα ανά χώρα που εντάσσεται στις ΕΑΧ

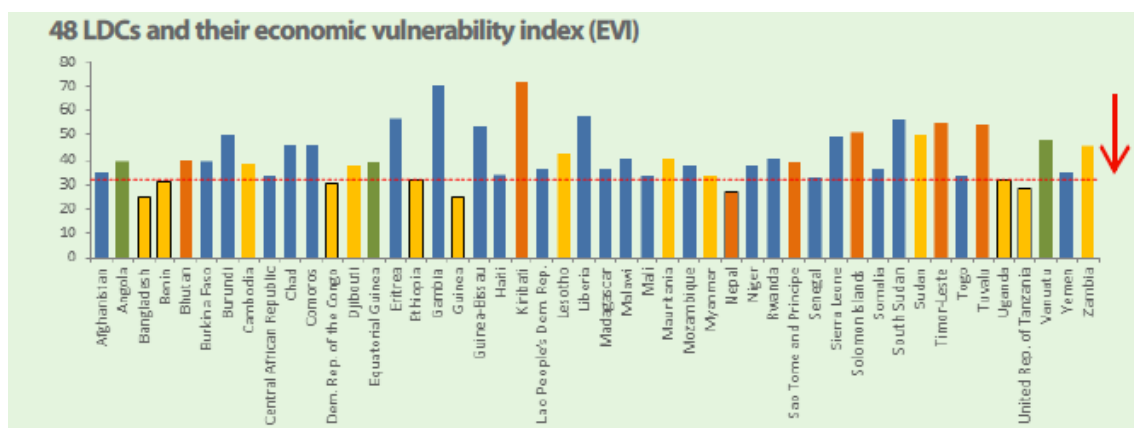

Γράφημα 4: Ο Δείκτης Ανθρώπινου Κεφαλαίου ανά χώρα που εντάσσεται στις ΕΑΧ

Γράφημα 5: Ο Δείκτης Οικονομικής Τρωτότητας ανά χώρα που εντάσσεται στις

ΕΑΧ

Και για τα τρία κριτήρια, χρησιμοποιούνται διαφορετικά όρια για τον προσδιορισμό των περιπτώσεων προσθήκης και εξόδου από την κατάσταση των ελάχιστα αναπτυγμένων χωρών.

Μια χώρα μπορεί να προστεθεί στον κατάλογο εάν πληροί τα όρια εισδοχής και στα τρία κριτήρια και δεν έχει πληθυσμό μεγαλύτερο από 75 εκατομμύρια. Η πιστοποίηση για την προσθήκη στον κατάλογο θα οδηγήσει αποτελεσματικά στην κατάσταση των ελάχιστα αναπτυγμένων χωρών μόνο εάν η κυβέρνηση της οικείας χώρας αποδέχεται αυτήν την κατάσταση.

Μια χώρα κανονικά θα δικαιούται να εξέλθει από τον κατάλογο των EAX, εάν έχει υπερβεί τα όρια βαθμολόγησης σε τουλάχιστον δύο από τα τρία κριτήρια για τουλάχιστον δύο διαδοχικές τριετείς ανασκοπήσεις του καταλόγου. Ωστόσο, αν το μέσο κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα μιας EAX έχει ανέλθει τουλάχιστον στο διπλάσιο του ορίου διαβάθμισης και εάν αυτή η απόδοση θεωρηθεί διαρκής, η χώρα θα θεωρηθεί επιλέξιμη για βαθμολόγηση ανεξάρτητα από το βαθμό που θα επιτύχει στα άλλο δύο κριτήρια. Αυτός ο κανόνας αναφέρεται συνήθως ως κανόνας βαθμολόγησης "μόνο για εισόδημα".

Μέχρι το 2017 μόλις τέσσερις χώρες είχαν εξέλθει από το καθεστώς των EAX: Η Μποτσουάνα τον Δεκέμβριο του 1994, το Πράσινο Ακρωτήριο τον Δεκέμβριο του 2007, οι Μαλδίβες τον Ιανουάριο του 2011 και η Σαμόα τον Ιανουάριο του 2014. Στις 4 Ιουνίου 2017 η Ισημερινή Γουινέα αναβαθμίστηκε από την κατηγορία των EAX, 3 ½ χρόνια μετά την απόφαση³⁵ της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για την ημερομηνία αποφοίτησης και 8 χρόνια αφότου η Επιτροπή Αναπτυξιακής Πολιτικής (CDP) έκανε τη σχετική σύσταση. Από τις 47 EAX που παραμένουν στον κατάλογο, το Βανουάτου και η Αγκόλα θα αναβαθμιστούν το 2020 και το 2021, αντίστοιχα³⁶.

³⁵ United Nations, General Assembly, *Graduation of countries from the least developed country category*, Resolution adopted by the General Assembly on 4 December 2013, 68/18, 09.12.2013 http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/a-res-68-18_en.pdf

³⁶ United Nations-OHRLLS Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States, *A GUIDE TO LEAST DEVELOPED COUNTRY GRADUATION*, 2017. http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2017/11/UN_Graduation_Booklet_2017_LowRes.pdf

Όταν μια σύσταση για αναβάθμιση μιας χώρας υιοθετηθεί και εγκριθεί από το ECOSOC και τη Γενική Συνέλευση των ΗΕ, η χώρα προς αναβάθμιση επωφελείται από μια περίοδο χάριτος (τρία έτη) πριν αυτό συμβεί³⁷. Η χώρα παραμένει σε καθεστώς EAX με στόχο να εξασφαλίσει μια στρατηγική "ομαλής μετάβασης", σε συνεργασία πάντα με τους αναπτυξιακούς και εμπορικούς της εταίρους, έτσι ώστε η προγραμματισμένη απώλεια του καθεστώτος των EAX να μην διαταράζει την κοινωνικοοικονομική πρόοδο της χώρας.

Η πρόβλεψη για το 2025 για τις χώρες που θα παραμείνουν σε καθεστώς EAX έχει ως εξής: Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Μπουρούντι, Καμπότζη, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Τσαντ, Κομόρες, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Ερυθραία, Αιθιοπία, Γκάμπια, Γουινέα, Γουινέα Μπισσάου, Λιβερία, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μάλι, Μαυριτανία, Μοζαμβίκη, Νίγηρα, Ρουάντα, Σενεγάλη, Σιέρρα Λεόνε, Σομαλία, Νότιο Σουδάν, Σουδάν, Τόγκο, Ουγκάντα, Τανζανία, Ζάμπια.

Η αναβάθμιση μίας EAX είναι η διαδικασία μέσω της οποίας μια χώρα παύει να είναι EAX και γίνεται μία από τις "άλλες αναπτυσσόμενες χώρες" (Other Development Countries). Η σημασία αυτού του βήματος προκύπτει από το σκεπτικό πίσω από την ίδια την κατηγορία των EAX.

Η διαδικασία αναβάθμισης θα πρέπει καταρχήν να σηματοδοτεί την ικανότητα της χώρας να στηριχθεί πρωτίστως στα δικά της πλεονεκτήματα και στις διεθνείς αγορές για την περαιτέρω ανάπτυξή της, χωρίς να απαιτεί τη μέγιστη ευνοϊκή μεταχείριση από τους αναπτυξιακούς εταίρους. Εν ολίγοις, η αναβάθμιση αναμένεται να εκκινήσει τη διαδικασία μετάβασης από την οικονομική εξάρτηση σε μια κατάσταση μεγαλύτερης αυτοπεποίθησης.

Η αναβάθμιση από την κατάσταση των Ελάχιστα Ανεπτυγμένων Χωρών πρέπει να θεωρηθεί ως μέρος μιας μακρύτερης και ευρύτερης αναπτυξιακής διαδικασίας στην οποία η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να προέρχεται και να συμβάλλει ταυτόχρονα στην εξέλιξη των παραγωγικών ικανοτήτων και σε μια διαδικασία διαρθρωτικού μετασχηματισμού. Το τελευταίο συνεπάγεται αναβάθμιση των οικονομικών

³⁷ United Nations, Committee for Development Policy, *Report on the ninth session (19-23 March 2007)* Economic and Social Council Official Records, Supplement No. 13, New York, 2007, p.16-20 http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_ecosoc/e_2007_33_en.pdf

δραστηριοτήτων της χώρας και συμβάλλει στην αύξηση της ανθεκτικότητας σε εξωγενείς κρίσεις.

Επομένως, η αναβάθμιση μίας ΕΑΧ, δεν είναι το αποτέλεσμα ενός αγώνα δρόμου μεταξύ χωρών αλλά συνιστά ορόσημο στον μαραθώνιο της ανάπτυξης. Αντιπροσωπεύει το τέλος μιας πολιτικής και διοικητικής διαδικασίας στην οποία οι αρμόδιοι φορείς για την ένταξη και τον έξοδο από την ομάδα των ΕΑΧ λαμβάνουν αποφάσεις βάσει στατιστικών και άλλων κριτηρίων. Ωστόσο, δεν σηματοδοτεί την ολοκλήρωση μιας οικονομικής και αναπτυξιακής διαδικασίας.

Από τυπικής απόψεως³⁸, μια ΕΑΧ είναι επιλέξιμη για αναβάθμιση, εάν τουλάχιστον σε δύο διαδοχικές αξιολογήσεις (διεξάγονται ανά τριετία) των ΕΑΧ από την Επιτροπή Αναπτυξιακής Πολιτικής (CDP), πληροί μία από τις δύο προϋποθέσεις: είτε το κατώτατο όριο βαθμολόγησης σε τουλάχιστον δύο από τα τρία κριτήρια των ΕΑΧ (κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (GNI), τον δείκτη ανθρώπινου κεφαλαίου (HAI) και τον δείκτη οικονομικής τρωτότητας (EVI)) · ή αρκεί το κατά κεφαλήν εισόδημα να είναι τουλάχιστον διπλάσιο από το όριο βαθμολόγησης για το κριτήριο αυτό (κανόνας βαθμολόγησης "μόνο για εισόδημα"). Ωστόσο, η πραγματική απόφαση δεν λαμβάνεται μηχανικά και μόνο με βάση την ικανοποίηση των παραπάνω προϋποθέσεων. Λαμβάνονται επίσης υπόψη οι ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας, ιδιαίτερα η τρωτότητα της, καθώς και ο πιθανός αντίκτυπος της αναβάθμισής της από την επακόλουθη απώλεια της ειδικής μεταχείρισης των ΕΑΧ.

Σε αντίθεση με τη φιλοδοξία του στόχου αναβάθμισης που καθορίστηκε από το Πρόγραμμα Δράσης IPoA για τις ελάχιστα αναπτυγμένες χώρες για τη δεκαετία 2011-2020 (Πρόγραμμα Δράσης της Κωνσταντινούπολης)³⁹ και σε αντίθεση με τις προσδοκίες κατά τον καθορισμό της κατηγορίας των ΕΑΧ, ο αριθμός των ΕΑΧ

³⁸ United Nations, General Assembly, *Smooth transition strategy for countries graduating from the list of least developed countries*, A/RES/59/209, 28.02.2005 http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2017/03/ares59_209.pdf

³⁹ United Nations, Fourth United Nations Conference on the Least Developed Countries Istanbul, Turkey 9-13 May 2011, *Programme of Action for the Least Developed Countries for the Decade 2011-2020*, A/CONF.219/3/Rev.1, 23.05.2011 <http://unohrlls.org/UserFiles/File/IPoA.pdf>

διπλασιάστηκε από τον αρχικό κατάλογο των 25 το 1971 σε 50 μεταξύ 2003 και 2007, πριν μειωθεί σε 47 το 2017.

Ο περιορισμένος αριθμός των αναβαθμίσεων μέχρι σήμερα αντικατοπτρίζει μια έντονη απόκλιση των αναπτυξιακών διαδρομών μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, με τις δυναμικές "οικονομίες αναδυόμενων αγορών" να αφήνουν τις ΕΑΧ πολύ πίσω από πολλές απόψεις. Το χάσμα του κατά κεφαλή εισοδήματος μεταξύ των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών και των αναπτυσσόμενων χωρών και των χωρών με οικονομίες σε μεταβατικό στάδιο, από την άλλη, διευρύνθηκε συνεχώς από το 1981. Η απόκλιση⁴⁰ αυτή αντανακλά σε μεγάλο βαθμό το αυξανόμενο χάσμα των παραγωγικών ικανοτήτων των δύο ομάδων, στους κοινωνικούς δείκτες.

Το χάσμα των κοινωνικών δεικτών έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της ατζέντας του 2030⁴¹ και οι ΕΑΧ θα αποτελέσουν το πεδίο μάχης στο οποίο θα κερδηθεί ή θα χαθεί η Ατζέντα του 2030. Είναι χαρακτηριστικό ότι ένας εξαιρετικά μικρός αριθμός⁴² από τις ΕΑΧ αναμένεται να πιάσει τον υποστόχο 8.1 από τους SDGs για 7% αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος. Το 2017 ο μέσος όρος για τις ΕΑΧ δεν αναμένεται να ξεπεράσει το 4,8% και το 2018 το 5,4%.

Η επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης στις ΕΑΧ θα απαιτήσει σημαντικές καινοτομίες στην ανάπτυξη παραγωγικών ικανοτήτων, διαρθρωτικών μετασχηματισμών, τεχνολογικής αναβάθμισης, οικονομικής διαφοροποίησης, παραγωγικότητας και δημιουργίας θέσεων εργασίας, μερικές από τις οποίες βρίσκονται

⁴⁰ United Nations-OHRLLS Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States, *Least-Developed-Countries-factsheet-2016*, http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2016/08/Least-Developed-Countries-factsheet-2016_ENGLISH_FINAL_UPDATED-1.pdf

⁴¹ United Nations, General Assembly, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, 70/1, 21.10.2015 p.5-13, http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

⁴² United Nations, *World Economic Situation and Prospects 2018*, New York, 2018, p.7 https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/WESP2018_Full_Web-1.pdf

πέρα από τους σαφείς στόχους των ίδιων των στόχων. Έτσι, προκειμένου οι EAX να εκπληρώσουν στο ακέραιο τους Στόχους για την Βιώσιμη Ανάπτυξη των ΗΕ, θα πρέπει όχι μόνο να εξέλθουν από το κατάλογο των EAX με επίσημο τρόπο, αλλά να αναβαθμιστούν και στο πλαίσιο μιας ευρύτερης και πιο μακροπρόθεσμης διαδικασίας οικονομικού μετασχηματισμού - αυτό που η Έκθεση των ΗΕ για τις EAX ορίζει ως "αναβάθμιση με δυναμική"⁴³.

Ο πολύ περιορισμένος αριθμός EAX που κατάφεραν να εξέλθουν του σχετικού καταλόγου μέχρι σήμερα είναι εν μέρει ενδεικτικός των σημαντικών αλλαγών στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς το διεθνές εμπόριο και οι επενδύσεις παίζουν όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην παγκόσμια οικονομία⁴⁴. Ως αποτέλεσμα, η επιτυχία των αναπτυσσόμενων χωρών εξαρτάται όλο και περισσότερο από την διασύνδεση τους με τις αγορές διεθνώς εξαγωγίμων προϊόντων και υπηρεσιών, ιδίως εκείνων με την υψηλότερη αξία στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας, καθώς και από την επιλογή, μεταξύ άλλων στρατηγικών, των κατάλληλων πολιτικών προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων. Το γεγονός αυτό εντείνει την πρόκληση που δημιουργεί το αυξανόμενο χάσμα όσον αφορά τις παραγωγικές ικανότητες μεταξύ των άλλων αναπτυσσόμενων χωρών (ODC) και των EAX⁴⁵.

Παρόλο που οι EAX αντιπροσωπεύουν περίπου το 13% του παγκόσμιου πληθυσμού, οι εξαγωγές τους ανέρχονται μόνο στο ένα τοις εκατό των παγκόσμιων εξαγωγών. Στις EAX μάλιστα το ποσοστό του εμπορίου επί του ΑΕΠ είναι 22% σημαντικά χαμηλότερο από το 35% που είναι ο μέσος όρος για τις αναπτυσσόμενες χώρες⁴⁶. Οι αιτίες πίσω από την περιορισμένη συμμετοχή των EAX στο παγκόσμιο

⁴³ United Nations, UNCTAD, *The Least Developed Countries Report 2016: The Path to Graduation and Beyond – Making the Most of the Process*, New York and Geneva, 09.06.2017 p.41 http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/lcdc2016_en.pdf

⁴⁴ Stefan De Vylder, *The Least Developed Countries and World Trade*, Second edition, Sida studies no.19, 2007, p.11-12

⁴⁵ JEAN-CLAUDE BERTHÉLEMY, *GLOBALIZATION AND CHALLENGES FOR EDUCATION IN LEAST DEVELOPED COUNTRIES*, Pontifical Academy of Sciences, Extra Series 28, Vatican City, 2006, p.167-169

⁴⁶ UNCTAD, TOOLBOX FOR LEAST DEVELOPED COUNTRIES SPECIALIZING SMARTLYAD, Nairobi 17-22 July 2016, p.1, http://unctad14.org/Documents/U14_TC_LDCtoolbox_en.pdf

εμπόριο είναι πολύπλοκες και σχετίζονται με την παραγωγική ικανότητα, το κόστος εμπορίας και την πρόσβαση στην αγορά.

Οι ασθενείς οικονομίες τους σε συνδυασμό με τους γεωγραφικούς περιορισμούς δυσχεραίνουν την εγχώρια παραγωγική διαδικασία και αυξάνουν το κόστος εμπορίας. Όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά, ενώ από τη μία πλευρά, η διεθνής κοινότητα έχει αναπτύξει διάφορες πρωτοβουλίες που διευκολύνουν την πρόσβαση των ΕΑΧ στην αγορά, έτσι ώστε να ενσωματωθούν καλύτερα στο διεθνές εμπορικό σύστημα από την άλλη η πρόσβαση στην αγορά καθορίζεται όλο και περισσότερο από κανονιστικές και τεχνικές απαιτήσεις που απορρέουν από μη εμπορικούς στόχους. Σχετίζονται με την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος (Φυτοϋγειονομικά μέτρα -SPS και τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο - TBT), τα οποία ενδέχεται να επιβάλλουν πρόσθετα εμπόδια στις ΕΑΧ.⁴⁷

Είναι χαρακτηριστικό ότι εάν οι δασμολογικές ποσοστώσεις που ακόμη και σήμερα επιβάλλουν οι G20 στα προϊόντα που προέρχονται από τις ΕΑΧ μηδενίζονταν αυτό θα οδηγούσε σε αύξηση των εξαγωγών από τις ΕΑΧ προς τις G20 κατά σχεδόν 10 δισεκατομμύρια δολάρια. Αντίστοιχα η εξάλειψη των επιπτώσεων από τα Μη Δασμολογικά Εμπόδια (NTM) που σχετίζονται με το κανονιστικό πλαίσιο της κάθε χώρας μέλους των G20 μπορεί να οδηγήσει σε μία αύξηση περίπου 23 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ⁴⁸.

Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες μειονεκτούν περαιτέρω λόγω της σχετικής μείωσης της αναπτυξιακής βοήθειας⁴⁹, από την οποία εξαρτώνται πολύ περισσότερο από ότι οι άλλες αναπτυσσόμενες χώρες. Ο αντίκτυπος της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας που είναι φθίνουσας σημασίας επιδεινώνεται όταν η γεωγραφική κατανομή της Βοήθειας δεν ωφελεί τις χώρες που είναι οι πιο αδύναμες και όταν η τομεακή

⁴⁷ Spencer Henson & Steven Jaffee, *Understanding Developing Country Strategic Responses to the Enhancement of Food Safety Standards*, The World Economy, Volume 31, Issue 4 April 2008 Pages 548–568

⁴⁸ Alessandro Nicita and Julia Seiermann, *G20 POLICIES AND EXPORT PERFORMANCE OF LEAST DEVELOPED COUNTRIES*, UNCTAD, Geneva 2016 p.4

⁴⁹ OECD, *THE DAC 50 YEARS, 50 HIGHLIGHTS*, p70-71, <http://www.oecd.org/dac/46717535.pdf>

κατανομή της δεν είναι καθόλου επικεντρωμένη στη δημιουργία παραγωγικών ικανοτήτων.

Ακριβώς όπως δεν είναι σκόπιμο ένας αθλητής να τρέξει με μεγάλη ταχύτητα το πρώτο χιλιόμετρο ενός μαραθωνίου, έτσι δεν αρκεί σε μία ΕΑΧ απλά η επίτευξη των κριτηρίων που απαιτούνται για την αναβάθμισή της. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να δημιουργηθούν τα θεμέλια που απαιτούνται για τη διατήρηση της αναπτυξιακής προόδου. Κεντρικός στόχος είναι η ικανοποίηση των μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών αναγκών αντί της εστίασης στα κριτήρια βαθμολόγησης. Στα κριτήρια δεν αντικατοπτρίζονται πλήρως οι κρίσιμες για το απότερο μέλλον αναγκαίες και ικανές συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι και ο ίδιος ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών αναμένει ότι ελάχιστες από τις ΕΑΧ θα πιάσουν τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης στο επόμενο χρονικό διάστημα⁵⁰.

Η ανάπτυξη που οδηγεί μια χώρα στην αναβάθμιση είναι σαφώς επωφελής, η απώλεια όμως του καθεστώτος της ΕΑΧ μπορεί να οδηγήσει σε δυνητικά σημαντικό οικονομικό κόστος ως αποτέλεσμα της απώλειας πρόσβασης στα Διεθνή Μέτρα Στήριξης (International Support Measures)⁵¹ που σχετίζονται με την κατάσταση των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών. Το μέγεθος αυτού του κόστους εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο η ενδιαφερόμενη χώρα επωφελήθηκε από τα μέτρα αυτά. Η ανάγκη για τέτοιου είδους μέτρα είναι πιθανό να είναι μεγαλύτερη στα αρχικά στάδια ανάπτυξης, όταν η ανταγωνιστικότητα στις διεθνείς αγορές είναι πιο περιορισμένη. Σε μια χώρα όπου οι παραγωγικές ικανότητες για παράδειγμα επεκτείνονται σε τομείς εξαγωγών οι οποίοι καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό από εμπορικές προτιμήσεις και οι προτιμήσεις αυτές έχουν χρησιμοποιηθεί, η απώλειά τους μπορεί να είναι σημαντικό κόστος. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία μιας ομαλής διαδικασίας μετάβασης σε τέτοιες περιπτώσεις και της έγκαιρης προετοιμασίας για τις όποιες αρνητικές συνέπειες της αναβάθμισης.

⁵⁰ United Nations, *World Economic Situation and Prospects 2018*, New York, 2018, p.9 https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/WESP2018_Full_Web-1.pdf

⁵¹ Τα διεθνή μέτρα στήριξης που συνδέονται με το καθεστώς ΕΑΧ σχετίζονται με το εμπόριο, τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης (συμπεριλαμβανομένης της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας), την ελάφρυνση του χρέους, την τεχνική βοήθεια και άλλες μορφές υποστήριξης.

Κεφάλαιο 3: Τα προτιμησιακά καθεστώτα της ΕΕ για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες και η αποτίμησή τους

3.1. Η πολιτική εμπορικών προτιμήσεων για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες της ΕΕ

3.1.1. Το πλαίσιο για τα προτιμησιακά καθεστώτα όπως καθορίζεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και τα Ηνωμένα Έθνη.

Η ιδέα της χορήγησης προτιμησιακών δασμολογικών συντελεστών για τις αναπτυσσόμενες χώρες στις αγορές των ανεπτυγμένων χωρών παρουσιάστηκε αρχικά από τον πρώτο Γενικό Γραμματέα της UNCTAD (ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ) Raul Prebisch⁵² στην πρώτη Διάσκεψη των ΗΕ για το εμπόριο και την ανάπτυξη το 1964⁵³. Η πρόταση για μία θεσμοθετημένη εξαίρεση προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών με τη μορφή ενός Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων υιοθετήθηκε στην Διάσκεψη UNCTAD II στο Νέο Δελχί το 1968. Όπως αναφέρεται στο Ψήφισμα 21 (ii)⁵⁴ που ελήφθη κατά τη Διάσκεψη του UNCTAD II στο Νέο Δελχί το 1968, « ... οι στόχοι του γενικευμένου, μη αμοιβαίου και αμερόληπτου συστήματος προτιμήσεων υπέρ των αναπτυσσόμενων χωρών, συμπεριλαμβανομένων ειδικών μέτρων υπέρ των ελάχιστα ανεπτυγμένων μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, θα πρέπει να είναι: να αυξήσουν τα κέρδη τους

⁵² «Μέχρι το 1964, οι αναπτυσσόμενες χώρες είχαν διανύσει μια σημαντική απόσταση από την απογοήτευση που έζησαν μετά την ολοκλήρωση της διάσκεψης της Αβάνας το 1948. Αριθμητικά είχαν αυξηθεί σημαντικά μετά την αποαποκιοποίηση ενώ είχαν ενισχύσει την αλληλεγγύη τους και κάτω από την ηγεσία του Raul Prebisch, είχαν αναπτύξει τόσο ένα ενιαίο οικονομικό δόγμα όσο και ένα σύνολο πολιτικών ιδεών. Βρίσκονταν στα πρόθυρα μιας νέας εποχής για το εμπόριο και την ανάπτυξη.»

UNCTAD, *UNCTAD at 50: A Short History*, New York and Geneva, 2014, p.14

⁵³ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT, *The history of UNCTAD 1964-1984*, New York, 1985, p 56-58, http://unctad.org/en/Docs/osg286_en.pdf

⁵⁴ UNITED NATIONS, *Preferential or free entry of exports of manufactures and semi-manufactures of developing countries to the developed countries*, RESOLUTIONS 21 (II), The United Nations Conference on Trade and Development, 77th plenary meeting, 26 March 1968, p38 http://unctad.org/en/Docs/td97vol1_en.pdf

από τις εξαγωγές, να προωθήσουν την εκβιομηχάνιση τους και να επιταχύνουν τα ποσοστά οικονομικής τους ανάπτυξης».

Στη συνέχεια και συγκεκριμένα το 1971, τα συμβαλλόμενα μέρη της ΓΣΔΕ (GATT) ενέκριναν την παρέκκλιση από το άρθρο I της γενικής συμφωνίας επί δέκα έτη προκειμένου να εγκρίνουν το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων. Αργότερα, τα συμβαλλόμενα μέρη αποφάσισαν να εγκρίνουν τη ρήτρα εξουσιοδότησης του 1979, με απόφαση των συμβαλλομένων μερών της 28ης Νοεμβρίου 1979 και τίτλο «Διαφοροποιημένη και ευνοϊκότερη μεταχείριση, αμοιβαιότητα και πληρέστερη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών»⁵⁵, δημιουργώντας μία μόνιμη εξαίρεση από την ρήτρα του «Πλέον Ευνοούμενου Κράτους» (Most Favored Nation), ώστε όσες χώρες επιθυμούν να παρέχουν προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση στο πλαίσιο του αντίστοιχου ΣΓΠ.

Σύμφωνα με τα Συστήματα Γενικευμένων Προτιμήσεων, σε επιλεγμένα προϊόντα που προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες χορηγούνται μειωμένοι ή μηδενικοί δασμολογικοί συντελεστές σε σχέση με τη ρήτρα του «Πλέον Ευνοούμενου Κράτους» (Most Favored Nation). Οι Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες (EAX) μάλιστα λαμβάνουν ειδική προτιμησιακή μεταχείριση με διευρυμένη κάλυψη προϊόντων και μεγαλύτερες περικοπές δασμών⁵⁶.

Επί του παρόντος και όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της UNCTAD⁵⁷, 13 εθνικά συστήματα ΣΓΠ έχουν κοινοποιηθεί στη γραμματεία της. Οι ακόλουθες χώρες χορηγούν ΣΓΠ: Αυστραλία, Λευκορωσία, Καναδάς, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ισλανδία,

⁵⁵ GATT, *DIFFERENTIAL AND MORE FAVOURABLE TREATMENT RECIPROCITY AND FULLER PARTICIPATION OF DEVELOPING COUNTRIES*, Decision of 28 November 1979 (L/4903), Treatment of Developing Countries, Tokyo Round Codes (1973-1979) https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/90970166.pdf

⁵⁶ UNCTAD, *QUANTIFYING THE BENEFITS OBTAINED BY DEVELOPING COUNTRIES FROM THE GENERALIZED SYSTEM OF PREFERENCES*, Note by the UNCTAD secretariat /ITCD/TSB/Misc.52, 7 October 1999, p16 <http://unctad.org/en/Docs/poitcdtsbm52.en.pdf>

⁵⁷ UNCTAD, *Preferential Market Access and the Generalized System of Preference*, <http://unctad.org/en/Pages/DITC/GSP/Generalized-System-of-Preferences.aspx?Pu=1,10,>

Ιαπωνία, Καζακστάν, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ρωσική Ομοσπονδία, Ελβετία, Τουρκία και Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Από το 2001 βρίσκεται σε εξέλιξη ο Γύρος της Ντόχα με βασικό του στόχο να επιτύχει τη σημαντική μεταρρύθμιση του διεθνούς εμπορικού συστήματος μέσω της εισαγωγής χαμηλότερων εμπορικών φραγμών και αναθεωρημένων εμπορικών κανόνων. Το πρόγραμμα εργασίας καλύπτει περίπου 20 τομείς εμπορίου. Ο Γύρος είναι επίσης γνωστός ημειπίσημα ως ο Αναπτυξιακός Γύρος της Ντόχα αφού στο επίκεντρο των συζητήσεων βρίσκεται η βελτίωση των εμπορικών προοπτικών των αναπτυσσόμενων χωρών και ιδιαίτερα των ΕΑΧ. Ο Γύρος ξεκίνησε επίσημα κατά την τέταρτη υπουργική διάσκεψη του ΠΟΕ στην Ντόχα του Κατάρ το Νοέμβριο του 2001⁵⁸. Η υπουργική δήλωση της Ντόχα έδωσε εντολή για τις διαπραγματεύσεις, μεταξύ άλλων για τη γεωργία, τις υπηρεσίες και ένα θέμα πνευματικής ιδιοκτησίας, το οποίο ξεκίνησε νωρίτερα. Στη Ντόχα, οι υπουργοί ενέκριναν επίσης μια απόφαση για τον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι αναπτυσσόμενες χώρες κατά την εφαρμογή των σημερινών συμφωνιών του ΠΟΕ.

Ως εξαιρετικά σημαντική κρίνεται και η διακήρυξη του Ναϊρόμπι⁵⁹ η οποία ήταν το αποτέλεσμα της δέκατης υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ. Περιλαμβάνει μια σειρά έξι Υπουργικών Αποφάσεων για τη γεωργία (3 Υπουργικές Αποφάσεις), το βαμβάκι και θέματα που αφορούν τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες (2 Υπουργικές Αποφάσεις). Με τις Αποφάσεις για τη γεωργία δίνεται η δυνατότητα εξαιρέσεων για εγχώριες επιδοτήσεις εάν πρόκειται για δημιουργία αποθέματος τροφίμων, σε σχέση με τον ανταγωνισμό των εξαγωγών⁶⁰ οι ανεπτυγμένες χώρες υποχρεώνονται να καταργήσουν άμεσα τις εξαγωγικές επιδοτήσεις ενώ οι αναπτυσσόμενες μέχρι το τέλος

⁵⁸WTO, *MINISTERIAL DECLARATION Adopted on 14 November 2001*, MINISTERIAL CONFERENCE Fourth Session Doha, 9 - 14 November 2001, WT/MIN(01)/DEC/1 20 November 2001, https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.pdf

⁵⁹ WTO, *MINISTERIAL DECLARATION*, MINISTERIAL CONFERENCE TENTH SESSION NAIROBI, 15-19 DECEMBER 2015, WT/MIN(15)/DEC 21 December 2015, https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/nairobipackage_e.pdf

⁶⁰ WTO, *EXPORT COMPETITION*, MINISTERIAL DECISION OF 19 DECEMBER 2015, MINISTERIAL CONFERENCE TENTH SESSION NAIROBI, 15-19 DECEMBER 2015, WT/MIN(15)/45 WT/L/980 21 December 2015, p.2

του 2018 και οι ΕΑΧ μέχρι το 2030 και εκχωρείται το δικαίωμα στις αναπτυσσόμενες χώρες να επιβάλλουν δασμούς ως μηχανισμό ασφαλείας, για να αναχαιτίσουν κύματα εισαγωγών. Οι δεσμεύσεις αυτές αναμένεται να καθορίσουν τις εξελίξεις στο άμεσο μέλλον και σίγουρα επιβεβαιώνουν την διαφοροποιημένη αντιμετώπιση των ΕΑΧ ακόμη και στα αγροτικά προϊόντα παρά την ευαισθησία που έχουν για αυτά ακόμη και οι πλέον ανεπτυγμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ και η ΕΕ⁶¹.

3. 1. 2. Το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων της ΕΕ – Μονομερές προτιμησιακό καθεστώς.

Το Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ) της ΕΕ είναι ένα μονομερές μη αμοιβαίο πρόγραμμα προτιμήσεων που ενσωματώθηκε νομικά στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ / ΠΟΕ με βάση τη λεγόμενη «ρήτρα εξουσιοδότησης» που εγκρίθηκε το 1979 και επιτρέπει στις ανεπτυγμένες χώρες να αποκλίνουν από την αρχή του MFN προκειμένου να δίνουν διαφοροποιημένη και ευνοϊκότερη μεταχείριση στις εισαγωγές μόνο από αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι στη διακριτική ευχέρεια της ΕΕ να αποφασίσει βάσει πάντα κριτηρίων ποιες αναπτυσσόμενες χώρες και ποια προϊόντα θα συμπεριληφθούν στο ΣΓΠ.

Το πρώτο πρόγραμμα ΣΓΠ της ΕΕ τέθηκε σε εφαρμογή το 1971 σύμφωνα με την παρέκκλιση που προβλεπόταν από το άρθρο Ι της ΓΣΔΕ και έκτοτε επανεξετάζεται συχνά όσον αφορά τόσο τα κριτήρια επιλεξιμότητας της χώρας ή και του προϊόντος που μπορεί να ενταχθεί στο ΣΓΠ.

Συνολικά, μπορούν να εντοπιστούν τρία κύρια κύματα τροποποιήσεων του ΣΓΠ, με το πρώτο κύμα να καλύπτει την περίοδο 1971-1994, το δεύτερο την περίοδο 1995-2005 και το τρίτο την περίοδο 2006-2013 πριν φτάσουμε στο τρέχον πρόγραμμα που ισχύει από την 01.01.2014

Το πρώτο πρόγραμμα ΣΓΠ που ενέκρινε η ΕΕ κάλυψε μια πρώτη φάση δέκα ετών (1971-1981). Δικαιούχοι ήταν οι χώρες μέλη της Ομάδας των 77 στην UNCTAD. Ωστόσο, και μη-G77 χώρες εξετάστηκαν επίσης κατά περίπτωση, για παράδειγμα

⁶¹ Evita Schmiege and Bettina Rudloff, *The Future of the WTO after the Nairobi Ministerial Conference*, German Institute for International and Security Affairs, SWP Comments 12, March 2016, p. 1-3, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2016C12_scm_rff.pdf

ορισμένες σοσιαλιστικές ή πρώην σοσιαλιστικές χώρες (π.χ. Βουλγαρία, Κίνα και Ρουμανία). Για τις χώρες του G77, το ΣΓΠ παρείχε πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά με προτιμησιακούς συντελεστές σε μεταποιημένα προϊόντα και ορισμένα γεωργικά και προϊόντα διατροφής που δεν καλύπτονταν από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Αλλά ακόμη και τα επιλέξιμα προϊόντα χωρίστηκαν σε ευαίσθητα και μη ευαίσθητα ανάλογα με το πόσο ευθέως ανταγωνιστικά ήταν με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά. Στα μη ευαίσθητα προϊόντα χορηγήθηκε αδασμολόγητη πρόσβαση ενώ σε όσα θεωρήθηκαν ως ευαίσθητα τέθηκαν ποσοστώσεις και ανώτατα όρια για τις ποσότητες που θα μπορούσαν να τύχουν προτιμησιακής μεταχείρισης.

Κατά την πρώτη δεκαετία του ΣΓΠ εφαρμόστηκε η αρχή της μη διάκρισης, σύμφωνα με την οποία όλες οι δικαιούχες χώρες αντιμετωπίστηκαν εξίσου. Αυτό άλλαξε με την αναθεώρηση του ΣΓΠ το 1981, όταν το πρόγραμμα πέρασε στη δεύτερη δεκαετία εφαρμογής του. Τα όρια για τα ευαίσθητα βιομηχανικά προϊόντα αντικαταστάθηκαν από ένα σύστημα διακρίσεων το οποίο προσδιόριζε σε επίπεδο προϊόντος τον πιο ανταγωνιστικό προμηθευτή και του επέβαλε αυστηρές ποσοστώσεις προκειμένου να περιορίσει την ανταγωνιστικότητα του.

Το 1991, στο τέλος της δεύτερης δεκαετίας, το καθεστώς αναμενόταν να αλλάξει πάλι. Εντούτοις, εν αναμονή των αποτελεσμάτων του Γύρου της Ουρουγουάης⁶², το καθεστώς του 1991 παρατάθηκε με διάφορες τροποποιήσεις μέχρι το 1994. Κατά την περίοδο 1995-2005, εισήχθησαν σημαντικές αλλαγές⁶³, συμπεριλαμβανομένης της αντικατάστασης προηγούμενων ποσοστώσεων για τα

⁶² WTO, *MARRAKESH DECLARATION OF 15 APRIL 1994*, adopted by the 124 Governments and the European Communities participating in the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations, on the occasion of the final session of the Trade Negotiations Committee at Ministerial level held at Marrakesh, Morocco from 12 to 15 April 1994, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/marrakesh_decl_e.pdf

⁶³ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3281/94 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 για την εφαρμογή ενός πολυετούς συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο 1995-1998 σε ορισμένα βιομηχανικά προϊόντα καταγωγής αναπτυσσομένων χωρών και Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3282/94 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 για την παράταση κατά το 1995 της εφαρμογής των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 3833/90, (ΕΟΚ) αριθ. 3835/90 και (ΕΟΚ) αριθ. 3900/91 περί εφαρμογής γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα καταγωγής αναπτυσσομένων χωρών*, L 348, 31 Δεκεμβρίου 1994, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1994:348:FULL&from=EN>

ευαίσθητα αγροτικά προϊόντα⁶⁴ με ένα διαμορφωμένο σύστημα δασμών, βάσει του οποίου, στα πιο ευαίσθητα προϊόντα, δόθηκαν λιγότερο ευνοϊκές δασμολογικές μειώσεις στη θέση των ποσοστώσεων.

Το δεύτερο στοιχείο που εισήχθη με την αναθεώρηση του ΣΓΠ του 1995 ήταν μια διαδικασία εξόδου από το καθεστώς. Η επιλογή αυτή υπηρετούσε το στόχο της επικέντρωσης του προτιμησιακού καθεστώτος σε χώρες και τομείς που χρειάζονται την ειδική μεταχείριση. Τη στιγμή που μια αναπτυσσόμενη χώρα σε ένα τομέα εξάγει ικανοποιητικές ποσότητες στην ΕΕ, ο τομέας θα θεωρηθεί επαρκώς προηγμένος ώστε να μην λαμβάνει πλέον τα οφέλη του ΣΓΠ.

Οι πιο προηγμένες δικαιούχες χώρες που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια απομακρυνθήκαν πλήρως από τον κατάλογο των δικαιούχων χωρών. Το Χονγκ Κονγκ (Κίνα), η Δημοκρατία της Κορέας και η Σιγκαπούρη ήταν οι πρώτες χώρες που εξαιρέθηκαν το 1998⁶⁵. Η τελική καινοτομία ήταν η εισαγωγή ορισμένων ειδικών καθεστώτων παροχής κινήτρων (που άρχισαν να λειτουργούν την 1η Ιανουαρίου 1998). Αυτά τα ειδικά κίνητρα έπρεπε να εφαρμοστούν με βάση ένα πρόσθετο περιθώριο προτιμήσεων που χορηγείται στις δικαιούχες χώρες σύμφωνα με την εκπλήρωση ορισμένων απαιτήσεων που σχετίζονται με τα πρότυπα εργασίας και τα περιβαλλοντικά πρότυπα, καθώς και με την αποτελεσματική καταπολέμηση της παραγωγής και της διακίνησης ναρκωτικών.

Τα τρία ειδικά προγράμματα παροχής κινήτρων ήταν:

- Ένα ειδικό καθεστώς παροχής κινήτρων για την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, το οποίο μείωσε τους δασμούς για τους δικαιούχους που

⁶⁴ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1256/96, του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 1996, για την εφαρμογή πολυετούς συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων, για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 30 Ιουνίου 1999, σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα, καταγωγής αναπτυσσόμενων χωρών*, L160, 29 Ιουνίου 1996, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1996:160:FULL&from=EL>

⁶⁵ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT, *Generalized System of Preferences HANDBOOK ON THE SCHEME OF THE EUROPEAN COMMUNITY* UNITED NATIONS New York and Geneva, 2008, p.8 http://unctad.org/en/Docs/itcdtsbmisc25rev3_en.pdf

είναι σε θέση να πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις σε σχέση με αυτήν την πολιτική.

- Ειδικό καθεστώς κινήτρων για την προστασία του περιβάλλοντος που κάλυπτε ορισμένο αριθμό προϊόντων τροπικών δασών για τα οποία χορηγήθηκαν πρόσθετες προτιμήσεις.
- Ειδική ρύθμιση για την καταπολέμηση της παραγωγής και της διακίνησης ναρκωτικών που χορηγείται στις χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής που ανήκουν στην Κοινότητα των Άνδεων και στο Πακιστάν (UNCTAD, 1999).

Τέλος, θεσπίστηκε και τέθηκε σε ισχύ στις 5 Μαρτίου 2001 το ειδικό καθεστώς για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες (EAX), γνωστή ως πρωτοβουλία «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) που επέτρεψε την ελεύθερη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά όλων των προϊόντων εκτός από τα όπλα και πυρομαχικά που προέρχονταν από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου.

Πλαίσιο 1 - Όλα εκτός από όπλα (Everything But Arm)

Το «Όλα εκτός από όπλα» είναι μια ειδική ρύθμιση του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες, η οποία εισήχθη με τον Κανονισμό 416⁶⁶ στις 28 Φεβρουαρίου του 2001. Το καθεστώς επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ για όλα τα προϊόντα εκτός από όπλα και πυρομαχικά. Μόνο οι εισαγωγές νωπών μπανανών, ρυζιού και ζάχαρης δεν απελευθερώθηκαν πλήρως άμεσα. Οι επιβαλλόμενοι δασμοί για τα εν λόγω προϊόντα μειώθηκαν σταδιακά έως την πλήρη δασμολογική απαλλαγή για τις μπανάνες τον Ιανουάριο του 2006 για τη ζάχαρη τον Ιούλιο του 2009 και για το ρύζι τον Σεπτέμβριο του 2009.

⁶⁶ Official Journal of the European Communities, COUNCIL REGULATION (EC) No 416/2001 of 28 February 2001 amending Regulation (EC) No 2820/98 applying a multiannual scheme of generalised tariff preferences for the period 1 July 1999 to 31 December 2001 so as to extend duty-free access without any quantitative restrictions to products originating in the least developed countries, L60/40-50, 1.3.2001 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:060:0043:0050:EN:PDF>

Ο κανονισμός του «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) προβλέπει ότι το ειδικό καθεστώς για τις EAX πρέπει να διατηρηθεί για απεριόριστο χρονικό διάστημα και δεν υπόκεινται στην περιοδική ανανέωση του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων της Κοινότητας. Μία χώρα εφόσον ανήκει στην κατηγορία των EAX απολαμβάνει τους ευνοϊκούς του όρους. Ανήκει όμως στα μονομερή προτιμησιακά καθεστώτα αφού είναι στη διακριτική ευχέρεια της ΕΕ η λήξη του.

Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες απολάμβαναν σημαντικές προτιμήσεις στο πλαίσιο του ΣΓΠ και πριν από την καθιέρωση του «Όλα εκτός από όπλα» (EBA). Από το 1977, μια σειρά συμπληρωματικών μέτρων ειδικά για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες σχεδόν απελευθέρωσε πλήρως την πρόσβαση στο ΣΓΠ. Άλλωστε η μεγάλη πλειοψηφία αυτών ανήκε στις χώρες ΑΚΕ άρα επωφελούνταν από το καθεστώς που καθόριζαν οι συμβάσεις του Lome. Οι EAX είχαν απαλλαγή από δασμούς για όλα τα γεωργικά προϊόντα που καλύπτονταν από το ΣΓΠ συν έναν συμπληρωματικό κατάλογο περίπου 370 προϊόντων. Αυτός ο εκτεταμένος κατάλογος περιελάμβανε σχεδόν όλα τα γεωργικά / αλιευτικά προϊόντα του κεφαλαίου 1-24 του δασμολογίου⁶⁷, τα οποία δεν προστατεύονταν με εισφορά ή κάποια παρόμοια διάταξη, καθιστώντας έτσι όλες τις EAX σχεδόν ισοδύναμες με τις χώρες της ομάδας ΑΚΕ από άποψη προτιμησιακής αντιμετώπισης. Επιπλέον, κατά την υπουργική διάσκεψη του ΠΟΕ της Σιγκαπούρης το 1996, τα μέλη του ΠΟΕ δεσμεύθηκαν να εκπονήσουν σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της πρόσβασης στις αγορές τους για προϊόντα που προέρχονται από τις EAX.

Μάλιστα στο κείμενο της διακήρυξης⁶⁸ γίνεται ειδική αναφορά στο ότι «...η ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στο πολυμερές εμπορικό σύστημα είναι σημαντική για την οικονομική τους ανάπτυξη και για την επέκταση του παγκόσμιου

⁶⁷Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Ιουλίου 1987 για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο, L 256, 7 Σεπτεμβρίου 1987 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1987:256:FULL&from=EN>

⁶⁸ WORLD TRADE ORGANIZATION, Ministerial Conference Singapore, 9-13 December 1996, SINGAPORE MINISTERIAL DECLARATION adopted on 13 December 1996, WT/MIN(96)/DEC, 18 DECEMBER 1996, p 4 article 13 https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min96_e/singapore_declaration96_e.pdf

εμπορίου. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζουμε ότι η συμφωνία του ΠΟΕ ενσωματώνει διατάξεις που παρέχουν διαφοροποιημένη και ευνοϊκότερη μεταχείριση στις αναπτυσσόμενες χώρες, με ιδιαίτερη προσοχή στην ιδιαίτερη κατάσταση των Ελάχιστα Ανπτυγμένων Χωρών. Αναγνωρίζουμε το γεγονός ότι τα αναπτυσσόμενα κράτη - μέλη έχουν αναλάβει σημαντικές νέες δεσμεύσεις, ουσιαστικές και διαδικαστικές, και αναγνωρίζουμε το φάσμα και την πολυπλοκότητα των προσπαθειών που καταβάλλουν για να συμμορφωθούν με αυτές. Προκειμένου να τους βοηθήσουμε στις προσπάθειες αυτές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τις κοινοποιήσεις και τις νομοθετικές απαιτήσεις, θα βελτιώσουμε τη διαθεσιμότητα τεχνικής βοήθειας σύμφωνα με τις συμφωνηθείσες κατευθυντήριες γραμμές. Συμφωνήσαμε επίσης σε συστάσεις σχετικές με την απόφαση που ελήφθη στο Μαρακές για τις ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις του προγράμματος μεταρρύθμισης της γεωργίας στις Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες αλλά και στις αναπτυσσόμενες χώρες που είναι καθαρά εισαγωγικές στα τρόφιμα.»

Το 1997, το Συμβούλιο της ΕΕ⁶⁹ ζήτησε να εφαρμοστούν τα συμπεράσματα της Σγκαπούρης με τη χορήγηση στις Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες που δεν ήταν μέρη της Σύμβασης Λομέ, ισοδύναμων προτιμήσεων με εκείνες που απολαμβάνουν οι υπογράφωντες και, μεσοπρόθεσμα, την απαλλαγή από δασμούς για όλες σχεδόν τις εξαγωγές τους προς την ΕΕ.

Η προστιθέμενη σημασία του κανονισμού «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) είναι ότι επέκτεινε το προτιμησιακό εμπορικό καθεστώς για τις ΕΑΧ σε προϊόντα που εξαιρούνται από τα άλλα προτιμησιακά καθεστώτα της ΕΕ, όπως η Συμφωνία του Κοτονού και το ΣΓΠ. Περισσότερες από 900 δασμολογικές σειρές επηρεάστηκαν και αφορούσαν σχεδόν εξ ολοκλήρου γεωργικά προϊόντα που καλύπτονται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ (ΚΑΠ)⁷⁰. Μόνο οι εισαγωγές νωπών μπανανών, ρυζιού και ζάχαρης δεν απελευθερώθηκαν πλήρως άμεσα. Οι δασμοί για τα προϊόντα αυτά μειώθηκαν σταδιακά και χορηγήθηκε δασμολογική ατέλεια για τις μπανάνες τον

⁶⁹ Gerrit Faber & Jan Orbie, *European Union Trade Politics and Development: 'Everything But Arms' Unravelling*, Rutledge Studies in Development Economics, 2005, p.157

⁷⁰ Cernat, L., S. Laird, L. Monge-Roffarello and A. Turrini *The EU's Everything But Arms Initiative and the Least-developed Countries*, WIDER Discussion Paper No 2003/47, Helsinki UNU WIDER, 2003, p.5, <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/dp2003-047.pdf>

Ιανουάριο του 2006, για τη ζάχαρη τον Ιούλιο του 2009 και για το ρύζι τον Σεπτέμβριο του 2009.

Το 2005 η ΕΕ δρομολόγησε ένα νέο σύστημα ΣΓΠ⁷¹, το οποίο σχεδιάστηκε για να είναι πιο γενναιόδωρο, πιο διαφανές και πιο σταθερό από τις προηγούμενες εκδοχές του.

Το νέο καθεστώς καθόρισε τρεις κατηγορίες δικαιούχων:

- Μία γενική ρύθμιση, αρκετά τυποποιημένη για όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες δικαιούχους, με τις περισσότερες από τις δασμολογικές σειρές που υπόκεινται σε δασμούς και εξαιρούνται από το ΣΓΠ να είναι γεωργικά προϊόντα που καλύπτονται από την Κοινή Αγροτική πολιτική της ΕΕ.
- Ένα ειδικό καθεστώς παροχής επιπλέον κινήτρων για βιώσιμη ανάπτυξη και χρηστή διακυβέρνηση (εφεξής «ΣΓΠ +») που έχει σχεδιαστεί για τις ευάλωτες χώρες
- Η πρωτοβουλία «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) για τις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες

Στο νέο καθεστώς εισήχθη πρόβλεψη να σταματάει η προνομιακή μεταχείριση σε εκείνες τις χώρες που γινόντουσαν αρκετά ανταγωνιστικές στην εξαγωγή συγκεκριμένου προϊόντος ή σειράς προϊόντων. Η αιτιολόγηση ήταν ότι η χώρα πλέον δεν χρειάζεται το ΣΓΠ για να προωθήσει τις εξαγωγές αυτού του προϊόντος στην ΕΕ. Ωστόσο, ο μηχανισμός αξιολόγησης επανεξετάστηκε και απλοποιήθηκε σε σχέση με το παρελθόν. Τα προηγούμενα κριτήρια (μερίδιο των εισαγωγών ΣΓΠ, δείκτης ανάπτυξης και δείκτης ειδίκευσης εξαγωγών) αντικαταστάθηκαν με ένα απλούστερο κριτήριο: οι εξαγωγές μίας δικαιούχου χώρας δεν μπορούν να ξεπερνούν το 15% του συνόλου των εξαγωγών από χώρες δικαιούχους του ΣΓΠ (βλ. Άρθρο 14 παράγραφος 1, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 980/2005 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2005 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων).

⁷¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 980/2005 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2005 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων, L 169, 30.6.2005 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R0980&from=FRN>

Οι χώρες μπορούν να εξαιρεθούν προσωρινά από το καθεστώς ΣΓΠ και για διάφορους άλλους λόγους, μεταξύ των οποίων:

(i) σοβαρή και συστηματική παραβίαση των αρχών στις συμβάσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη και τη χρηστή διακυβέρνηση ·

(ii) την εξαγωγή αγαθών που παρήχθησαν με εργασία κρατουμένων ·

(iii) ελλείψεις σε τελωνειακούς ελέγχους κατά την εξαγωγή ή διακίνηση ναρκωτικών ή μη συμμόρφωσης με τις διεθνείς συμβάσεις περί νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ·

(iv) απάτη, παρατυπίες ή συστηματική παράλειψη συμμόρφωσης ή διασφάλιση της συμμόρφωσης με τους κανόνες καταγωγής των προϊόντων και των αποδεικτικών τους στοιχείων, καθώς και την παροχή διοικητικής συνεργασίας, όπως απαιτείται ·

v) αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ·

vi) παραβιάσεις των στόχων των ρυθμίσεων σχετικά με τη διατήρηση και τη διαχείριση των αλιευτικών προϊόντων.

Το σύστημα ΣΓΠ αναθεωρήθηκε για τελευταία φορά το 2012⁷² και σημαντικές αλλαγές τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2014. Με βάση τα κριτήρια που θεσπίζονται για τις δικαιούχες χώρες του συστήματος ΣΓΠ με το κεφάλαιο 2ου Κανονισμού 978/2012⁷³ η εφαρμογή του ΣΓΠ περιορίζεται σε εκείνες τις χώρες που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη και έχουμε μία εντυπωσιακή μείωση των χωρών από 177 σε

⁷² Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 978/2012 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Οκτωβρίου 2012 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 732/2008, L303, 31.10.2012 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0978&from=EN>

⁷³ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 978/2012 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Οκτωβρίου 2012 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 732/2008, L303, 31.10.2012 σελ. L303/5 -7

90⁷⁴. Ο δραστικός περιορισμός των δικαιούχων εκτιμήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁷⁵ ως ο ουσιαστικότερος τρόπος αντιμετώπισης μιας σειράς από ζητήματα που προέκυψαν στην εφαρμογή των προγραμμάτων ΣΓΠ παρά τις τροποποιήσεις που είχαν υποστεί τα προηγούμενα χρόνια. Ως τέτοια ζητήματα επισημάνθηκαν τα εξής:

- οι προτιμήσεις δεν επικεντρώνονται στις χώρες με τις περισσότερες ανάγκες,
- το χαμηλό επίπεδο χρήσης των προτιμήσεων από ορισμένες χώρες
- η ανεπαρκής υποστήριξη στη διαφοροποίηση των εξαγωγών
- η ανεπαρκής υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης και της χρηστής διακυβέρνηση
- η ανεπαρκής διαφύλαξη των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ
- η ασυμφωνία με τους γενικούς εμπορικούς στόχους

Το σύστημα ΣΓΠ + ενισχύθηκε περαιτέρω και ο κανονισμός του «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) συνεχίζει να παραμένει σε ισχύ⁷⁶. Έτσι οι Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες εξακολουθούν να επωφελούνται από την ελεύθερη από δασμούς και ποσοτώσεις πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ για όλα τα προϊόντα - εξαιρουμένων των όπλων και των πυρομαχικών. Οι EAX επίσης εξακολουθούν να επωφελούνται από

⁷⁴ European Commission, *Mid-Term Evaluation of the EU's Generalised Scheme of Preferences (GSP)*, Final Interim Report, 21 September 2017, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/september/tradoc_156085.pdf

⁷⁵ European Commission, *IMPACT ASSESSMENT*, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL applying a scheme of generalised tariff preferences, SEC(2011) 536 final, Brussels, 10.5.2011 SEC(2011) 536 final, http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2011/sec_2011_0536_en.pdf

⁷⁶ European Commission, *Everything But Arms (EBA) – Who benefits?*, Trade, 30.04.13, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150983.pdf

τους τροποποιημένους και πιο ευνοϊκούς κανόνες καταγωγής του ΣΓΠ που ισχύουν από το 2011⁷⁷.

Στο πλαίσιο του ισχύοντος πλέον ΣΓΠ, η αποτελεσματικότητα του «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο αφού η επικέντρωση του ΣΓΠ σε λιγότερους δικαιούχους έχει μειώσει την ανταγωνιστική πίεση στις EAX και έχει καταστήσει τις προτιμήσεις για τις EAX πιο ουσιαστικές - παρέχοντας σημαντικά περισσότερες ευκαιρίες εξαγωγής. Σχετικά με τη γεωργία, εφόσον τηρούνται στα εξαγωγίμα προϊόντα οι υγειονομικές και φυτοϋγειονομικές απαιτήσεις της ΕΕ, το προτιμησιακό καθεστώς της ΕΕ για τις EAX ενθαρρύνει τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να αγοράζουν προϊόντα από αυτές τις χώρες έναντι άλλων προμηθευτών χωρών που τα προϊόντα τους επιβαρύνονται με δασμούς και τέλη.

3.1.3. Η εξέλιξη των εμπορικών καθεστώτων της ΕΕ έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών μέχρι τη Συμφωνία του Κοτονού – Διμερή/Πολυμερή προτιμησιακά καθεστάτα.

Η ΕΕ μέσω της ΚΑΠ αλλά και της γενικότερης εμπορικής της πολιτικής έχει εισάγει σειρά δασμολογικών και μη εμποδίων στην ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών που προέρχονται από χώρες εκτός των ορίων της. Ταυτόχρονα έχει δημιουργήσει και μακρά παράδοση στη χορήγηση προτιμησιακής πρόσβασης για τις εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών, προκειμένου να ενθαρρύνει τις εξαγωγές από αυτές τις χώρες και να τονώσει έτσι την οικονομική τους ανάπτυξη.

Τα καθεστάτα προτιμησιακών εμπορικών συναλλαγών, βάσει των οποίων οι δασμολογικοί συντελεστές στις εισαγωγές από αναπτυσσόμενες χώρες είτε έχουν καταργηθεί πλήρως είτε έχουν μειωθεί σημαντικά, βρίσκονται σε ισχύ από τη σύσταση ακόμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1958. Πέρασαν όμως από διάφορες φάσεις αλληλεπίδρασης με το διεθνές περιβάλλον και όπως αυτό άλλαξε στις πέντε τελευταίες δεκαετίες.

Η διεθνής κοινότητα το ίδιο χρονικό διάστημα, με ορόσημο την ιστορική Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του Ρίο το 1992 όπου

⁷⁷ UNCTAD, *Generalized System of Preferences HANDBOOK ON THE SCHEME OF THE EUROPEAN UNION*, United Nations, New York and Geneva 2015, p. 23-37, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtsbmisc25rev4_en.pdf

υιοθετείται ο Οδηγός 21, ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα δράσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, σταδιακά περνά σε μία εντελώς εξελιγμένη φάση εννοιολογικής προσέγγισης του αναπτυξιακού φαινομένου⁷⁸. Το Σεπτέμβριο του 2000 ποσοτικοποιεί τους στόχους για την αντιμετώπιση της φτώχειας με τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (MDGs)⁷⁹ ενώ δεκαπέντε χρόνια μετά υιοθετώντας την Ατζέντα 2030 προσδιορίζει τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης για τα διάστημα 2016 έως 2030⁸⁰ και αναλαμβάνει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την κλιματική αλλαγή με τη διάσκεψη του Παρισιού για το Κλίμα⁸¹. Η ανάληψη παγκόσμιων δεσμεύσεων στο επίπεδο των Ηνωμένων Εθνών σε συνδυασμό με τη θέσπιση νέων οργανισμών όπως ο ΠΟΕ δεν θα μπορούσε παρά να καθορίσει την εξελικτική πορεία των προτιμησιακών καθεστώτων της ΕΕ.

Προνομακά εμπορικά καθεστάτα απολαμβάνει από τα τέλη της δεκαετίας του '50 η ομάδα των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ).⁸² Πολλά μέλη αυτής της ομάδας ήταν πρώην αποικίες κρατών μελών της ΕΕ. Η ιδιαίτερη αυτή μεταχείριση προκύπτει μέσω διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών μεταξύ της ομάδας κρατών ΑΚΕ και της ΕΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσαν

⁷⁸ Παναγιώτης Γρηγορίου, Γιώργος Σαμιώτης, Γρηγόρης Τσάλτας, *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio De Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη Νομική και Θεσμική Διάσταση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993

⁷⁹ United Nations, *United Nations Millennium Declaration*, Resolution adopted by the General Assembly, A/RES/55/2, 18 September 2000, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/2

⁸⁰ United Nations, General Assembly, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, 70/1, 21.10.2015 http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

⁸¹ United Nations, Framework Convention on Climate Change, Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 13 December 2015, FCCC/CP/2015/10, 29.01.2016, <https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/10.pdf>

⁸² Τσάλτας Γρηγόρης, *‘Αφρική και Ανάπτυξη: Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση-Ευκαιρία’*, Εκδ. Σιδέρης 2009, σελ. 255

οι Συμβάσεις του Λομέ⁸³ και η μετεξέλιξη τους σε Συμφωνία του Κοτονού.⁸⁴ Αξίζει να αναφερθεί ότι ένας σημαντικός αριθμός κρατών (40) της ομάδας ΑΚΕ περιλαμβάνεται στις ΕΑΧ.

Επιπλέον, η ΕΕ έχει επίσης θεσπίσει Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών με ορισμένες μεμονωμένες αναπτυσσόμενες χώρες, βάσει των οποίων οι εξαγωγές τους προς την ΕΕ έχουν αδασολόγητη πρόσβαση σε αντάλλαγμα της προτιμησιακής πρόσβασης των εξαγωγών της ΕΕ στην δική τους αγορά. Διακρίνονται δηλαδή από αμοιβαιότητα.

Ο Πίνακας 2 παρέχει μια επισκόπηση του συνόλου των εμπορικών καθεστώτων που ισχύουν μεταξύ της ΕΕ και των αναπτυσσόμενων χωρών από το 1971 έως και σήμερα.

Πίνακας 2: Η εμπορική σχέση της ΕΕ με τα κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού: Συμβάσεις της Λομέ, συμφωνία Κοτονού και οι πρόδρομοι τους.

Preference schemes	Target countries	Time period
Lomé conventions I - IV	ACP countries	1975-2000
Cotonou/ EPA	ACP countries	2000-2020
GSP		
General Arrangement	All developing countries	1971 onwards
GSP+		2005 onwards
EBA	LDCs	2001 onwards
FTA	Individual countries	country specific

Note: FTAs are in place with the Palestinian Authority (1997), Syria (1977), Tunisia (1998), Morocco (2000), Israel (2000), Jordan (2002), Lebanon (2006), Egypt (2004), Algeria (2005), Mexico (2000), South Africa (2000) and Chile (2003), where the year in brackets indicate the year in which the agreement was implemented.

⁸³ The Lomé Convention, ACP-EEC CONVENTION SIGNED AT LOME ON 28 February 1975, Published on ACP, <http://www.acp.int/sites/acpsec.waw.be/files/Lome-Convention-I-en.pdf>

⁸⁴ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000, L317, 15.12.2000, http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:eebc0bbc-f137-4565-952d-3e1ce81ee890.0002.04/DOC_2&format=PDF

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Συνθήκη της Ρώμης και συγκεκριμένα το μέρος IV της συνθήκης της ΕΟΚ⁸⁵ αφορούσε τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ της ΕΟΚ και των εξαρτημένων εδαφών ορισμένων από τα έξι αρχικά κράτη μέλη. Όταν οι περισσότερες από τις ευρωπαϊκές αποικίες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους τη δεκαετία του 1960⁸⁶, ένα άμεσο ζήτημα που προέκυψε είχε να κάνει με το είδος του εμπορικού καθεστώτος που θα έπρεπε να αντικαταστήσει την τελωνειακή ένωση στην οποία ανήκαν οι αποικίες μέχρι τότε. Η ΕΕ διαπραγματεύτηκε ρυθμίσεις για να παράσχει σε δεκαοκτώ από αυτές τη συνεχή προνομιακή πρόσβαση στην κοινή αγορά, που κωδικοποιήθηκε στην πρώτη και στη δεύτερη σύμβαση Yaounde⁸⁷ της δεκαετίας του 1960. Σύμφωνα με τη συμφωνία αυτή, οι πρώην αποικίες ήταν καταρχήν υποχρεωμένες να παρέχουν επίσης προτιμησιακή πρόσβαση στις ευρωπαϊκές εξαγωγές προς τις αγορές τους. Παράλληλα με τη δεύτερη σύμβαση του Yaounde, η ΕΟΚ και τρεις χώρες της Ανατολικής Αφρικής (Κένυα, Ουγκάντα και Τανζανία) συνήψαν τη Σύμβαση της Αρούσα⁸⁸ (1971-1975) η οποία, ωστόσο, διήρκεσε μόνο μέχρι το 1975, όταν εισήχθη η πρώτη Σύμβαση της Λομέ (Lome-I). Η βασική αρχή της συμφωνίας αυτής ήταν ότι τα νέα κράτη - εταίροι θα μπορούσαν να εξάγουν στην Κοινότητα χωρίς τελωνειακούς δασμούς και επιβαρύνσεις οποιουδήποτε είδους, με την υποχρέωση μόνο να προσφέρουν στα εισαγόμενα από την ΕΟΚ προϊόντα τουλάχιστον εξίσου ευνοϊκή μεταχείριση με αυτήν που παρείχαν στον πλέον ευνοημένο βιομηχανικό εταίρο τους. Πρακτικά τα εξαγόμενα προϊόντα από την ΕΟΚ δεν θα είχαν πιο δυσμενή μεταχείριση σε σύγκριση με τους άλλους ανεπτυγμένους του βιομηχανικού Βορρά.

Η πρόσβασή των αγροτικών εξαγωγών προερχόμενων από την ομάδα των χωρών ΑΚΕ στην αγορά της ΕΕ, που διέπονταν από την ΚΑΠ, παρέμενε σχετικά

⁸⁵ VERTRAG ZUR GRÜNDUNG DER EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTSGEMEINSCHAFT, Rom, den 25. März 1957, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=EN>

⁸⁶ Τσάλλας Γρηγόρης, 'Αναπτυξιακό Φαινόμενο & Τρίτος Κόσμος', Εκδ. Παπαζήση, 2010 σελ. 92-95

⁸⁷ CONVENTION OF ASSOCIATION between the European Economic Community and the African and Malagasy States associated with that Community and Annexed Documents, signed at Yaounde on 20 July 1963, http://www.epg.acp.int/fileadmin/user_upload/YaoundeI.pdf

⁸⁸ Commonwealth Secretariat, *Commonwealth Trade, 1970*, prepared in the Commonwealth Secretariat London 1971 p. 26

περιορισμένη. Τα γεωργικά προϊόντα που αντιμετώπιζαν τον έντονο ανταγωνισμό από τα παραγόμενα προϊόντα εντός της ΕΕ και καλύπτονταν από την Κοινή Αγροτική Πολιτική, έλαβαν μάλλον ένα χαμηλό περιθώριο προτιμήσεων, ενώ τα περισσότερα γεωργικά προϊόντα που δεν παράγονταν στην ΕΕ επιβαρύνονταν με δασμούς. Ωστόσο, αυτοί οι δασμολογικοί συντελεστές βρίσκονταν ήδη σε χαμηλά ή ακόμη και μηδενικά επίπεδα στο πλαίσιο του ΣΓΠ και του ποσοστού του «Πλέον Ευνοούμενου Κράτους» (MFN).

Στον τομέα της γεωργίας, οι σημαντικότερες προτιμήσεις παρέχονταν μέσω τεσσάρων πρωτοκόλλων βασικών προϊόντων (προσαρτημένων στη βασική σύμβαση)⁸⁹ όπως οι μπανάνες, το βόειο κρέας, το ρούμι και τη ζάχαρη.

Όλοι οι υπογράφοντες των Συμβάσεων του Lomé είχαν προτιμησιακή πρόσβαση για τα προϊόντα εκτός πρωτοκόλλων. Αντίθετα οι προτιμήσεις για τα προϊόντα που ρυθμιζόνταν με τα πρωτόκολλα ήταν διαθέσιμες μόνο σε επιλεγμένες χώρες και σε ποσότητες που ήταν αυστηρά περιορισμένες και συγκεκριμένες για κάθε χώρα.

Με την ένταξη το 1973 της Μεγάλης Βρετανίας στην ΕΕ, τα συμβαλλόμενα μέρη στο Lomé-I αυξήθηκαν, σε σχέση με τα μόλις 21 στην Yaounde, με τις πρώην αποικίες και κτήσεις της. Η διευρυμένη ομάδα εμπορικών εταίρων καθιέρωσε μια επίσημη ένωση χωρών που ονομάζεται έκτοτε ομάδα χωρών ΑΚΕ, (Συμφωνία του Georgetown του 1975). Η ένωση αυτή έγινε συμβαλλόμενο μέρος στο Lomé-I. Αργότερα, οι χώρες ΑΚΕ και η ΕΕ θα επανεξέταζαν τη Σύμβαση Lomé σε πολλές περιπτώσεις με αποτέλεσμα να προκύψουν οι συμφωνίες του Lomé-II, Lomé-III, και Lomé-IV. Κάθε φορά που επαναδιαπραγματευόταν η συμφωνία, νέοι υπογράφοντες προσχωρούσαν στην ομάδα ΑΚΕ.

Παράλληλα με τις διαδοχικές επικαιροποιήσεις των Συμβάσεων Lomé η απελευθέρωση του εμπορίου από εμπόδια επιταχύνεται και συνδυάζεται με την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου το 1995 μετά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης που ενοποίησε προγενέστερες εμπορικές συμφωνίες,

⁸⁹ Adam Dunlop, *What Future for Lomé's Commodity Protocols?*, Caribbean Council for Europe (This study was funded by the Swedish Ministry of Foreign Affairs), June 1999, p.1

όπως η GATT, η συμφωνία για τη γεωργία και η συμφωνία για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης, και άλλες γενικές συμφωνίες⁹⁰.

Η εμπορική σχέση της Ευρώπης με την ομάδα των χωρών ΑΚΕ έπρεπε να επανεξεταστεί υπό το πρίσμα των εξελίξεων στο παγκόσμιο εμπόριο. Είχε παρέλθει και ένα χρονικό διάστημα ικανό για να γίνει και μία πρώτη ουσιαστική αξιολόγηση των τεσσάρων συμβάσεων του Lomé ως προς την συμβολή τους στην αναπτυξιακή πορεία των χωρών ΑΚΕ.

Πίνακας 3: Τα συμβαλλόμενα μέρη στις Συμβάσεις Γιαουντέ & Λομέ καθώς και στη συμφωνία του Κοτονού

ACP Members	
Yaoundé I (1963)	Benin - Burkina Faso - Burundi - Cameroon - Central African Republic - Chad - Congo (Brazzaville) - Congo (Kinshasa) - Côte d'Ivoire - Gabon - Madagascar - Mali - Mauritania - Niger - Rwanda - Senegal - Somalia - Togo
Yaoundé II (1969)	Kenya - Tanzania - Uganda
Lomé I (1975)	The Bahamas - Barbados - Botswana - Ethiopia - Fiji - Gambia - Ghana - Grenada - Guinea - Guinea-Bissau - Guyana - Jamaica - Lesotho - Liberia - Malawi - Mauritius - Nigeria - Samoa - Sierra Leone - Sudan - Swaziland - Tonga - Trinidad and Tobago - Zambia
Lomé II (1979)	Cape Verde - Comoros - Djibouti - Dominica - Kiribati - Papua New Guinea - Saint Lucia - Sao Tome and Principe - Seychelles - Solomon Islands - Suriname - Tuvalu
Lomé III (1984)	Angola - Antigua and Barbuda - Belize - Dominican republic - Mozambique - Saint Kitts and Nevis - Saint Vincent and the Grenadines - Vanuatu - Zimbabwe
Lomé IV (1990)	Equatorial Guinea - Haiti
Lomé IV revised (1995)	Eritrea - Namibia - South Africa
Cotonou (2000)	Cook Islands - Marshall Islands - Federated States of Micronesia - Nauru - Niue - Palau
Current ACP members	Angola - Antigua and Barbuda - Belize - Cape Verde - Comoros - Bahamas - Barbados - Benin - Botswana - Burkina Faso - Burundi - Cameroon - Central African Republic - Chad - Congo (Brazzaville) - Congo (Kinshasa) - Cook Islands - Cote d'Ivoire - Cuba - Djibouti - Dominica - Dominican Republic - Eritrea - Ethiopia - Fiji - Gabon - Gambia - Ghana - Grenada - Republic of Guinea - Guinea-Bissau - Equatorial Guinea - Guyana - Haiti - Jamaica - Kenya - Kiribati - Lesotho - Liberia - Madagascar - Malawi - Mali - Marshall Islands - Mauritania - Mauritius - Micronesia - Mozambique - Namibia - Nauru - Niger - Nigeria - Niue - Palau - Papua New Guinea - Rwanda - St. Kitts and Nevis - St. Lucia - St. Vincent and the Grenadines - Solomon Islands - Samoa - Sao Tome and Principe - Senegal - Seychelles - Sierra Leone - Somalia - South Africa - Sudan - Suriname - Swaziland - Tanzania - Timor Leste - Togo - Tonga - Trinidad and Tobago - Tuvalu - Uganda - Vanuatu - Zambia - Zimbabwe

⁹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Η παγκοσμιοποίηση στην υπηρεσία όλων μας Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το παγκόσμιο εμπόριο*, Γενική Διεύθυνση Τύπου και Επικοινωνίας, Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2003, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d6ca59fb-5b06-4e81-8bd7-3ff5aa0658d8>

Είναι η ίδια εποχή που η ΕΕ συνεχίζει τις ουσιαστικές αλλαγές στην ΚΑΠ προκειμένου να προετοιμάσει την διεύρυνσή της που θα συμπεριλάβει νέα μέλη από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Από τη συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 η ΕΕ δεσμεύθηκε να εναρμονίσει την αναπτυξιακή της πολιτική προς όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες - συμπεριλαμβανομένων των χωρών ΑΚΕ - στην επιδίωξη της "ομαλής και σταδιακής ένταξης των αναπτυσσόμενων χωρών στην παγκόσμια οικονομία"⁹¹.

Πέρα από αυτό, η δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) έχει θέσει πλέον τις παραμέτρους για ένα βασισμένο σε κανόνες σύστημα εμπορικών συναλλαγών, προκαλώντας μια δραματική μετατόπιση από τις προτιμησιακές συμφωνίες τύπου Lomé, προς ένα ρυθμιζόμενο αλλά χωρίς διακρίσεις ελεύθερο εμπόριο. Οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες της Lomé τέθηκαν υπό τον αυστηρό έλεγχο των μελών του ΠΟΕ, συμπεριλαμβανομένων των αναπτυσσόμενων χωρών που δεν ήταν συμβαλλόμενα μέρη των συμβάσεων του Lomé. Όπως έδειξε η διαμάχη για το καθεστώς μπανάνας⁹², η ΕΕ οφείλει πλέον να «παίζει με τους κανόνες» του ΠΟΕ. Ο τρόπος με τον οποίο τιμά τις δεσμεύσεις της έναντι των χωρών ΑΚΕ δεν είναι πλέον θέμα μόνο των Βρυξελλών.

Παρά τις σημαντικές εμπορικές προτιμήσεις που χορηγήθηκαν στις χώρες ΑΚΕ με τις συμβάσεις Lomé δεν αναχαιτίστηκε η σταθερή μείωση του μεριδίου τους στις συνολικές εισαγωγές της ΕΕ και δεν προωθήθηκε η οικονομική τους ανάπτυξη. Αντίθετα άλλες αναπτυσσόμενες χώρες που δεν είχαν πρόσβαση στις ίδιες προτιμήσεις, αλλά μεταξύ άλλων ενσωμάτωσαν το ελεύθερο εμπόριο στις αναπτυξιακές τους στρατηγικές ήταν πολύ πιο επιτυχημένες⁹³.

⁹¹ Adam Dunlop, *What Future for Lomé's Commodity Protocols?*, Caribbean Council for Europe (This study was funded by the Swedish Ministry of Foreign Affairs), June 1999, p.15

⁹² Christopher Barclay, *The Trade Dispute between the EU and the USA over Bananas*, SCIENCE AND ENVIRONMENT SECTION HOUSE OF COMMONS LIBRARY, RESEARCH PAPER 99/28 12 MARCH 1999.

⁹³ Kalle Laaksonen, Petri Mäki-Fränti and Meri Virolainen, *Lomé Convention, Agriculture and Trade Relations between the EU and the ACP Countries in 1975-2000*, Pellervo Economic Research Institute, Finland, Working Paper 06/20, p.62 <https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/18853/1/wp060020.pdf>

Για το λόγο αυτό ήταν απαραίτητη μια βαθιά μεταρρύθμιση της εμπορικής συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ, προκειμένου να δημιουργηθεί μια πιο αποτελεσματική σε σχέση με την παρελθούσα αλλά και συμβατή με τους κανόνες του ΠΟΕ.⁹⁴

3.1.4. Η συμφωνία του Κοτονού και οι Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ.

Την τέταρτη Σύμβαση του Lomé διαδέχθηκε η Συμφωνία του Κοτονού⁹⁵ που υπογράφηκε από 77 χώρες ΑΚΕ και την ΕΕ, στις 23/06/2000 στην πρωτεύουσα Κοτονού του Μπενίν. Η Συμφωνία του Κοτονού έχει εικοσαετή διάρκεια και επικεντρώθηκε σε πέντε περιοχές: την πολιτική συνεργασία (πυλώνας Ι), την αύξηση της συμμετοχής των τοπικών μη κρατικών οικονομικών, κοινωνικών και συλλογικών φορέων στην εφαρμογή των προγραμμάτων (πυλώνας ΙΙ), τις αναπτυξιακές στρατηγικές με προτεραιότητα τη μείωση της φτώχειας (πυλώνας ΙΙΙ), ένα νέο πλαίσιο οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας με βάση τους στόχους της αναπτυξιακής συνεργασίας (πυλώνας ΙV) και τη μεταρρύθμιση της βοήθειας προς τις χώρες ΑΚΕ μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (πυλώνας V).

Ο πυλώνας ΙV επιφέρει σημαντικές τροποποιήσεις στο υπάρχον σύστημα για να το καταστήσει σύμφωνο προς τους κανόνες του ΠΟΕ και να επιτρέψει στα κράτη ΑΚΕ να συμμετέχουν πλήρως στο διεθνές εμπόριο, ιδίως μέσω:

- της διαπραγμάτευσης νέων εμπορικών συμφωνιών με στόχο την απελευθέρωση των συναλλαγών μεταξύ των δύο μερών, θέτοντας τέλος στο καθεστώς των μη αμοιβαίων εμπορικών προτιμήσεων που απολάμβαναν τα κράτη ΑΚΕ.

⁹⁴ Salif KONé, University of Cocody, *Economic Partnership Agreement between West Africa and the European Union in the Context of the World Trade Organization(WTO) and the Regional Integration Process*, Journal of Economic Integration 25(1), March 2010; p. 105-129, <http://www.e-jei.org/upload/W77834Q409RH8216.pdf>

⁹⁵ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Συμφωνία εταιρικής σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000 - Πρωτόκολλα - Τελική πράξη - Δηλώσεις*, 2000/483/EK, L317, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:22000A1215\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:22000A1215(01))

- η εμπορική συνεργασία δεν περιορίζεται στις παραδοσιακές εμπορικές δραστηριότητες αλλά καλύπτει επίσης και **άλλους τομείς που συνδέονται με το εμπόριο**, όπως είναι η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το εμπόριο και οι κανόνες εργασίας

Ωστόσο, το παρόν σύστημα παραμένει εν ισχύ κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, δηλαδή μέχρι την έναρξη του 2008 (προβλεπόμενη ημερομηνία έναρξης της ισχύος των νέων συμφωνιών) με μεταβατική περίοδο διάρκειας τουλάχιστον 12 ετών. Η ευρωπαϊκή πολιτική θα λάβει υπόψη της τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα των κρατών αυτών κατά δύο τρόπους: αφενός, με τις πολιτικές κοινωνικής και ανθρωπιστικής ανάπτυξης (καταπολέμηση της φτώχειας) και, αφετέρου, με τη συνεργασία και την ενίσχυση των ικανοτήτων των ΑΚΕ στα διεθνή όργανα.

Το ενιαίο εμπορικό καθεστώς για όλες τις χώρες ΑΚΕ που ίσχυε στις Συμβάσεις του Lomé συμφωνήθηκε να αντικατασταθεί μετά από διαπραγματεύσεις, από επτά (7) περιφερειακές Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης, προκειμένου να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι ειδικές περιφερειακές ανάγκες και περιορισμοί και να υποστηριχθούν οι διαδικασίες περιφερειακής ολοκλήρωσης. Η διαμόρφωση των περιφερειακών διαπραγματευτικών ομάδων αποφασίστηκε από τις ίδιες τις ενδιαφερόμενες χώρες ΑΚΕ και καθορίστηκαν ως εξής: η Κεντρική Αφρική⁹⁶, η Κοινή Αγορά της Ανατολικής και της Μεσημβρινής Αφρικής⁹⁷, η Κοινότητα Ανατολικής

⁹⁶ The EU is currently in negotiations for an Economic Partnership Agreement with Cameroon, the Central African Republic, Chad, Congo, the Democratic Republic of Congo, Equatorial Guinea, Gabon, Sao Tome and Principe, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/central-africa/>

⁹⁷ The EU is currently negotiating an Economic Partnership Agreement with Eastern and Southern Africa (Djibouti, Eritrea, Ethiopia and Sudan, Malawi, Zambia and Zimbabwe, Comoros, Mauritius, Madagascar and the Seychelles), <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/esa/>

Αφρικής⁹⁸, η Νοτιοαφρικανική Αναπτυξιακή Κοινότητα⁹⁹, η Δυτική Αφρική¹⁰⁰, η Καραϊβική¹⁰¹ και ο Ειρηνικός¹⁰².

Σε ορισμένες περιπτώσεις οι ομάδες συμπίπτουν σχεδόν τέλεια με υφιστάμενους περιφερειακούς οργανισμούς, π.χ. στην Καραϊβική, τη Δυτική Αφρική και την Κοινότητα Ανατολικής Αφρικής. Σε άλλες περιπτώσεις, δεδομένων των

⁹⁸ On 16 October 2014, the Eastern African Community (Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania, and Uganda) finalized the negotiations for a region-to-region Economic Partnership Agreement (EPA) with the EU, South Sudan became the sixth member of the EAC in September 2016, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/eac/>

⁹⁹ On 10 June 2016 the EU signed an Economic Partnership Agreement (EPA) with the SADC EPA Group (Botswana, Lesotho, Mozambique, Namibia, South Africa and Swaziland). Angola has an option to join the agreement in future. The other six members of the Southern African Development Community region – the Democratic Republic of the Congo, Madagascar, Malawi, Mauritius, Zambia and Zimbabwe – are negotiating Economic Partnership Agreements with the EU as part of other regional groups, namely Central Africa or Eastern and Southern Africa, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/sadc/>

¹⁰⁰ Negotiations of the regional EPA were closed by Chief Negotiators on 6 February 2014 in Brussels. The text was initialed on 30 June 2014. All EU Member States and all 15 ECOWAS Member States (Benin, Burkina Faso, Cape Verde, Ivory Coast, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Liberia, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo) apart from Nigeria and The Gambia signed the EPA in December 2014. Mauritania and ECOWAS signed an Association Agreement on 9 August 2017 to define the country's participation in ECOWAS' trade policy including the EPA <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/west-africa/>

¹⁰¹ In October 2008 Antigua and Barbuda, The Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Jamaica, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Saint Kitts and Nevis, Surinam, Trinidad, Tobago, and the Dominican Republic signed with the EU the CARIFORUM-EU Economic Partnership Agreement. Haiti signed the agreement in December 2009, but is not yet applying it pending ratification, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/caribbean/>

¹⁰² The EU and Papua New Guinea (PNG) signed the EPA on 30 July and Fiji on 11 December 2009. The European Parliament gave its consent on 19 January 2011. The Parliament of PNG ratified the EPA on 25 May 2011. On 17 July 2014 Fiji decided to start provisionally applying the Agreement. Samoa and the Solomon Islands have recently informed the European Commission of their intentions to join the EPA. An accession procedure is now underway. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/pacific/>

αλληλεπικαλυπτόμενων μελών ορισμένων περιφερειακών οργανώσεων, αυτό δεν ήταν εφικτό (Νοτιοαφρικανική Αναπτυξιακή Κοινότητα).

Οι ΣΟΕΣ στην ουσία αποτελούν Συμφωνίες Ελεύθερων Συναλλαγών όπως προβλέπονται από τον ΠΟΕ (GATT article XXIV)¹⁰³ αλλά με μία προοδευτική εφαρμογή της αρχής της αμοιβαιότητας προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών.

Όπως προκύπτει από την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων¹⁰⁴ δέκα χρόνια μετά το σημαντικό ορόσημο του 2007, τα αποτελέσματα της διαδικασίας διαμόρφωσης, αποδοχής και επικύρωσης των ΣΟΕΣ από τα συμβαλλόμενα μέρη είναι μάλλον κάτω των αρχικών προσδοκιών αφού ακόμη και σήμερα δεν έχουν ολοκληρωθεί.

Η συνέχιση της πτωτικής πορείας των εξαγωγών¹⁰⁵ των χωρών ΑΚΕ, ως μερίδιο στην αγορά της ΕΕ και μετά την υπογραφή της Συμφωνίας του Κοτονού κατά τη διάρκεια της επταετούς παράτασης (2000-2007) των προτιμήσεων που προβλέπονταν από τις συμβάσεις του Lomé δεν φαίνεται να επιτάχυνε την κατάληξη των διαπραγματεύσεων. Με την εξαίρεση της Καραϊβικής και οι έξι άλλες ΣΟΕΣ δεν πέτυχαν τον χρονικό στόχο που είχε τεθεί από τη Συμφωνία του Κοτονού δηλαδή την ολοκλήρωση τους μέχρι το τέλος του 2007.

Το όλο εγχείρημα ήταν αρκετά φιλόδοξο από την αρχή για σειρά από λόγους που δυσχέραναν την επιτυχία του κατάληξη εντός των χρονικών ορίων που είχαν τεθεί:

1. Δεδομένου ότι η συμβατότητα με τον ΠΟΕ (άρθρο XXIV) απαιτεί από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη μιας Συμφωνίας Ελευθέρων Συναλλαγών όπως είναι οι επτά ΣΟΕΣ, να απελευθερώσουν «ουσιαστικά όλες τις συναλλαγές» μεταξύ τους, έπρεπε να εισαχθεί σε αυτές τις νέες συμφωνίες η αρχή της αμοιβαιότητας. Οι χώρες ΑΚΕ έπρεπε λοιπόν να καταργήσουν και από τη δική τους μεριά τους δασμούς που επιβάλλουν στα προϊόντα που εισάγουν από την

¹⁰³THE WTO AGREEMENTS SERIES, *GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE*, WTO publications, p22, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmtseries2_gatt_e.pdf

¹⁰⁴European Commission, *OVERVIEW OF ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENTS* Updated November 2017, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/september/tradoc_144912.pdf

¹⁰⁵ Makhhan Davina, 'Linking EU Trade and Development Policies-Lessons from the ACP-EU trade negotiations on Economic Partnership Agreements', DIE, 2009 p. 43-48

ΕΕ, διατηρώντας τη δυνατότητα προστασίας των πιο ευαίσθητων τομέων τους. Δεδομένης της σημασίας των εμπορικών φόρων στα δημόσια έσοδα κυρίως για τις αφρικανικές χώρες¹⁰⁶, μια μείωση στα δασμολογικά έσοδα (βλ Πίνακα 4) σε συνδυασμό με αμοιβαία απελευθέρωση του εμπορίου θα μπορούσε να μειώσει την ικανότητα τους να ικανοποιούν βασικές κρατικές λειτουργίες. Οι απώλειες σε έσοδα, από μία πλήρη και άμεση απελευθέρωση (στην περίπτωση των ΣΟΕΣ προβλέπεται πάντως περίοδος σταδιακής προσαρμογής) για ορισμένες χώρες θα μπορούσαν να είναι σημαντικές¹⁰⁷.

Πίνακας 4: Οι επιβαλλόμενοι φόροι στο διεθνές εμπόριο ως ποσοστό των δημοσίων εσόδων αναπτυσσόμενων χωρών

Taxes on International trade as a share of government revenue	Countries
Under 10 %	Mauritius, Rwanda, South Africa, Trinidad and Tobago, Mozambique, Dominican Republic, Jamaica, Barbados, Uganda, Mali, Suriname
10 – 19.9 %	Kenya, Burkina Faso, Cape Verde*, Senegal, St Kitts and Nevis, Tanzania, Fiji*, Dominica, Ghana, Togo
20 – 29.9 %	Namibia, Seychelles, Belize, Benin, Grenada,
30 % and over	Botswana (34 %), Antigua and Barbuda (36 %), Côte d'Ivoire (40 %), Madagascar (41 %), St Lucia (48 %), Lesotho (57 %)*

Note: Taxes on international trade include import duties, export duties, profits of export or import monopolies, exchange profits, and exchange taxes. Date is 2013 except for states marked *, for which data are those for the latest available year.
Source: International Monetary Fund *Government Financial Statistics Yearbook* and data files.

2. Μια επιπλέον σημαντική δυσκολία σχετίζεται με τη μεγάλη ανομοιογένεια των χωρών της Υποσαχάριας Αφρικής στα πλαίσια των διαφορετικών ομάδων ΣΟΕΣ. Οι χώρες διαφέρουν σε ότι αφορά τις εξαγωγικές δομές, την ταξινόμηση από τα Ηνωμένα Έθνη (ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες και αναπτυσσόμενες

¹⁰⁶ Isabella MASSA and Christopher STEVENS, *‘Addressing Developing Countries’ Challenges in Free Trade Implementation*, Policy Department, Directorate-General for External Policies, February 2017-PE 578038, European Union, 2017, p. 11-15,

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578038/EXPO_STU\(2017\)578038_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578038/EXPO_STU(2017)578038_EN.pdf)

¹⁰⁷ Claire Delpuech and Georges Harb, *EPAS: THINKING OUTSIDE THE EUROPEAN BOX*, “Draft version”, December 2007, p. 21-23, http://gem.sciences-po.fr/content/publications/pdf/delpuech_harb_EPA10122007.pdf

χώρες) και τις αντίστοιχες ευνοϊκές ρυθμίσεις, το βαθμό περιφερειακών δεσμεύσεων και τις λίστες ευαίσθητων προϊόντων. Ενώ η ανομοιογένεια των χωρών δεν αποτελεί απαραίτητα εμπόδιο στην περιφερειακή ολοκλήρωση και μπορεί στην πραγματικότητα να αυξήσει τα οικονομικά της οφέλη, δημιουργεί κόστη συντονισμού της πολιτικής και δυσχεραίνει την πολιτική διαπραγμάτευση. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι ότι στο πλαίσιο μιας ΣΟΕΣ, οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες διαθέτουν μόνον αυτές το προνόμιο του προτιμησιακού καθεστώτος «Όλα εκτός από Όπλα» (EBA). Μάλιστα όπως θα αναλυθεί παρακάτω το συγκεκριμένο καθεστώς τους προσφέρεται από την ΕΕ μονομερώς, οπότε δεν έχουν κανένα κίνητρο για τη γρήγορη ολοκλήρωση των ΣΟΕΣ¹⁰⁸ που είναι πολυμερείς συμφωνίες. Είναι άλλωστε χαρακτηριστική η πρόταση που υιοθέτησε η Αφρική Ένωση στην 7^η τακτική συνεδρίαση των Υπουργών Εμπορίου στις 2 Δεκεμβρίου του 2011. Με δεδομένο ότι στις περισσότερες περιφέρειες της Αφρικής η πλειοψηφία των χωρών ανήκει στην κατηγορία των EAX (στην Κοινότητα της Ανατολικής Αφρικής οι 4 στις 5, στη Δυτική Αφρική οι 12 στις 16, στην Κεντρική Αφρική οι 5 στις 8) προτάθηκε να αντιμετωπίζονται ολόκληρες οι περιφέρειες ως EAX¹⁰⁹.

3. Οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών και ιδιαίτερα των EAX θεωρούν ότι εξαιτίας της αμοιβαίας απελευθέρωσης περιορίζονται τα εργαλεία προστασίας της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής τους, που βρίσκεται άλλωστε σε νηπιακό στάδιο, οπότε απειλούνται πολλά από τα προϊόντα τους από τον ανταγωνισμό με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά ή των άλλων αναπτυσσόμενων χωρών που θα συμμετείχαν στην περιφερειακή συμφωνία. Έτσι δυσχεραίνεται η αναπτυξιακή τους πορεία και η προσπάθεια εξάλειψης της φτώχειας. Η υπερβολική πίεση μάλιστα που τους ασκήθηκε από την ΕΕ για

¹⁰⁸ CONCORD, *The EPA between the EU and West Africa: Who benefits?* SPOTLIGHT REPORT 2015 POLICY PAPER, p.3, <http://library.concordeurope.org/record/1665/files/DEEEP-REPORT-2016-014.pdf>

¹⁰⁹ EUROPEAN PARLIAMENT, *AFRICAN, CARIBBEAN AND PACIFIC (ACP) COUNTRIES' POSITIONS ON ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENTS (EPAS)*, DIRECTORATE-GENERAL FOR EXTERNAL POLICIES OF THE UNION, February 2014, p. 17-18
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/deve/dv/epa_final/epa_final_en.pdf

την επίτευξη του χρονικού στόχου της 31^{ης} Δεκεμβρίου του 2007 δεν καθυσάχασε αυτές τους τις ανησυχίες. Η απόφαση της συνόδου των Υπουργών των χωρών ΑΚΕ στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 ήταν ενδεικτική της αγωνίας αλλά και του έντονου προβληματισμού τους για την ασκούμενη πολιτική της ΕΕ εκείνης της περιόδου. Με ξεκάθαρο τρόπο ζήτησαν να διασφαλιστεί ότι οι χώρες ΑΚΕ που δεν είναι σε θέση να υπογράψουν ΣΟΕΣ, να τους παρέχεται ένα εμπορικό καθεστώς τουλάχιστον ισοδύναμο με το υφιστάμενο¹¹⁰.

4. Το θεσμικό έλλειμμα που χαρακτηρίζει τις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες¹¹¹, αυξάνει το ρίσκο διαχείρισης από μία αναπτυσσόμενη χώρα ενός σύνθετου εμπορικού¹¹² καθεστώτος όπως αυτό των ΣΟΕΣ¹¹³.
5. Επιπλέον, υπάρχουν πραγματικές ανησυχίες ότι το σημερινό συνονθύλευμα συμφωνιών με τη μορφή ενδιάμεσων συμφωνιών θα υπονομεύσει την περιφερειακή ολοκλήρωση στην Αφρική όπου παρουσιάζεται και η μεγάλη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της διαδικασίας. Με εξαίρεση την Κοινότητα Ανατολικής Αφρικής, χώρες του ίδιου περιφερειακού μπλοκ έχουν υπογράψει

¹¹⁰ ACP Council of Ministers on EPAs, “Ministers deplore the enormous pressure that has been brought to bear on the ACP States by the European Commission to initial the interim trade arrangements, contrary to the spirit of the ACP-EU partnership”, DECLARATION OF THE ACP COUNCIL OF MINISTERS AT ITS 86TH SESSION, Brussels 13.12.2007, <http://astm.lu/acp-council-of-ministers-on-epas/>

¹¹¹ Daron Acemoglu & James A. Robinson, ‘Γιατί αποτυγχάνουν τα έθνη’, Εκδ. Λιβάνη, 2013, σελ. 445-480

¹¹² Proposal for a Common and Enhanced Trade Preference System for Least Developed Countries (LDCs) and Low Income Countries (LICs), adopted in the 7th regular session of the Conference of Trade Ministers from the African Union, 2 December 2011 <http://www.au.int/en/content/7th-ordinary-session-african-union-conference-ministers-trade>

¹¹³ Kelechi C. Nnamdi and Kingsley C. Iheakaram, *IMPACT OF ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENTS (EPA) ON AFRICAN ECONOMY: A LEGAL PERSPECTIVE*, 2014, p.16-17 http://cega.berkeley.edu/assets/miscellaneous_files/6-ABCA-Nnamdi-Impact_of_EPA_on_AFR_economy.pdf

ξεχωριστές ενδιάμεσες συμφωνίες με την ΕΕ ¹¹⁴ με διαφορετικούς απαγορευτικούς καταλόγους προϊόντων.

Στους προβληματισμούς των χωρών ΑΚΕ και κυρίως των ΕΑΧ η Ευρωπαϊκή Ένωση προβάλλει μία διαφορετική αντίληψη σχετικά με τις επιπτώσεις των ΣΟΕΣ τόσο στην ανάπτυξη του εμπορίου όσο και στην γενικότερη αναπτυξιακή πορεία των χωρών ΑΚΕ και ειδικότερα των ΕΑΧ. Άλλωστε με τη συνθήκη της Λισαβόνας που τέθηκε σε ισχύ από την 1^η Δεκεμβρίου του 2009 οι ενισχυμένες εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενισχύουν την πολιτικοποίηση των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ¹¹⁵. Πιο συγκεκριμένα:

Οι επιχειρήσεις από χώρες που καλύπτονται από ΣΟΕΣ θα μπορούν να εξάγουν ελεύθερα στην ΕΕ – αφού καταργούνται άμεσα οι δασμολογικές επιβαρύνσεις και οι περιορισμοί από ποσοστώσεις στα τελωνεία των κρατών μελών της ΕΕ. Θα μπορούν επίσης να προμηθευτούν από ανεπτυγμένες χώρες μηχανήματα ή εξαρτήματα, σε πιο προσιτές τιμές και να βελτιώσουν έτσι την παραγωγικότητα τους ώστε να καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικές. Μαζί με κάθε ΣΟΕΣ, η ΕΕ έχει δεσμευτεί ότι θα παρέχει βοήθεια για το εμπόριο (Συμφωνία Κοτονού, άρθρο 35, παράγραφος 2)¹¹⁶. Με αυτό τον τρόπο συνδράμει τις χώρες να προσαρμόσουν τις τελωνειακές τους διαδικασίες και να μειώσουν τη γραφειοκρατία με αποτέλεσμα λιγότερη ταλαιπωρία για τους εξαγωγείς και τους εισαγωγείς - και μεγαλύτερα κίνητρα για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.

¹¹⁴ Paul Brenton Mombert Hoppe Richard Newfarmer, *Economic Partnership Agreements and the Export Competitiveness of Africa*, Policy Research Working Paper 4627, The World Bank Poverty Reduction and Economic Management Network International Trade Department, May 2008, p.3 <http://documents.worldbank.org/curated/en/926911468002135186/pdf/wps4627.pdf>

¹¹⁵ Dallau Melissa and Koeb Eleonora, 'The implications of the Lisbon treaty for Africa-EU trade relations', *The Bulletin of Fridays of the Commission*, Newsletter Vol.4 No. 1, March 2011 https://www.au.int/web/sites/default/files/documents/29946-doc-newsletter_mars_2011.pdf

¹¹⁶European Commission, *The Cotonou Agreement 2014*, Signed in Cotonou on 23 June 2000 Revised in Luxembourg on 25 June 2005 Revised in Ouagadougou on 22 June 2010 and multiannual financial framework 2014–20, Development and Cooperation — EuropeAid, 2014, p.58 http://www.europarl.europa.eu/intcoop/acp/03_01/pdf/mn3012634_en.pdf

Οι ΣΟΕΣ ως μόνιμο εμπορικό καθεστώς προσφέρουν στους δυνητικούς επενδυτές, τοπικούς και ξένους, τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα που αναζητούν για να επενδύσουν άρα συμβάλλουν στην προσέλκυση των απαραίτητων επενδυτικών κεφαλαίων. Σηματοδοτούν ένα κλίμα εμπιστοσύνης που είναι αναγκαίο για τις περισσότερες χώρες ΑΚΕ και κυρίως για τις ΕΑΧ ώστε να αποτελέσουν επενδυτικό προορισμό. Το νέο αυτό ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον δημιουργεί προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης άρα και νέων θέσεων εργασίας με βελτιωμένες εργασιακές σχέσεις. Η μεγέθυνση της οικονομίας σε συνδυασμό με την παρεχόμενη τεχνική βοήθεια από την ΕΕ θα εξισορροπήσει την απώλεια εσόδων από την εξάλειψη των φόρων και τελών που επέβαλλαν οι χώρες ΑΚΕ στο εμπόριο με την ΕΕ με τα προ υπάρχοντα καθεστώτα.

Οι ΣΟΕΣ δεν αποστερούν τις χώρες ΑΚΕ από μέτρα προστασίας των τοπικών παραγωγών. Οι χώρες ΑΚΕ μπορούν να διατηρήσουν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δασμούς για ευαίσθητα εμπορεύματα, όπως τα τρόφιμα. Και αν οι εισαγωγές ορισμένων αγαθών αυξάνονται ξαφνικά, μπορούν να εφαρμόσουν διασφαλίσεις, όπως οι ποσοτώσεις εισαγωγής.

Οι ΣΟΕΣ με εξαιρετικά ευέλικτους κανόνες καταγωγής¹¹⁷ που καθορίζουν από πού προέρχονται τα προϊόντα, βοηθούν τις χώρες ΑΚΕ να παράγουν και να εξάγουν μεταποιημένα εμπορεύματα υψηλότερης αξίας αντί για απλώς ακατέργαστα, προϊόντα χαμηλότερης αξίας. Για παράδειγμα, ένα μεταποιημένο τρόφιμο μπορεί να εισέλθει στην ΕΕ απαλλαγμένο από δασμούς αν τουλάχιστον ένα στάδιο της παραγωγής του πραγματοποιήθηκε σε μια χώρα ΣΟΕΣ. Οι ΣΟΕΣ υποστηρίζουν τους αγρότες των χωρών ΑΚΕ στη συμμόρφωση τους με τις υψηλές προδιαγραφές της ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας των τροφίμων και της υγείας των ζώων και των φυτών.

Οι ΣΟΕΣ προωθούν τις στενότερες σχέσεις μεταξύ γειτονικών χωρών και προάγουν τις περιφερειακές αλυσίδες αξίας. Μια χώρα μπορεί να επεξεργαστεί εισροές από γείτονες χώρες και να εξακολουθήσει να επωφελείται από την αδασμιολόγητη πρόσβαση στην Ευρώπη.

¹¹⁷ European Commission, *Putting partnership into practice Trade Economic partnership agreements (EPAs) between the EU and African, Caribbean and Pacific (ACP) countries*, Trade, 2014, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/october/tradoc_156340.pdf

Σε κάθε ΣΟΕΣ η ΕΕ και οι εταίροι της συμφωνούν να προωθήσουν: τα εργασιακά πρότυπα και την προστασία του περιβάλλοντος, τη χρηστή διακυβέρνηση, τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και για να την θέσουν σε εφαρμογή, ενεργοποιούν από τη δημόσια διοίκηση και τους βουλευτές, ως τις ΜΚΟ, τις επιχειρηματικές ομάδες και τα συνδικάτα.

Στο παρελθόν, η ΕΕ προσέφερε κάποια πρόσβαση στην αγορά της, η οποία θα μπορούσε να αποσυρθεί ανά πάσα στιγμή. Οι ΣΟΕΣ πάνω από όλα είναι εταιρικές σχέσεις έτσι και οι δύο πλευρές δεσμεύουν η μία την άλλη. Στο πλαίσιο λειτουργίας τους δημιουργούν επίσης κοινά θεσμικά όργανα. Έτσι οι χώρες ΑΚΕ και η ΕΕ μπορούν να λάβουν αποφάσεις από κοινού. Τέλος οι ΣΟΕΣ συνοδεύονται από αναπτυξιακή βοήθεια της ΕΕ. Αυτό βοηθά τις χώρες ΑΚΕ να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις συμφωνίες.

Σε διάστημα μία τριετίας από το 2014 έως το 2016 υπήρξε πρόοδος με την υπογραφή ΣΟΕΣ της ΕΕ με την Δυτική Αφρική¹¹⁸, με την Κοινότητα Ανατολικής Αφρικής¹¹⁹ καθώς και τη Νοτιοαφρικανική Αναπτυξιακή Κοινότητα¹²⁰, με τρεις δηλαδή περιφέρειες που η συντριπτική πλειοψηφία των συμβαλλομένων μερών ανήκει στις ΕΑΧ. Από το προοίμιο και των τριών συμφωνιών αποδεικνύεται ότι βασικά ζητήματα των χωρών ΑΚΕ όπως η ασυμμετρία στις δεσμεύσεις για να αντιμετωπιστεί το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης, η επίτευξη των στόχων που υπηρετούν τη βιώσιμη

¹¹⁸ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ, ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (CEDEAO) ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (UEMOA), ΑΦΕΝΟΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ, ΑΦΕΤΕΡΟΥ, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13370-2014-INIT/el/pdf>

¹¹⁹ ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT BETWEEN THE EAST AFRICAN COMMUNITY PARTNER STATES, OF THE ONE PART, AND THE EUROPEAN UNION AND ITS MEMBER STATES OF THE OTHER PART, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153845.compressed.pdf

¹²⁰ ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and the SADC EPA States, of the other part, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153915.pdf

ανάπτυξη καθώς και η περιφερειακή ολοκλήρωση, λαμβάνονται υπόψη σε αυτές τις συμφωνίες.

Είναι χαρακτηριστικό το άρθρο 1¹²¹ της «Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των Κρατών της Δυτικής Αφρικής, της Οικονομικής Κοινότητας των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (ECOWAS) και της Δυτικοαφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (UEMOA), αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Κρατών Μελών της, αφετέρου» που υπεγράφη το Δεκέμβριο του 2014:

«1. Οι στόχοι της παρούσας συμφωνίας είναι οι ακόλουθοι:

α) η δημιουργία μιας οικονομικής και εμπορικής εταιρικής σχέσης που αποσκοπεί στην επίτευξη ταχείας και σταθερής οικονομικής μεγέθυνσης που δημιουργεί θέσεις απασχόλησης, στη μείωση και στην εξάλειψη της φτώχειας και στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου, την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης, τη διαφοροποίηση των οικονομιών, την αύξηση του πραγματικού εισοδήματος και της παραγωγής, κατά τρόπο συμβατό με τις ανάγκες της περιοχής της Δυτικής Αφρικής και λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης των συμβαλλόμενων μερών·

β) η προαγωγή της περιφερειακής ολοκλήρωσης, της οικονομικής συνεργασίας και της χρηστής οικονομικής διακυβέρνησης στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής·

γ) η ενθάρρυνση του ενδοπεριφερειακού εμπορίου και η συμβολή στην οικοδόμηση μιας ενοποιημένης και αποτελεσματικής περιφερειακής αγοράς στη Δυτική Αφρική·

δ) η συμβολή στην αρμονική και σταδιακή ένταξη της Δυτικής Αφρικής στην παγκόσμια οικονομία, σύμφωνα με τις πολιτικές επιλογές και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και στρατηγικές της·

¹²¹ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ, ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (CEDEAO) ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (UEMOA), ΑΦΕΝΟΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ, ΑΦΕΤΕΡΟΥ, σελίδες 13-15, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13370-2014-INIT/el/pdf>

ε) η ενίσχυση των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, με βάση την αλληλεγγύη και το αμοιβαίο συμφέρον, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική διαφορά ανταγωνιστικότητας μεταξύ των δύο περιοχών.

2. Για να επιτευχθούν οι στόχοι που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, τα μέρη δεσμεύονται:

α) να ενθαρρύνουν τη βελτίωση της ικανότητας προσφοράς και της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών τομέων της περιοχής της Δυτικής Αφρικής·

β) να ενισχύσουν τις ικανότητες της περιοχής της Δυτικής Αφρικής σε θέματα εμπορικής πολιτικής και ως προς τους κανόνες που διέπουν τις εμπορικές συναλλαγές·

γ) να συμβάλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή των δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα μέρη στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, χρηματοδότησης της ανάπτυξης, ενίσχυσης του ρόλου του εμπορίου στην ανάπτυξη, αύξησης του όγκου και της αποτελεσματικότητας της βοήθειας·

δ) να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν ένα αποτελεσματικό, προβλέψιμο και διαφανές ρυθμιστικό πλαίσιο στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής, με σκοπό την προώθηση των επενδύσεων, της ανάπτυξης του δυτικοαφρικανικού ιδιωτικού τομέα, του διαλόγου μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και της εταιρικής σχέσης μεταξύ των ιδιωτικών τομέων της Δυτικής Αφρικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

ε) να θεσπίσουν ένα αποτελεσματικό, προβλέψιμο και διαφανές πλαίσιο για τα μέτρα συνεργασίας με σκοπό την προώθηση των στόχων της παρούσας συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένου του αναπτυξιακού προγράμματος της ΣΟΕΣ καθώς και διατάξεις σχετικά με την εφαρμογή του·

στ) να προβούν σε βαθμιαία και ασύμμετρη απελευθέρωση των μεταξύ τους συναλλαγών και να ενισχύσουν τη συνεργασία σε τομείς που αφορούν το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών.»

Το ίδιο κείμενο εξειδικεύει στα θέματα της γεωργίας και της αλιείας προκειμένου να υλοποιηθεί η βασική αρχή της συμφωνίας (άρθρο 2 παράγραφος 5)¹²² ότι «...τα μέρη δεν δημιουργούν προσκόμματα στην εφαρμογή των πολιτικών στους τομείς της γεωργίας και της επισιτιστικής ασφάλειας, της δημόσιας υγείας, της εκπαίδευσης και κάθε άλλης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής που υιοθετεί η περιοχή της Δυτικής Αφρικής στο πλαίσιο της στρατηγικής της για τη βιώσιμη ανάπτυξη» εισάγοντας στο Μέρος II της συμφωνίας το Κεφάλαιο 6 με τίτλο «Γεωργία, αλιεία και επισιτιστική ασφάλεια».

Πιο συγκεκριμένα στο Άρθρο 46¹²³ του Κεφαλαίου 6 στην παράγραφο 1 τονίζεται ότι «...στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής, οι τομείς της γεωργίας, περιλαμβανομένης της κτηνοτροφίας, και της αλιείας αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό μέρος του ΑΕΠ, διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στην καταπολέμηση της επισιτιστικής ανασφάλειας και εξασφαλίζουν εισόδημα και απασχόληση στο μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού» και στην παράγραφο 7 ότι «...ότι η κατοχύρωση της επισιτιστικής ασφάλειας των πληθυσμών και των μέσων διαβίωσης στην ύπαιθρο αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες για τη μείωση της φτώχειας, που πρέπει να ενταχθούν στο ευρύτερο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας. Τα μέρη συμφωνούν επομένως να συνεργαστούν για να αποτραπεί κάθε διαταραχή στις αγορές των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων στη Δυτική Αφρική.»

3. 1. 5. Κανόνες καταγωγής και υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα (SPS).

Σημαντικό ρόλο, εκτός από την απελευθέρωση του εμπορίου από δασμούς επιδοτήσεις και ποσοστώσεις, στην επιτυχή πρόσβαση των εξαγωγών από τις ΕΑΧ αλλά και τις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες στην αγορά της ΕΕ, παίζουν δύο κατηγορίες προϋποθέσεων – απαιτήσεων που ενώ έχουν τεθεί για τη διασφάλιση της προέλευσης

¹²² ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ, ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ (CEDEAO) ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (UEMOA), ΑΦΕΝΟΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ, ΑΦΕΤΕΡΟΥ, σελίδα 16, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13370-2014-INIT/el/pdf>

¹²³ Το ίδιο με παραπάνω σελίδες 63,64

και της ποιότητας των προϊόντων μπορεί να εξελιχθούν σε ανυπέρβλητα μη δασμολογικά εμπόδια για την εισαγωγή αυτών των προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά.

Κανόνες Καταγωγής.

Οι κανόνες καταγωγής (RoOs) ¹²⁴ αποτελούν σημαντικό χαρακτηριστικό των προτιμησιακών εμπορικών καθεστώτων. Οι συγκεκριμένοι κανόνες επιβάλλονται ώστε να εξασφαλίζεται ότι το καθεστώς των προτιμήσεων αφορά τα προϊόντα που προέρχονται μόνο από δικαιούχες χώρες.

Σε μια οικονομία όπου οι αλυσίδες εφοδιασμού περιλαμβάνουν όλο και περισσότερες χώρες, οι κανόνες καταγωγής γίνονται πολύ περίπλοκοι και μπορεί να λειτουργήσουν περιοριστικά στον αριθμό των δυνητικών εξαγωγών αγαθών τα οποία στην πράξη είναι επιλέξιμα για προτιμήσεις. Οι κανόνες καταγωγής είναι επομένως κρίσιμοι για τον προσδιορισμό της αποτελεσματικότητας των προτιμήσεων που χορηγούνται στο πλαίσιο ενός προτιμησιακού εμπορικού καθεστώτος.

Οι κανόνες καταγωγής της ΕΕ για το ΣΓΠ σχεδιάστηκαν αρχικά στη δεκαετία του 1970 και έχουν επικαιροποιηθεί επανειλημμένα από τότε. Τα εμπορεύματα για να θεωρηθούν ως καταγόμενα από τη δικαιούχο χώρα και συνεπώς για να μπορέσουν να επωφεληθούν από την προτιμησιακή μεταχείριση, πρέπει είτε να έχουν παραχθεί εξ ολοκλήρου (π.χ. να καλλιεργούνται, να εξορύσσονται) ή, σε αντίθετη περίπτωση, να έχουν υποστεί επαρκή επεξεργασία εκεί.

Οι κανόνες καταγωγής ορίζουν "επαρκή επεξεργασία μέσω ενός καταλόγου κριτηρίων προέλευσης που διαφέρει από προϊόν σε προϊόν. Αυτά μπορεί να βασίζονται σε αλλαγή δασμολογικής κλάσης, προστιθέμενης αξίας, ειδικής απαίτησης επεξεργασίας, χρήσης εξ ολοκλήρου παραγόμενων εισροών ή συνδυασμού αυτών.

Μια κεντρική ιδέα όσον αφορά τους κανόνες καταγωγής είναι η έννοια της σώρευσης της καταγωγής, η οποία αναφέρεται στην αντίληψη ότι χώρες που έχουν πανομοιότυπους κανόνες καταγωγής μπορούν να συνεργαστούν για την παραγωγή προϊόντων που είναι επιλέξιμα για προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση.

¹²⁴ Thinam Jakob and Gernot Fiebigger, *Preferential Rules of Origin – A Conceptual Outline*, *Intereconomics*, May/June 2003, p.139

Υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα.

Τα μέτρα υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας (SPS) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο εμπόριο μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών και της ΕΕ και άλλων ανεπτυγμένων χωρών, καθώς τα γεωργικά και διατροφικά είδη, τα ψάρια και η δασοκομία και τα προϊόντα ξυλείας αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο μέρος των εμπορεύσιμων προϊόντων. Σε αυτές τις εμπορικές σχέσεις, πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία μεταξύ της προστασίας των καταναλωτών και της δημιουργίας ενός υποστηρικτικού διεθνούς περιβάλλοντος για τις εξαγωγές ζώων και φυτών από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η αυξημένη ευαισθητοποίηση και η ανησυχία για την ασφάλεια των τροφίμων στην ΕΕ και σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες οδήγησε τις αναπτυσσόμενες χώρες να αντιμετωπίσουν αυστηρότερες απαιτήσεις για μέτρα υγειονομικής και φυτοϋγειονομικής προστασίας όταν εξάγουν τα προϊόντα τους. Οι απαιτήσεις αυτές αφορούν την προστασία της ζωής και της υγείας των ζώων ή των φυτών. οι κίνδυνοι που προκύπτουν από πρόσθετα, προσμείξεις ή οργανισμούς που προκαλούν ασθένεια σε τρόφιμα, ποτά ή ζωοτροφές · ή την είσοδο, εγκατάσταση ή διάδοση παρασίτων.

Τα διεθνή Υγειονομικά και Φυτοϋγειονομικά μέτρα βασίζονται στη συμφωνία του SPS του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)¹²⁵ και περιλαμβάνουν διεθνή πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές. Τα μέτρα SPS του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου προβλέπουν επίσης ορισμένους κανόνες που αποσκοπούν στο να διασφαλίσουν ότι τα πρότυπα και οι σχετικές διαδικασίες αξιολόγησης της συμμόρφωσης δεν θα καταστούν περιττά εμπόδια στο εμπόριο.

Στο πλαίσιο της γενικής συνδρομής που παρέχει στις αναπτυσσόμενες χώρες για το εμπόριο, η ΕΕ υποστηρίζει τις χώρες αυτές όσον αφορά τη θέσπιση διαδικασιών και συστημάτων ποιότητας και διαπίστωσης της συμμόρφωσης που διευκολύνουν την πρόσβασή τους στις αγορές των ευρωπαϊκών και άλλων ανεπτυγμένων χωρών¹²⁶. Αυτό

¹²⁵ WTO, The WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement), https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/spsagr_e.htm#fnt1

¹²⁶ EUROPEAN COMMISSION, *Sanitary and phytosanitary measures addressing the challenges*, International Cooperation and Development, 2016, p. 12-17,

περιλαμβάνει την ενίσχυση των εθνικών διοικήσεων και των αρμόδιων αρχών, τη στήριξη των γεωργών και του ιδιωτικού τομέα στην τήρηση των κανονιστικών και εμπορικών απαιτήσεων για τα μέτρα και τη διευκόλυνση των αναπτυσσόμενων χωρών να έχουν τη γνώμη τους σε παγκόσμια κλίμακα.

3. 2. Ποσοτική αποτίμηση των προτιμησιακών εμπορικών καθεστώτων

Δεδομένου του μακροχρόνιου ιστορικού της ευνοϊκής μεταχείρισης που προσφέρει η ΕΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες και ειδικότερα στις ΕΑΧ ένα βασικό ζήτημα που εύλογα προκύπτει είναι εάν αυτή η πολιτική επηρέασε την ανάπτυξη των εμπορικών ροών καθώς και την ενίσχυση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

3. 2. 1. Οι εξαγωγές από τις αναπτυσσόμενες χώρες στην ΕΕ το 2012.

Το 2012, η ΕΕ των 27 εισήγαγε εμπορεύματα από αναπτυσσόμενες χώρες ύψους 860 δισεκατομμυρίων ευρώ, που ισοδυναμούν με το 44% των συνολικών εισαγωγών αγαθών στην ΕΕ27¹²⁷. Από τις εισαγωγές αυτές προέκυψαν 321 δισεκατομμύρια ευρώ από την Κίνα και 35 δισεκατομμύρια ευρώ από τις Ελάχιστες Αναπτυγμένες Χώρες (βλ. Πίνακας 5). Στην ΕΕ, οι περισσότερες εισαγωγές προορίζονταν για χώρες της ΕΕ των 15, οι οποίες έλαβαν συνολικά το 90% των εισαγωγών της ΕΕ-27 από όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες το 2012 και το 95% των συνολικών εισαγωγών ΕΕ-27 από τις ΕΑΧ.

<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/75a9539b-4d81-11e6-89bd-01aa75ed71a1/language-en>

¹²⁷ EUROPEAN COMMISSION, *Assessment of economic benefits generated by the EU Trade Regimes towards developing countries* Directorate-General for International Cooperation and Development, *EU Development Policy and International Cooperation, Policy and Coherence, Economic Analysis Team.*, Volume I, Directorate-General for International Cooperation and Development, EU Development Policy and International Cooperation, Policy and Coherence, Economic Analysis Team, June 2015

Πίνακας 5: Εισαγωγές προϊόντων της ΕΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες

	Imports from DC		Imports from DC (Excl. China)		Imports from LDCs	
	Euro (bill.)	Share of total EU imports	Euro (bill.)	Share of total EU imports	Euro (bill.)	Share of total EU imports
EU27	860	44.4%	539	27.9%	35	1.8%
EU15	779	39.2%	499	25.1%	34	1.7%
EU9	635	33.2%	394	20.6%	26	1.4%

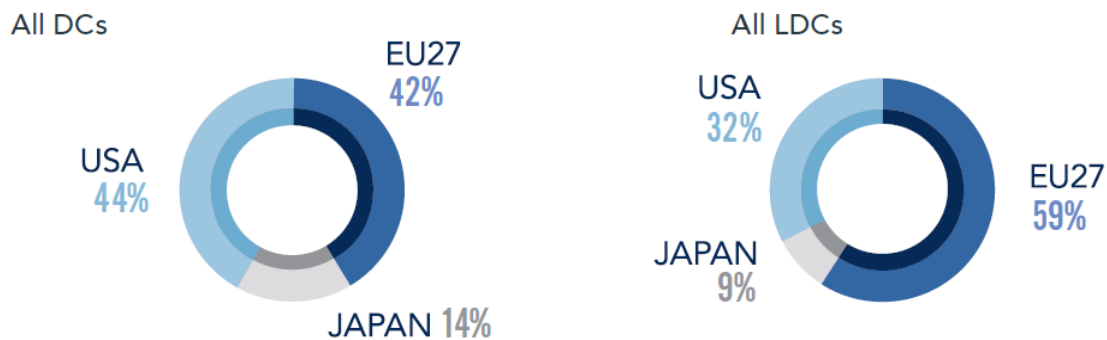
Note: The table shows the Euro value (in billions) and the share of total imports into the EU27, EU15 and EU9 originating in developing countries. The original data is in USD and converted to Euro using the average 2012 US/Euro exchange rate of 1.2859 obtained from the US Federal Reserve (<http://www.federalreserve.gov/releases/g5a/current/default.htm>). Table A.4 in the Appendix contain a list of all LDCs.

Source: Copenhagen Economics using data from UN Comtrade.

Η ΕΕ είναι η μεγαλύτερη αγορά για τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, οι οποίες και οι δύο δέχονται μεγάλες εισροές αγαθών από αναπτυσσόμενες χώρες. Συνολικά, η ΕΕ των 27, οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία (αναφερόμενες ως TRIAD) εισήγαγαν το 2012 αγαθά από αναπτυσσόμενες χώρες λίγο πάνω από 2.000 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων 60 δις ευρώ προέρχονταν από τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες.

Ενώ η ΕΕ27 αντιπροσώπευε το 42% των συνολικών εισαγωγών TRIAD από όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες, το μερίδιο των εισαγωγών από τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες ήταν σχεδόν 60%, καθιστώντας την ΕΕ τη μεγαλύτερη αγορά για τις εξαγωγές των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών στο TRIAD.

Γράφημα 6: Μερίδιο εισαγωγών Ευρωπαϊκής Ένωσης, Η.Π.Α. και Ιαπωνίας από τις αναπτυσσόμενες χώρες και από τις ΕΑΧ

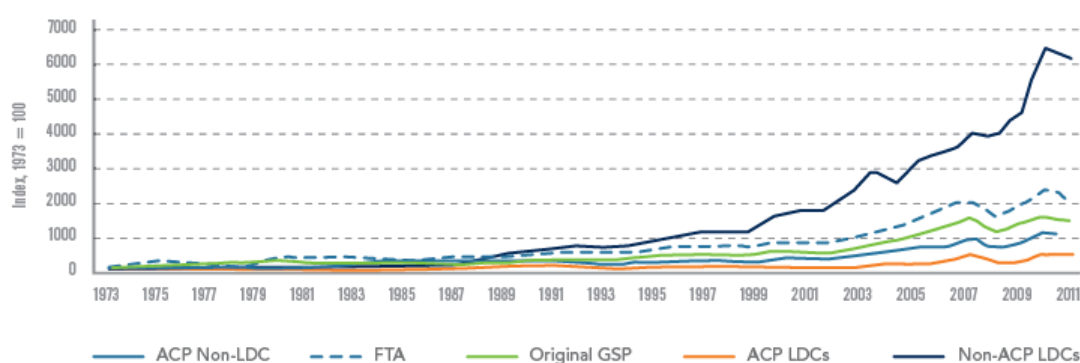

Source: Copenhagen Economics using data from UNCOM Trade.

3. 2. 2. Γενικές τάσεις στις εισαγωγές της ΕΕ από αναπτυσσόμενες χώρες.

Προκειμένου να δοθεί μια πρώτη εικόνα για τον τρόπο με τον οποίο οι εξαγωγές από τις αναπτυσσόμενες χώρες προς την ΕΕ έχουν εξελιχθεί από το 1973, με βάση την επιλεξιμότητα των χωρών σε σχέση με τις διάφορα προτιμησιακά καθεστάτα, χωρίζουμε τις χώρες στις ακόλουθες τρεις ομάδες: 1) στις χώρες ΑΚΕ 2) στις χώρες αρχικά επιλέξιμες (G77) για προτιμήσεις ΣΓΠ και 3) στις χώρες που είναι επιλέξιμες για προτιμησιακή πρόσβαση μέσω Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών. Για να ληφθούν υπόψη τα ειδικά καθεστάτα που ισχύουν για τις ΕΑΧ, οι ομάδες χωρών ΑΚΕ και ΣΓΠ κατανέμονται περαιτέρω ανάλογα με το καθεστώς των ελάχιστα ανεπτυγμένων χωρών για το 2012.

Γράφημα 7: Η εξέλιξη των εισαγωγών στην Ευρώπη των 9 με προέλευση τις αναπτυσσόμενες χώρες με βάση το προτιμησιακό καθεστώς για το διάστημα 1973-2012

Note: See Table A.6 in the appendix for countries in each group.

Source: Copenhagen Economics.

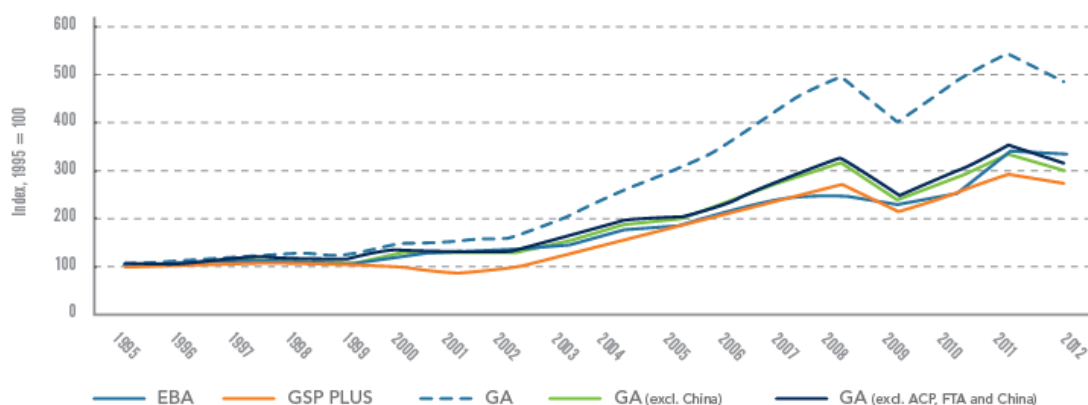
19— This is defined at the original group of G77 countries, as this was the group for which the GSP was initially intended upon its introduction in 1973, cf. Box 1.

20— While South Africa is an ACP country, it should be noted that the country has not enjoyed the full trade preferences of other ACP countries. South Africa has had in place a bilateral Trade and Development Cooperation Agreement with the EU since 2000.

21— Manchin (2005) specifically notes that these are the shares of exports for which preferential access under the two programmes were requested, which does not automatically mean that preferences were granted in all cases.

Εξειδικεύοντας και προκειμένου να φωτίσουμε περισσότερο τις πτυχές των προτιμησιακών καθεστώτων εξετάζουμε για την περίοδο 1995 έως το 2012 και συγκρίνουμε την πορεία των εξαγωγών για τις χώρες που είναι επιλέξιμες για το γενικό ΣΓΠ, το ΣΓΠ + και το Όλα εκτός από Όπλα που απευθύνεται αποκλειστικά σε ΕΑΧ. Προκειμένου να έχουμε τη δυνατότητα σύγκρισής χρησιμοποιούμε ως πεδίο αναφοράς την αγορά της Ευρώπης των 15.

Γράφημα 8: Η εξέλιξη των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών στη Ευρώπη των 15 ανάλογα με το καθεστώς ΣΓΠ

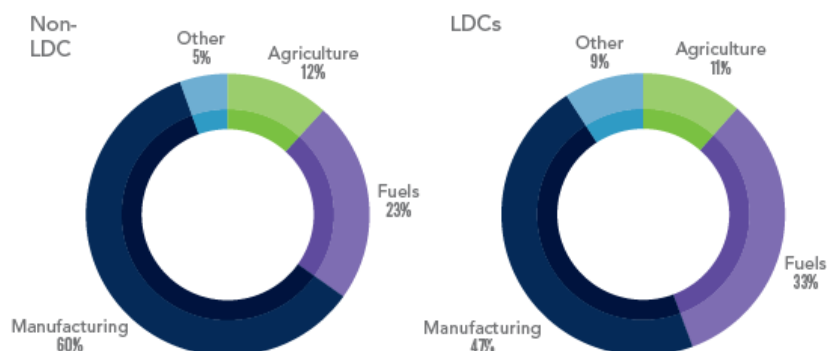
Note: See Table A.6 in the appendix for countries in each group.
Source: Copenhagen Economics using data from UN Comtrade.

Σε συνολικό επίπεδο, ούτε η εισαγωγή του «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) ούτε του ΣΓΠ + έχει ορατό αντίκτυπο στην αύξηση των εξαγωγών από κάθε ομάδα. Η τάση και για τις δύο ομάδες ακολουθεί στενά τη γενική τάση.

3. 2. 3. Τομεακή Κατανομή των εξαγωγών των EAX προς την ΕΕ.

Όσον αφορά τη σύνθεση των εξαγωγών προς την ΕΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες, τα προϊόντα μεταποίησης αποτελούν σχεδόν το 60% της συνολικής αξίας, ενώ τα καύσιμα αντιπροσωπεύουν περίπου το ένα τέταρτο. Η γεωργία αντιπροσωπεύει ένα σχετικά μικρό μερίδιο 12%, ενώ το υπόλοιπο 5% αποτελείται από άλλες εισαγωγές. Η σύνθεση σε σχέση με τη γεωργία δεν αλλάζει σημαντικά όταν ερχόμαστε στις EAX ενώ παρουσιάζουν μία μεγάλη υστέρηση στα μεταποιημένα προϊόντα που επιβεβαιώνει την αδυναμία τους να παράγουν προϊόντα με εγχώρια προστιθέμενη αξία (βλ. Γράφημα 8).

Γράφημα 9: Τομεακή κατανομή των εξαγωγών των EAX προς την ΕΕ

Source: Copenhagen Economics using data from UNCOM Trade

Πίνακας 6: Η εξέλιξη της τομεακής κατανομής των εξαγωγών των ΕΑΧ προς την ΕΕ

Decade	Region	Agriculture	fuels	manufacturing	Other
1970s	Bangladesh	46%	w4%	50%	0%
1980s	Bangladesh	27%	1%	72%	0%
1990s	Bangladesh	8%	0%	92%	0%
2000s	Bangladesh	4%	0%	96%	0%
1970s	EAP	80%	0%	11%	2%
1980s	EAP	74%	0%	9%	3%
1990s	EAP	56%	0%	43%	1%
2000s	EAP	35%	0%	61%	1%
1970s	LAC	84%	-	15%	1%
1980s	LAC	80%	1%	19%	0%
1990s	LAC	67%	0%	32%	1%
2000s	LAC	30%	0%	69%	1%
1970s	MEA	44%	12%	40%	4%
1980s	MEA	21%	49%	27%	3%
1990s	MEA	16%	49%	22%	13%
2000s	MEA	32%	41%	19%	8%
1970s	SA	55%	0%	44%	1%
1980s	SA	34%	0%	56%	1%
1990s	SA	29%	0%	62%	0%
2000s	SA	35%	0%	58%	3%
1970s	SSA	80%	0%	3%	8%
1980s	SSA	77%	1%	7%	3%
1990s	SSA	63%	0%	20%	2%
2000s	SSA	49%	0%	12%	2%

Note: EU9 used in 1970s, 1980s and 1990s. EU15 used in 2000s.
Source: Copenhagen Economics using data from UNCOM Trade.

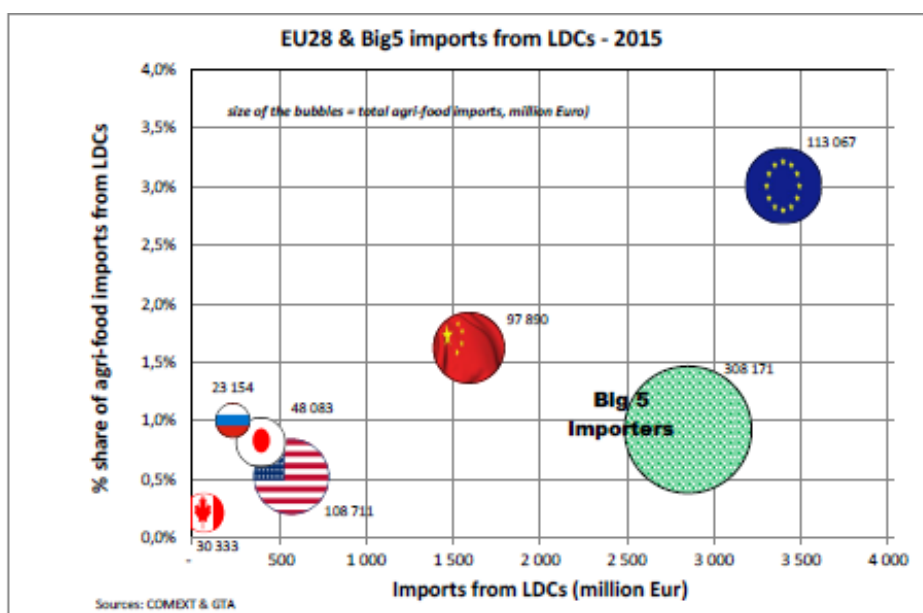
3. 2. 4. Οι εξαγωγές των ΕΑΧ σε αγροτικά προϊόντα.

Εμβαθύνοντας περισσότερο στα αγροτικά προϊόντα η ΕΕ παραμένει μακράν ο κορυφαίος εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων διατροφής από τις ΕΑΧ¹²⁸. Το 2015, οι εισαγωγές της ΕΕ σε προϊόντα διατροφής από τις ΕΑΧ ήταν αξίας € 3,4 δισ., αυξημένες 13% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι κύριοι προμηθευτές της ΕΕ μεταξύ των χωρών ΕΑΧ είναι η Αιθιοπία, η Ουγκάντα και η Τανζανία. Σε σύγκριση με τις

¹²⁸ European Commission, *Monitoring Agri-trade Policy*, Agriculture and Rural Development, MAP 2016– 1, p. 19-20, https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/map/2016-1_en.pdf

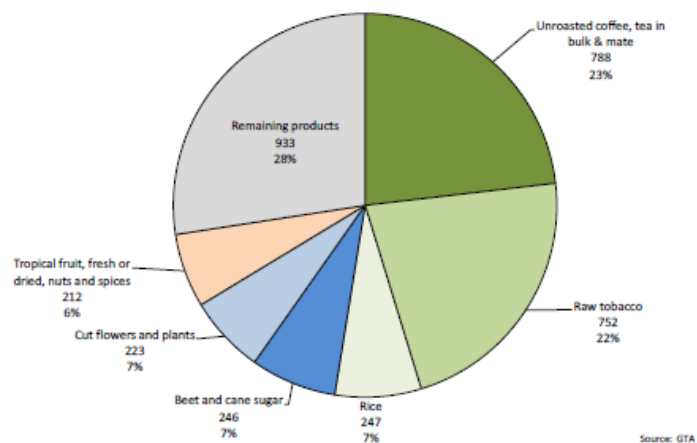
αντίστοιχες εισαγωγές των άλλων κορυφαίων, παγκοσμίως, εισαγωγών όπως οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Ιαπωνία, η Ρωσία και ο Καναδάς (Big5), οι εισαγωγές στην ΕΕ είναι αρκετά υψηλότερες. Μαζί, οι Big5 εισάγουν αθροιστικά προϊόντα ύψους €2,9 δισ., €0,5 δισ. λιγότερα από την ΕΕ (βλ. Γράφημα 9)

Γράφημα 10: Το ποσοστό που αντιστοιχούν οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων των ΕΑΧ στην ΕΕ και τις Big5 και η αξία τους σε €

Η ΕΕ εισάγει από τις ΕΑΧ κυρίως (τα δύο τρίτα περίπου) βασικά διεθνώς εμπορεύσιμα γεωργικά προϊόντα. Τα υπόλοιπα είναι σχεδόν αποκλειστικά μη εδώδιμα προϊόντα, ακατέργαστος καπνός και κομμένα λουλούδια και φυτά. Περίπου το ήμισυ των εισαγωγών αγροτικών προϊόντων στην ΕΕ αφορούν καφέ (διεθνώς εμπορεύσιμο) και ακατέργαστο καπνό (βλ Γράφημα 10).

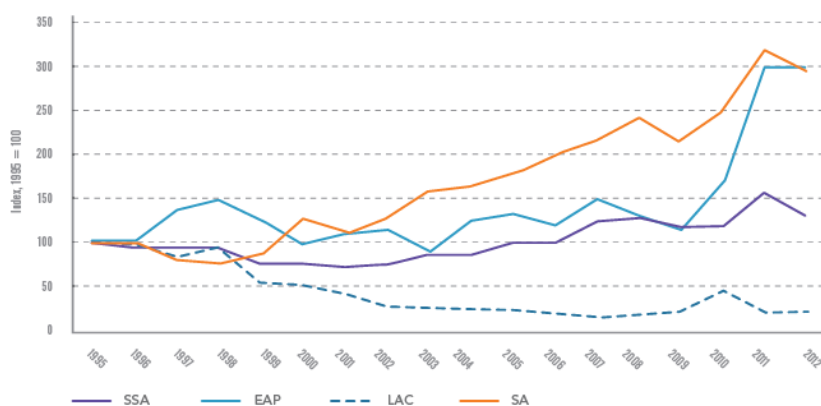
Γράφημα 11: Η κατανομή ανά κατηγορία προϊόντων των αγροτικών εξαγωγών των ΕΑΧ στην ΕΕ

Η ΕΕ την ίδια στιγμή που αποτελεί τον σημαντικότερο εισαγωγέα αγροτικών προϊόντων από τις ΕΑΧ εξακολουθεί να είναι και ο κύριος προμηθευτής τους σε αυτή την κατηγορία προϊόντων. Οι ΕΑΧ προσελκύουν το 3,8% των εξαγωγών της ΕΕ, αξίας περίπου €5 δισ. Οι βασικές κατηγορίες εξαγωγών στις ΕΑΧ είναι το σιτάρι, οι βρεφικές τροφές, η σκόνη και ο ορός γάλακτος, το κρέας πουλερικών και το κρασί. Αυτά τα προϊόντα είναι μεταξύ των κορυφαίων και σε παγκόσμιο επίπεδο εξαγωγικών κατηγοριών της ΕΕ. Όπως προκύπτει από την αξία των εισαγωγών καθώς και των εξαγωγών με τις ΕΑΧ, η ΕΕ έχει θετικό εμπορικό ισοζύγιο στα αγροδιατροφικά προϊόντα, αξίας περίπου €1,5 δισ.

Όσον αφορά τα εμπορικά καθεστάτα, το «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) είναι αυτό που συνδέεται περισσότερο με την γεωργία, καθώς αυτός είναι ο τομέας που επηρεάστηκε κυρίως από την εισαγωγή του καθεστώτος. Όπως σημειώθηκε και παραπάνω η εισαγωγή του συγκεκριμένου καθεστώτος επηρέασε τους δασμολογικούς κλάδους που αφορούσαν τα γεωργικά προϊόντα και ιδίως αυτά που καλύπτονται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ (CAP). Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται η ανάπτυξη των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων από τις ΕΑΧ μετά την εισαγωγή του EBA. Η αύξηση των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων που παρατηρείται το 2010 σε σύγκριση με το 2009 σχετίζεται με τη συγκυριακή άνοδο των εξαγωγών ζάχαρης κατά σχεδόν 50 φορές. Αυτό συμπίπτει με την απελευθέρωση της ζάχαρης στο καθεστώς EBA τον Ιούλιο του 2009.

Γράφημα 12: Η εξέλιξη των εξαγωγών των ΕΑΧ προς την Ευρώπη των 15 ανά περιοχή (Sub Saharan Africa, East Asia Pacific, Latin America & Caribbean, South Asia)

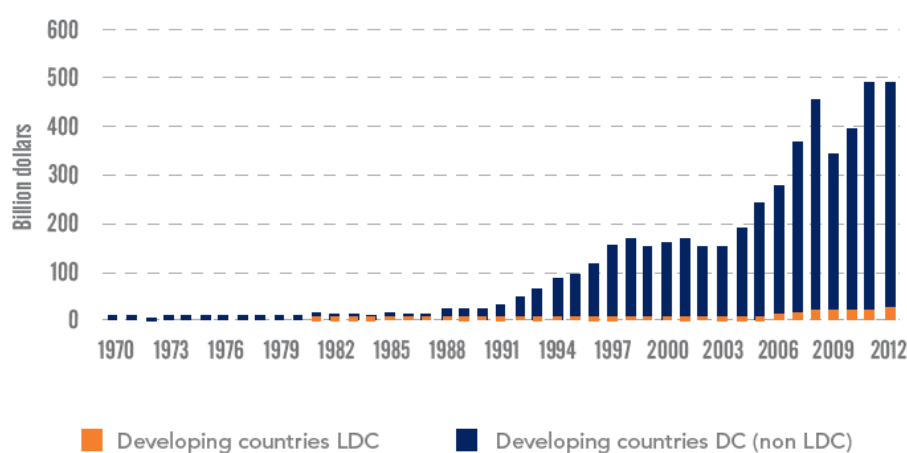
Source: Copenhagen Economics using data from UNCOM Trade.

3. 2. 5. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ).

Οι αναθεωρήσεις των προτιμησιακών εμπορικών καθεστώτων της ΕΕ δεν επηρεάζουν μόνο τις εμπορικές ροές. Όταν μια χώρα είναι επιλέξιμη για εξαγωγή προϊόντων της υπό ευνοϊκότερες συνθήκες έναντι άλλων, σε μια σημαντική αγορά, όπως η ΕΕ, μπορεί να καταστεί πιο ελκυστική για άμεσες ξένες επενδύσεις. Η προσδοκία για αυξημένες πωλήσεις καθιστά πιο ελκυστική μία χώρα για άμεσες ξένες επενδύσεις. Το ζήτημα, βέβαια, είναι πόσο οι δικαιούχες χώρες σε προτιμησιακά εμπορικά καθεστάτα επωφελούνται σε τέτοιο βαθμό από αυτά ώστε τελικά να προσελκύσουν άμεσες ξένες επενδύσεις.

Τα τελευταία 40 χρόνια υπήρξε μια εκρηκτική αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες και τις Ελάχιστα Ανπτυγμένες Χώρες. Όπως υποδηλώνει η σταθερή σχέση των επενδύσεων στις ΕΑΧ προς τις αντίστοιχες των αναπτυσσόμενων χωρών (περίπου 5 προς 100), η εξέλιξη στο χρόνο των επενδύσεων στις ΕΑΧ απλά ακολουθεί τη γενικότερη τάση και δεν διαμορφώνει μια δική της όπως πιθανόν να αναμέναν λόγω των ειδικών εμπορικών προνομίων που απολαμβάνουν (βλ. Γράφημα 12).

Γράφημα 13: Η εξέλιξη των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στις ΕΑΧ και στις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες

Source: UNCTAD data.

Κεφάλαιο 4: Η μεταρρύθμιση της πολιτικής της ΕΕ για τη ζάχαρη και οι επιπτώσεις στις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες

4. 1. Το καθεστώς της ΕΕ για τη ζάχαρη: από την προστασία στους κανόνες της αγοράς

Η ζάχαρη είναι ένα δυναμικό κομμάτι της παγκόσμιας αγροτικής οικονομίας, με μέσους ρυθμούς αύξησης παραγωγής της τάξης του 3 τοις εκατό ετησίως κατά την τελευταία δεκαετία. Η ΕΕ αποτελεί τον μεγαλύτερο παραγωγό στον κόσμο ζάχαρης από τεύτλα, με περίπου το 50% του συνόλου. Ωστόσο, τα ζαχαρότευτλα αντιπροσωπεύουν μόνο το 20% της παραγωγής ζάχαρης στον κόσμο ενώ το υπόλοιπο 80% παράγεται από το ζαχαροκάλαμο¹²⁹.

Τα περισσότερα από τα ζαχαρότευτλα της ΕΕ καλλιεργούνται στο βόρειο μισό της Ευρώπης, όπου το κλίμα είναι πιο κατάλληλο για την καλλιέργεια τεύτλων. Οι πιο ανταγωνιστικές περιοχές παραγωγής είναι στη βόρεια Γαλλία, τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Πολωνία. Η ΕΕ έχει επίσης μια σημαντική βιομηχανία επεξεργασίας εισαγόμενης ακατέργαστης ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο.

Το κόστος της παραγωγής ζάχαρης ποικίλει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των χωρών, ακόμη και όταν πρόκειται για την ίδια ποικιλία, αλλά είναι συνήθως χαμηλότερο για τη ζάχαρη που παράγεται από ζαχαροκάλαμο σε σχέση με αυτή που παράγεται από ζαχαρότευτλα. Για το λόγο αυτό η ΕΕ επέλεξε να προστατεύει τους εγχώριους παραγωγούς ζαχαροτεύτλων έναντι εισαγωγών ζάχαρης από παραγωγούς με ανταγωνιστικότερο κόστος από τρίτες χώρες.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του προστατευτικού καθεστώτος της ΕΕ ήταν:

- οι τιμές στήριξης (ελάχιστη τιμή στους καλλιεργητές ζαχαροτεύτλων και μια εγγυημένη τιμή για τη στήριξη της αγοράς λευκής ζάχαρης),
- οι ποσοτώσεις στην εσωτερική παραγωγή για να ελέγχει τα επίπεδα παραγωγής από τους ευρωπαϊούς παραγωγούς

¹²⁹ European Commission, *The end of EU sugar production quotas*, Agriculture and Rural Development, https://ec.europa.eu/agriculture/sugar/doc/factsheet-end-sugar-quota_en.pdf

- οι δασμοί και οι ποσοστώσεις στις εισαγωγές από τρίτες χώρες και
- οι εξαγωγικές επιδοτήσεις για να προωθείται σε χώρες εκτός ΕΕ το τυχόν πλεόνασμα στην παραγωγή.

Το σύστημα των ποσοστώσεων ζάχαρης εισήχθη με τους πρώτους κανόνες της ΚΑΠ για τη ζάχαρη το 1968, μαζί με μια τιμή στήριξης των παραγωγών σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από την τιμή της παγκόσμιας αγοράς.

Το υψηλό επίπεδο ενίσχυσης στους καλλιεργητές ζαχαροτεύλων από την ΕΕ οδήγησε σε τιμές που ήταν δύο έως τρεις φορές υψηλότερες από αυτές που διαμορφώνονταν σε παγκόσμιο επίπεδο, αν και αυτό το χάσμα έκλεισε κατά τη διάρκεια της εκτίναξης των τιμών το 2009.

Η πολιτική για την προστασία οδήγησαν σε αύξηση της παραγωγής στην ΕΕ και αύξηση των πλεονασμάτων που εξάγονταν στην παγκόσμια αγορά με τη βοήθεια των εξαγωγικών επιδοτήσεων. Η ΕΕ εξελίχθηκε έτσι σε έναν σημαντικό εξαγωγέα ζάχαρης. Το γεγονός αυτό δημιούργησε το παράδοξο ενώ υπήρχε υπερπαραγωγή οι ευρωπαίοι καταναλωτές πλήρωναν ιδιαίτερα υψηλές τιμές για την ζάχαρη. Την ίδια στιγμή οι παραγωγοί σε αναπτυσσόμενες χώρες υπέφεραν από χαμηλές διεθνείς τιμές που υποχωρούσαν εξαιτίας της υπερπαραγωγής και των εξαγωγικών επιδοτήσεων στην ΕΕ.

Πέρα από το παράδοξο που περιεγράφηκε παραπάνω, η διαπίστωση ότι το καθεστώς της ζάχαρης στην ΕΕ παραβίαζε τις υποχρεώσεις που είχαν αναληφθεί έναντι του ΠΟΕ¹³⁰ οδήγησαν το 2006 στη σημαντική μεταρρύθμιση της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ για τη ζάχαρη. Στόχος των αλλαγών ήταν η απλοποίηση της και η στροφή του προσανατολισμού της προς τους κανόνες της αγοράς.

¹³⁰ World Trade Organization, *European Communities – Export Subsidies on Sugar*, Report of the Appellate Body WT/DS265/AB/R, WT/DS266/AB/R, WT/DS283/AB/R της 28.4.2005 p. 120, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/265_266_283abr_e.doc

Ήταν η πρώτη φορά που η εμπορική πολιτική της ΕΕ για τη ζάχαρη άλλαξε τα τελευταία σαράντα χρόνια. Αυτή η πολιτική είναι πλέον μέρος της ενιαίας κοινής οργάνωσης της αγοράς (ΚΟΑ)¹³¹.

Η μεταρρύθμιση περιλάμβανε μείωση της ευρωπαϊκής τιμής της ζάχαρης κατά 36 τοις εκατό σε μια περίοδο τεσσάρων ετών, μαζί με ένα σχέδιο εθελοντικής αναδιάρθρωσης με το οποίο παρέχονταν κίνητρα στους λιγότερο αποδοτικούς παραγωγούς ζάχαρης και καλλιεργητές ζαχαροτεύλων εντός της ΕΕ, να εγκαταλείψουν τον κλάδο.

Η πολιτική στήριξης και προστασίας των παραγωγών αντικαταστάθηκε αποτελεσματικά από ένα «δίκτυ ασφαλείας». Η στήριξη του εισοδήματος των ευρωπαϊών παραγωγών ενσωματώθηκε στο σύστημα άμεσων αποσυνδεδεμένων ενισχύσεων. Επιδοτούμενες εξαγωγές μέχρι το ανώτατο όριο του ΠΟΕ εξακολούθησαν να επιτρέπονται και μετά τη μεταρρύθμιση του 2006. Οι ποσότητες ζάχαρης άνω της εσωτερικής ποσόστωσης μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για βιομηχανικές χρήσεις, όπως τα βιοκαύσιμα ή στις χημικές και φαρμακευτικές βιομηχανίες, και να διακινηθούν ως εκτός ποσόστωσης.

Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (CAP) του 2013, συμφωνήθηκε μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των κρατών μελών της ΕΕ και αποφασίστηκε να λήξει στις 30 Σεπτεμβρίου του 2017 το καθεστώς ποσοτώσεων ζάχαρης ως επακόλουθο της σημαντικής διαδικασίας μεταρρύθμισης και αναδιάρθρωσης που άρχισε το 2006.

Στο σχετικό δελτίο τύπου¹³² (29.09.2017) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με το οποίο ανακοινώνεται η λήξη των ποσοτώσεων γίνεται μία σαφής αναφορά στην

¹³¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου, L347, 20.12.13, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1308&from=EL>*

¹³² Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Δελτίο Τύπου, Λήγει το καθεστώς ποσοτώσεων ζάχαρης της ΕΕ, Βρυξέλλες, 29 Σεπτεμβρίου 2017, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3487_el.htm

πολιτική στήριξης των ευρωπαϊών αγροτών η οποία θα συνεχίσει να υπάρχει σε άλλη μορφή και προσανατολισμένη στους κανόνες της αγοράς.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «Διάφορα μέτρα της CAP μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συνέχιση της στήριξης του τομέα της ζάχαρης της ΕΕ με σκοπό την αντιμετώπιση απροσδόκητων διαταραχών της αγοράς. Σε αυτά περιλαμβάνονται ένας σημαντικός εισαγωγικός δασμός της ΕΕ (εκτός των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών) και η δυνατότητα παροχής στήριξης για ιδιωτική αποθεματοποίηση και μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης που θα επιτρέπουν στην Επιτροπή να λάβει μέτρα σε περίπτωση σοβαρών κρίσεων της αγοράς οι οποίες συνεπάγονται απότομη αύξηση ή μείωση των τιμών αγοράς.

Η στήριξη του εισοδήματος των γεωργών με τη μορφή άμεσων ενισχύσεων είναι επίσης διαθέσιμη, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας για τα κράτη μέλη της ΕΕ να παρέχουν την καλούμενη προαιρετική συνδεδεμένη στήριξη για τους τομείς που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, καθώς και για την παραγωγή ζαχαροτεύτλων.

Η δυνατότητα συλλογικών διαπραγματεύσεων των όρων επιμερισμού της αξίας στις συμβάσεις μεταξύ μεταποιητών και παραγωγών ζάχαρης τεύτλων στην ΕΕ εξακολουθεί να ισχύει μετά τη λήξη του καθεστώτος ποσοτώσεων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης βελτιώσει τη διαφάνεια στην αγορά ζάχαρης, εν όψει της λήξης του καθεστώτος ποσοτώσεων. Ένα νέο Παρατηρητήριο της Αγοράς Ζάχαρης παρέχει βραχυπρόθεσμη ανάλυση και στατιστικά στοιχεία σχετικά με την αγορά της ζάχαρης, καθώς και ανάλυση και προοπτικές για να βοηθήσει τους γεωργούς και τους μεταποιητές να διαχειριστούν τις επιχειρήσεις τους αποτελεσματικότερα.»

4. 2. Το καθεστώς της ΕΕ για τη ζάχαρη: προτιμησιακές συμφωνίες και εμπορικές σχέσεις με τις ΕΑΧ και η εξέλιξη τους

Παρά το γεγονός ότι οι δασμοί της ΕΕ για τη ζάχαρη και των προϊόντων ζάχαρης ήταν και παραμένουν αρκετά υψηλοί για να αποτρέπουν τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, η ΕΕ συνάπτει σχεδόν από την υιοθέτηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής μια σειρά από προτιμησιακές συμφωνίες βάσει των οποίων εισάγονται συγκεκριμένες ποσότητες ζάχαρης από αναπτυσσόμενες χώρες με προνομιακούς όρους.

Η ζάχαρη αποτέλεσε ένα από τα τέσσερα προϊόντα για τα οποία η ΕΕ υπέγραψε με τις χώρες ΑΚΕ το 1975 εξειδικευτικά πρωτόκολλα προσαρτημένα στη σύμβαση του Lomé προκειμένου να παρέχει προνομιακά εμπορικά καθεστάτα για περιορισμένες ποσότητες εξαγωγών από τις χώρες αυτές.

Από το 2001, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Όλα εκτός από όπλα» (EBA), η προτιμησιακή πρόσβαση επεκτάθηκε προοδευτικά σε πρόσθετους παραγωγούς ζάχαρης από όλες τις ΕΑΧ. Η αρχική ποσόστωση το 2001/02 ανερχόταν σε 74.185 τόνους και η τελική ποσόστωση για το 2008/09 197.335 τόνους. Από τον Οκτώβριο του 2009, οι εξαγωγείς ζάχαρης από τις ΕΑΧ απολάμβαναν πλήρη πρόσβαση στις αγορές της ΕΕ με ελεύθερες ποσοστώσεις. Απεριόριστη πρόσβαση χορηγήθηκε στις Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες από την 1η Οκτωβρίου του 2009, στο πλαίσιο του «Όλα εκτός από όπλα»¹³³.

Η καθιέρωση πλήρους απαλλαγής από δασμολογικές ποσοστώσεις για τις ΕΑΧ συμπίπτει με την προσφορά απαλλαγμένης από δασμολογικές ποσοστώσεις ελεύθερης ποσόστωσης για ζάχαρη από χώρες ΑΚΕ των οποίων οι κυβερνήσεις είχαν συνάψει με την ΕΕ αμοιβαίες προτιμησιακές συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης (ΣΟΕΣ). Με τη χορήγηση πρόσβασης σε καθεστώς χωρίς ποσοστώσεις και δασμούς στο πλαίσιο των ΣΟΕΣ παρατηρήθηκε μια παρόμοια επέκταση των επενδύσεων στην παραγωγή ζάχαρης σε χώρες χαμηλού κόστους που δεν ανήκουν στις ΕΑΧ στη νότια Αφρική (ιδίως τη Σουαζιλάνδη και τη Ζιμπάμπουε).¹³⁴

¹³³ Official Journal of the European Communities, COUNCIL REGULATION (EC) No 416/2001 of 28 February 2001 amending Regulation (EC) No 2820/98 applying a multiannual scheme of generalised tariff preferences for the period 1 July 1999 to 31 December 2001 so as to extend duty-free access without any quantitative restrictions to products originating in the least developed countries, 1.3.2001, L60/43-44, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:060:0043:0050:EN:PDF>

¹³⁴ Paul Goodison, *The Impact of EU Sugar Reforms on Traditional African Caribbean and Pacific Sugar Exporters*, IHU, November 2015 p.4, https://www.ihu.dk/media/cms_page_media/47/EU_Sugar_Reforms.pdf

4.3. Οι επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων στο καθεστώς της ΕΕ για τη ζάχαρη στις αναπτυσσόμενες χώρες και ειδικότερα στις ΕΑΧ

Η μεταρρύθμιση οδηγεί σε σταδιακή μείωση της αυτάρκειας της ΕΕ σε ζάχαρη, και η ΕΕ από εξαγωγική γίνεται πλέον καθαρά εισαγωγική σε ζάχαρη. Αυτό ωφελεί τις εξαγωγικές, σε ζάχαρη, αναπτυσσόμενες χώρες που πωλούν στην ελεύθερη αγορά. Ωστόσο, οι επιπτώσεις δεν είναι για όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες μόνο θετικές παρά την μεγάλη ευκαιρία που παρουσιάζεται για τους παραγωγούς ζάχαρης.

Με τη μεταρρύθμιση στην εμπορική πολιτική της ΕΕ για τη ζάχαρη¹³⁵ αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες άρχισαν να χάνουν σταδιακά την προνομιακή σχέση που απολάμβαναν στις εμπορικές τους συναλλαγές με την ΕΕ και να αντιμετωπίζουν τη διάβρωση του προτιμησιακού καθεστώτος τους (preference erosion)

Οι εξαγωγείς των χωρών ΑΚΕ στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου για τη ζάχαρη, αφού απολάμβαναν την εγγυημένη τιμή του προηγούμενου καθεστώτος από το 2006 και μετά αντιμετωπίζουν μια παρόμοια μείωση της εγγυημένης τιμής εξαγωγής τους στο ύψος του 36%. Η ΕΕ ακύρωσε το πρωτόκολλο για τη ζάχαρη με εγγυημένη τιμή με μεταβατική περίοδο τριών ετών (έναρξη την 1η Οκτωβρίου 2007), με το επιχείρημα ότι αφού οι εγγυημένες τιμές καταργήθηκαν για τους αγρότες της ΕΕ δεν θα μπορούσαν να διατηρηθούν για τους εξαγωγείς των χωρών ΑΚΕ.

Για τις χώρες ΑΚΕ στην Καραϊβική παρότι είναι σε ισχύ από το 2008 η ΣΟΕΣ με τη ΕΕ, λόγω του υψηλού κόστους παραγωγής η αγορά της ΕΕ έπαψε να είναι ελκυστική ενώ αντίθετα άλλοι εξαγωγείς χαμηλού κόστους όπως η Νότια Αφρική, επεκτείνουν τις εξαγωγές τους αν και σε χαμηλότερη τιμή σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς.

Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες από το 2009 και μετά, αφού είχαν ήδη επωφεληθεί από τη χωρίς δασμούς πρόσβαση μέσω της πρωτοβουλίας «Όλα εκτός από όπλα» (EBA) από το 2001, υπέστησαν απώλεια εσόδων από τις εξαγωγές, ως αποτέλεσμα της πτώσης των τιμών στην αγορά της ΕΕ, αλλά σε αντίθεση με τους

¹³⁵ Hannah Chaplin and Alan Matthews, *COPING WITH THE FALLOUT FOR PREFERENCE-RECEIVING COUNTRIES FROM EU SUGAR REFORM*, IIS Discussion Paper No. 100 /November 2005, p.2

εξαγωγείς ΑΚΕ η τιμή εξαγωγής τους δεν ήταν ποτέ εγγυημένη, εκτός από εξαγωγές που προέρχονταν από χώρες ΕΑΧ οι οποίες ήταν επίσης και χώρες ΑΚΕ.

Οι Ελάχιστα Ανεπτυγμένες Χώρες που είναι ελλειμματικές στη ζάχαρη θα πληρώνουν από εδώ και στο εξής περισσότερα για τις εισαγωγές τους τώρα που η ΕΕ δεν είναι πλέον καθαρός εξαγωγέας και οι διεθνείς τιμές δεν συμπιέζονται λόγω υπερπαραγωγής.

Επιπλέον η κατάργηση των εθνικών ποσοτώσεων παραγωγής ζάχαρης για τα κράτη μέλη της ΕΕ, στο πλαίσιο της ισχύουσας ΚΑΠ, θα έχει σοβαρές συνέπειες κυρίως στους εξαγωγείς ζάχαρης που απολάμβαναν το προτιμησιακό καθεστώς για την ομάδα των χωρών ΑΚΕ. Θα τελειώσει τη διάκριση μεταξύ «ζάχαρης ποσόστωσης» και «εκτός ποσόστωσης ζάχαρης», η οποία επιτρέπει τη λειτουργία του διπλού συστήματος δασμολόγησης και θα αυξήσει την πίεση για μείωση των τιμών αναφοράς της ΕΕ για τη ζάχαρη, μία εξέλιξη η οποία ανάλογα με την παγκόσμια αγορά στις τιμές ζάχαρης θα ασκήσει περαιτέρω καθοδική πίεση στις τιμές που καταβάλλονται για τις εξαγωγές ακατέργαστης ζάχαρης προς την ΕΕ από τις χώρες ΑΚΕ.

Με το προηγούμενο καθεστώς, οι εκτός ποσόστωσης ποσότητες ζάχαρης που παράγονταν από ευρωπαϊούς παραγωγούς δεν επιτρέπονταν να διατεθούν στην αγορά της ΕΕ εάν τις χρησιμοποιούσαν για την παραγωγή τροφίμων εντός της ΕΕ. Άρα έμενε ανοιχτό το παράθυρο για μεγαλύτερες εισαγωγές από τρίτες χώρες χωρίς μείωση της τιμής. Με την κατάργηση στις ποσοτώσεις στην παραγωγή, δεν είναι δυνατή η διάκριση μεταξύ της ζάχαρης ποσόστωσης και αυτής εκτός ποσόστωσης οπότε δεν είναι πλέον δυνατό να περιοριστεί η πώληση της εγχώριας παραγόμενης ζάχαρης εντός της ΕΕ.

Οι ανταγωνιστικοί παραγωγοί χαμηλού κόστους για τους οποίους η ΕΕ δεν είναι η μόνη ή / και σημαντική αγορά, όπως το Μαλάουι και η Ζάμπια, θα επωφεληθούν από την αύξηση των εξαγωγών τους σε χώρες στις οποίες η ΕΕ εξήγαγε προ της μεταρρύθμισης. Η αυξημένη παγκόσμια τιμή που προκύπτει από τη μείωση της προσφοράς της ΕΕ στην παγκόσμια αγορά, αν είναι σημαντικά υψηλότερη, θα μπορούσε επίσης να αποβεί επωφελής για τους παραγωγούς ζάχαρης χαμηλού κόστους που θα μπορούσαν να εκτρέψουν το εμπόριο σε άλλες χώρες¹³⁶.

¹³⁶ Stephan Nolte and Harald Grethe, *EU and world sugar markets in 2010*, No. 2 Sugar Industry, 2011

Με δεδομένο ότι η τιμή της ζάχαρης στην ΕΕ παραμένει υψηλότερη από την παγκόσμια τιμή, η πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ θα εξακολουθήσει να ωφελεί τις ΕΑΧ, ιδίως τους εξαγωγείς με χαμηλό κόστος, όπως η Αιθιοπία, η Μοζαμβίκη και το Σουδάν. Πολλές από αυτές τις χώρες αναζητούν τρόπους για τη μείωση του κόστους και την επέκταση της παραγωγής. Έτσι, οι μεταρρυθμίσεις θα ενθαρρύνουν τους αποτελεσματικούς παραγωγούς να αυξήσουν την παραγωγή για να επωφεληθούν από την αυξημένη πρόσβαση στις αγορές της ΕΕ¹³⁷.

Η μείωση των τιμών ενδέχεται να αποθαρρύνει τους λιγότερο αποδοτικούς παραγωγούς να παράγουν ζάχαρη προς εξαγωγή στην ΕΕ, ιδίως σε χώρες που είναι καθαροί εισαγωγείς ζάχαρης όπως η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το Λάος και το Νεπάλ. Ακόμη όμως και αυτοί οι παραγωγοί υψηλότερου κόστους μπορούν να αξιοποιήσουν την ευκαιρία για αυξημένες σε ποσότητα εγχώριες πωλήσεις καθιστώντας μεσομακροπρόθεσμα πιο αποτελεσματική την παραγωγή τους¹³⁸.

Πολλές από τις ΕΑΧ αντιμετωπίζουν το κόστος των υποδομών, και την πολιτική αστάθεια. Τα υψηλά έξοδα μεταφοράς αποτελούν επίσης εμπόδιο για τις χερσαίες χώρες όπως η Ζάμπια και το Μαλάουι, οι οποίες είναι κατά τα άλλα χαμηλού κόστους παραγωγούς. Επιπλέον, οι κανόνες που διέπουν το εμπόριο στο πλαίσιο του « Όλα εκτός από όπλα », όπως οι κανόνες καταγωγής, αυξάνουν το εμπορικό κόστος και εμποδίζουν τις ΕΑΧ να επωφεληθούν από την πρόσβαση στις αγορές της ΕΕ.

Συμπερασματικά οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες τείνουν να εκτρέπουν το εμπόριο από τους παραγωγούς χαμηλού κόστους προς τους λιγότερο αποδοτικούς παραγωγούς. Η απελευθέρωση των αγορών ζάχαρης θα αντιστρέψει αυτή την εκτροπή. Πόσο επηρεάζεται μια Ελάχιστη Ανεπτυγμένη Χώρα από τη διάβρωση των προτιμήσεων εξαρτάται από το πόσο σημαντική είναι η ζάχαρη για την οικονομία της και τον όγκο των εξαγωγών ζάχαρης σε σχέση με τις άλλες εξαγωγές της. Για τις χώρες που οι εξαγωγές τους βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην προτιμησιακή πρόσβαση και

¹³⁷ Amani Elobeid, *How would a Trade Deal on Sugar Affect Exporting and Importing Countries?*, ICTSD Program on Agricultural Trade and Sustainable Development, September 2009

¹³⁸ Gudoshnikov, S., *The EU Sugar Reform and EPA/EBA Exports*, F.O. Lichts International Sugar and Sweetener Report, Vol. 141(6): 117-124, 17.02.2009

των οποίων οι οικονομίες στηρίζονται σε αυτές τις εμπορικές συμφωνίες, ο αντίκτυπος μπορεί να αποβεί επιζήμιος.

Η ΕΕ εξαγάγει περίπου το 8% της συνολικής παραγωγής το 2016/2017. Με το τέλος του συστήματος ποσοτώσεων, οι εξαγωγές αυτές δεν θα περιορίζονται πλέον από τους ειδικούς κανόνες του ΠΟΕ, επιτρέποντας στους ευρωπαϊούς παραγωγούς να διερευνήσουν πλήρως νέες αγορές και δυνατότητες.

Η ζάχαρη μπορεί και θα εξακολουθήσει να εισάγεται στην ΕΕ χωρίς δασμούς και ελεύθερη από ποσοτώσεις βάσει της συμφωνίας «Όλα εκτός από όπλα» για τις ΕΑΧ και από τις χώρες που έχουν συνάψει ή εφαρμόσει Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης με την ΕΕ. Αυτές οι προτιμησιακές εισαγωγές μειώθηκαν λόγω των χαμηλότερων τιμών που προσφέρει πλέον η ΕΕ αλλά και άλλων αγορών που έγιναν πιο ελκυστικές κατά τα τελευταία χρόνια. Αυτές οι εισαγωγές πιθανότατα θα μειωθούν περαιτέρω μετά το τέλος των ποσοτώσεων, καθώς οι εγχώριες τιμές θα ευθυγραμμιστούν περισσότερο με τις παγκόσμιες τιμές.

Συμπεράσματα

Η σχέση μεταξύ εμπορίου και οικονομικής ανάπτυξης είναι σύνθετη. Ενώ το εμπόριο δεν αποτελεί έναν εγγυημένο δρόμο για την οικονομική πρόοδο των αναπτυσσόμενων χωρών, τα στοιχεία δείχνουν ότι το εμπόριο και το άνοιγμα στην παγκόσμια οικονομία παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία θέσεων εργασίας και ευημερίας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι στην Ατζέντα 2030 η ενίσχυση του διεθνούς εμπορίου και η ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών και ιδιαίτερα των ΕΑΧ σε αυτό, αποτελεί εργαλείο επίτευξης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Η ΕΕ από την πλευρά της διακηρύσσει την επιδίωξη της να διασφαλίσει ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να επωφεληθούν από το άνοιγμα της παγκόσμιας οικονομίας. Γι' αυτό διαχρονικά τα τελευταία πενήντα χρόνια προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει προτιμησιακά εμπορικά καθεστώτα για τις αναπτυσσόμενες χώρες με ειδικά προνόμια για τις ΕΑΧ.

Την περίμετρο των προνομίων για τα αγροτικά προϊόντα πάντα την καθόριζε μία σημαντική εσωτερική δύναμη που δεν ήταν άλλη από την υποχρέωση της ΕΕ να στηρίξει τον αγροτικό της τομέα έναντι τρίτων χωρών. Όσο η ΕΕ ύψωνε τείχη προστασίας για τους δικούς της παραγωγούς τόσο τα εμπορικά προτιμησιακά καθεστώτα που τα παρέκαμπταν είχαν αντίκρισμα στους δικαιούχους τους. Όταν όμως για λόγους δημοσιονομικούς αλλά και εξαιτίας της πίεσης που δέχθηκε η ΕΕ να συμμορφωθεί με τους κανόνες του ΠΟΕ η ΚΑΠ μετασχηματίστηκε και η σημασία των ειδικών εμπορικών καθεστώτων περιορίστηκε.

Την ίδια περίπου περίοδο συνέβη μία αντίρροπη εξέλιξη. Οι αλλαγές που έγιναν στα μονομερή μη αμοιβαία προνομιακά εμπορικά προγράμματα της ΕΕ στο πλαίσιο του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων μείωσαν δραστικά τους δικαιούχους και επικέντρωσαν σε όσες χώρες έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, ευνοώντας έτσι περισσότερο κυρίως τις ΕΑΧ αφού πλέον λιγότερες αναπτυσσόμενες χώρες απολάμβαναν εμπορικές προτιμήσεις.

Η πρόοδος που επιτελέστηκε τα τρία τελευταία χρόνια σχετικά με τις Συμφωνίες Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με χώρες ΑΚΕ στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Κοτονού διευρύνει σε λίγες ακόμη αριθμητικά χώρες – πέρα από τις ΕΑΧ που είναι και μέλη της ομάδας ΑΚΕ την ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ

και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για περιφερειακή ολοκλήρωση (ευνοεί δηλαδή το εμπόριο μεταξύ αναπτυσσόμενων χωρών). Το αμοιβαίο άνοιγμα όμως των αγορών των χωρών ΑΚΕ στα ευρωπαϊκά προϊόντα παρότι συμφωνήθηκε να γίνει σταδιακά μπορεί να διευρύνει ακόμη περισσότερο το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων προς όφελος της ΕΕ. Η τάση των τελευταίων ετών είναι αυξητική.

Οι επιπτώσεις των εμπορικών προτιμήσεων δεν είναι εύκολο να αποτιμηθούν ποσοτικά. Από τη χαρτογράφηση των εξαγωγικών ροών αγροτικών προϊόντων από τις ΕΑΧ προς την ΕΕ από το 1973 μέχρι και σχετικά πρόσφατα το 2012 φαίνεται μία αξιοσημείωτη άνοδος ανάλογη όμως των άλλων αναπτυσσόμενων χωρών που δεν είχαν τα ίδια εμπορικά προνόμια με τις ΕΑΧ. Η συγκεκριμένη παρατήρηση δεν αποδεικνύει σε καμία περίπτωση ότι και χωρίς προνομιακή μεταχείριση οι εξαγωγές από τις ΕΑΧ θα ακολουθούσαν την ίδια πορεία.

Δεν προκύπτει επίσης κάποια σημαντική αλλαγή στην τάση προσέλκυσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ως αποτέλεσμα της προνομιακής εμπορικής μεταχείρισης των ΕΑΧ από την ΕΕ αλλά και γενικότερα από τα ΗΕ. Δεν μπορεί όμως κανείς να ισχυριστεί ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις στις ΕΑΧ θα βρίσκονταν στο σημερινό επίπεδο εάν οι χώρες αυτές δεν απολάμβαναν εμπορικές προτιμήσεις.

Σε κάθε περίπτωση η στρατηγική σημασία της προτιμησιακής πρόσβασης στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένεται αναπόφευκτα να μειώνεται για τις ΕΑΧ, για δύο κύριους λόγους.

Η «διάβρωση» των προτιμήσεων αναμένεται να συνεχιστεί καθώς η διαδικασία απελευθέρωσης του εμπορίου κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος έναντι των προστατευτικών πολιτικών και διαφαίνεται . Μπορεί να προβλέπεται στο διεθνές θεσμικό πλαίσιο του εμπορίου, η ευνοϊκή μεταχείριση των Ελάχιστα Ανεπτυγμένων Χωρών, η αξία όμως αυτής ακριβώς της εξαίρεσης μετριέται σε σχέση με το ύψος των εμποδίων που περιορίζουν τις εξαγωγές προς την αγορά της ΕΕ από άλλες ανταγωνιστικές των ΕΑΧ χώρες. Όταν τα δασμολογικά εμπόδια και οι ποσοτώσεις περιορίζονται δραστικά ή ακόμη καταργούνται στο πλαίσιο Συμφωνιών Ελευθέρων Συναλλαγών της ΕΕ με αναπτυσσόμενες χώρες, αναδυόμενες ή ακόμη και άλλες ανεπτυγμένες τότε συρρικνώνεται το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις ΕΑΧ που προσφέρει το ειδικό προτιμησιακό καθεστώς.

Τα υγειονομικά και φυτουγειονομικά μέτρα καθώς και οι κανόνες καταγωγής που λειτουργούν περιοριστικά στη εξαγωγή προϊόντων από τις ΕΑΧ αποκτούν στο παγκοσμιοποιημένο εμπόριο όλο και μεγαλύτερη σημασία. Για τα μεν πρώτα είναι αναμενόμενο οι καταναλωτές κυρίως του ανεπτυγμένου Βορρά άρα και της ΕΕ να επιζητούν διασφάλιση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων ανεξάρτητα από το τόπο παραγωγής τους. Ενώ οι παραγωγοί των ανεπτυγμένων χωρών μπορούν να συμμορφωθούν εύκολα οι ανταγωνιστές τους από τις ΕΑΧ χρειάζεται να ενσωματώσουν τεχνολογία και γνώση που ακόμη κι όταν τους διατίθεται μέσω τεχνικής βοήθειας απαιτεί χρόνο για να φέρει αποτελέσματα. Για τους κανόνες καταγωγής είναι απόρροια των προτιμησιακών καθεστώτων για τις ΕΑΧ. Με άλλα λόγια οι παραγωγοί παγιδεύονται σε αυστηρούς κανόνες προκειμένου να λαμβάνουν το ειδικό καθεστώς οι πραγματικοί δικαιούχοι και επιβαρύνονται με επιπλέον διαδικασίες που απαιτούν κόστος συμμόρφωσης.

Πηγές – Βιβλιογραφία

Πηγές

Επίσημα κείμενα

ACP, *The Lomé Convention, ACP-EEC CONVENTION SIGNED AT LOME ON 28 February 1975*, Published on ACP. Ανάκτηση από <http://www.acp.int/sites/acpsec.waw.be/files/Lome-Convention-I-en.pdf>

Commission of the European Communities, *Preparing for the "Health Check" of the CAP reform, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL*. COM(2007) 722 final. Brussels 20.11.2007. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0722:FIN:EN:PDF>

Commission of the European Communities, *Directions towards sustainable agriculture, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL; THE EUROPEAN PARLIAMENT; THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS*. COM (1999) 22 final. Brussels 27.01.1999. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-history/agenda-2000/com99-22_en.pdf

Commonwealth Secretariat, *Commonwealth Trade, 1970, prepared in the Commonwealth Secretariat*. London, 1971.

CONCORD, *The EPA between the EU and West Africa: Who benefits? SPOTLIGHT REPORT 2015 POLICY PAPER*, 2015. Ανάκτηση από <http://library.concordeurope.org/record/1665/files/DEEEP-REPORT-2016-014.pdf>

CONVENTION OF ASSOCIATION between the European Economic Community and the African and Malagasy States associated with that Community and Annexed Documents, signed at Yaounde on 20 July 1963. Ανάκτηση από http://www.epg.acp.int/fileadmin/user_upload/YaoundeI.pdf

ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT BETWEEN THE EAST AFRICAN COMMUNITY PARTNER STATES, OF THE ONE PART, AND THE EUROPEAN UNION AND ITS MEMBER STATES OF THE OTHER PART.

Ανάκτηση από

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153845.compressed.pdf

European Commission, *Η παγκοσμιοποίηση στην υπηρεσία όλων μας Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το παγκόσμιο εμπόριο*. 2003. Ανάκτηση από

<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d6ca59fb-5b06-4e81-8bd7-3ff5aa0658d8/language-en>

European Commission, *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, IMPACT ASSESSMENT VOL. I, Accompanying the document Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL applying a scheme of generalised tariff preferences*, SEC(2011) 536 final. Brussels 10.5.2011. Ανάκτηση από

http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2011/sec_2011_0536_en.pdf

European Commission, *Overview of CAP Reform 2014-2020*. Agricultural Policy Perspectives Brief N°5* / December 2013. Ανάκτηση από

https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf

European Commission, *Everything But Arms (EBA) – Who benefits?*. Trade. 30.04.2013. Ανάκτηση από

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150983.pdf

European Commission, *The Cotonou Agreement 2014, Signed in Cotonou on 23 June 2000, Revised in Luxembourg on 25 June 2005, Revised in Ouagadougou on 22 June 2010 and multiannual financial framework 2014–20*. Directorate-General for Development and Cooperation – EuropeAid, 2014. Ανάκτηση από

http://www.europarl.europa.eu/intcoop/acp/03_01/pdf/mn3012634_en.pdf

European Commission, *Putting partnership into practice Trade Economic partnership agreements (EPAs) between the EU and African, Caribbean and Pacific (ACP)*

countries. Trade, 2014. Ανάκτηση από
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/october/tradoc_156340.pdf

European Commission, *Agricultural trade in 2013: EU gains in commodity exports, Monitoring Agri-trade Policy*, MAP 2014 – 1 , DG Agriculture and Rural Development, 2014. Ανάκτηση από
https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/map/2014-1_en.pdf

European Commission, *Assessment of economic benefits generated by the EU Trade Regimes towards developing countries, Volume I*. Directorate-General for International Cooperation and Development. June 2015. Ανάκτηση από
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153595.pdf

European Commission, *Monitoring Agri-trade Policy, MAP 2016*. DG Agriculture & Rural Development, 2016. Ανάκτηση από
https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/map/2016-1_en.pdf

European Commission, *Sanitary and phytosanitary measures addressing the challenges*. Directorate-General for International Cooperation and Development, 2016. Ανάκτηση από
<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/75a9539b-4d81-11e6-89bd-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission, *Mid-Term Evaluation of the EU's Generalised Scheme of Preferences (GSP)*, Final Interim Report. 21 September 2017. Ανάκτηση από
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/september/tradoc_156085.pdf

European Commission, *OVERVIEW OF ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENTS* (Updated November 2017). Ανάκτηση από
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/september/tradoc_144912.pdf

European Commission, *The end of EU sugar production quotas, BASIC FIGURES FOR THE EU SUGAR SECTOR*. DG Agriculture and Rural Development. Ανάκτηση από https://ec.europa.eu/agriculture/sugar/doc/factsheet-end-sugar-quota_en.pdf

European Parliament, *AFRICAN, CARIBBEAN AND PACIFIC (ACP) COUNTRIES' POSITIONS ON ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENTS (EPAS), DIRECTORATE-GENERAL FOR EXTERNAL POLICIES OF THE UNION.*

February 2014. Ανάκτηση από

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/deve/dv/epa_final/epa_final_en.pdf

GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE – GATT, *DIFFERENTIAL AND MORE FAVOURABLE TREATMENT RECIPROCITY AND FULLER PARTICIPATION OF DEVELOPING COUNTRIES, Decision of 28 November 1979 (L/4903), Treatment of Developing Countries, Tokyo Round Codes (1973-1979).* Ανάκτηση από

https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/90970166.pdf

GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE – GATT, *Text of the General Agreement. GENEVA. JULY 1986.* Ανάκτηση από

https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47.pdf

OECD, *THE DAC 50 YEARS, 50 HIGHLIGHTS.* Ανάκτηση από

<http://www.oecd.org/dac/46717535.pdf>

Official Journal of the European Communities, *COUNCIL REGULATION (EC) No 416/2001 of 28 February 2001 amending Regulation (EC) No 2820/98 applying a multiannual scheme of generalised tariff preferences for the period 1 July 1999 to 31 December 2001 so as to extend duty-free access without any quantitative restrictions to products originating in the least developed countries,* L 60/43. 1.3.2001. Ανάκτηση από

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:060:0043:0050:EN:PDF>

Official Journal of the European Union, *ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and the SADC EPA States, of the other part,* L 250/3. 16.9.2016 Ανάκτηση από

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153915.pdf

UNCTAD, *The history of UNCTAD 1964-1984, Digitized by the Digitization and Microform Unit UNOG Library*. New York, 1985. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/Docs/osg286_en.pdf

UNCTAD, *QUANTIFYING THE BENEFITS OBTAINED BY DEVELOPING COUNTRIES FROM THE GENERALIZED SYSTEM OF PREFERENCES*, Note by the UNCTAD secretariat /ITCD/TSB/Misc.52. 7 October 1999. Ανάκτηση από <http://unctad.org/en/Docs/poitcdtsbm52.en.pdf>

UNCTAD, *Generalized System of Preferences, HANDBOOK ON THE SCHEME OF THE EUROPEAN COMMUNITY UNITED NATIONS*. New York and Geneva, 2008. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/Docs/itcdtsbmisc25rev3_en.pdf

UNCTAD, *UNCTAD at 50: A Short History*. New York and Geneva, 2014. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/osg2014d1_en.pdf

UNCTAD, *Generalized System of Preferences HANDBOOK ON THE SCHEME OF THE EUROPEAN UNION*, United Nations. New York and Geneva, 2015. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtsbmisc25rev4_en.pdf

UNCTAD, *STATE OF COMMODITY DEPENDENCE 2014*. New York and Geneva, 2015. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/suc2014d7_en.pdf

UNCTAD, *TOOLBOX FOR LEAST DEVELOPED COUNTRIES - SPECIALIZING SMARTLY*. Nairobi. 17-22 July 2016. Ανάκτηση από http://unctad14.org/Documents/U14_TC_LDCtoolbox_en.pdf

UNCTAD, *Poverty Trap Leaves Least Developed Countries Ever Further Behind*. PRESS/PR/2016/066. Geneva, Switzerland. 13.12.2016. Ανάκτηση από <http://unctad.org/en/Pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=382>

UNCTAD, *The Least Developed Countries Report 2016: The Path to Graduation and Beyond – Making the Most of the Process*. New York and Geneva. 09.06.2017. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/lhc2016_en.pdf

UNCTAD, *Preferential Market Access and the Generalized System of Preference*.

Ανάκτηση από <http://unctad.org/en/Pages/DITC/GSP/Generalized-System-of-Preferences.aspx?Pu=1,10>

United Nations, *Preferential or free entry of exports of manufactures and semi-manufactures of developing countries to the developed countries, RESOLUTIONS 21 (II)*. The United Nations Conference on Trade and Development, 77th plenary meeting, 26 March 1968. New York, 1968.

Ανάκτηση από http://unctad.org/en/Docs/td97vol1_en.pdf

United Nations, *The Millennium Development Goals Report*. New York, 2015.

Ανάκτηση από

[http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)

United Nations, *World Economic Situation and Prospects 2018*. New York, 2018.

Ανάκτηση από https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/WESP2018_Full_Web-1.pdf

United Nations, Committee for Development Policy, *Report on the ninth session (19-23 March 2007) Economic and Social Council*. Official Records, Supplement No. 13. New York, 2007. Ανάκτηση από

http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_ecosoc/e_2007_33_en.pdf

United Nations, Economic and Social Council, *Progress towards the Sustainable Development Goals*, Report of the Secretary-General. E/2017/66, 11 May 2017.

Ανάκτηση από

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2017/66&Lang=E

United Nations, Fourth United Nations Conference on the Least Developed Countries, Istanbul, Turkey, 9-13 May 2011, *Programme of Action for the Least Developed Countries for the Decade 2011-2020*, A/CONF.219/3/Rev.1.

23.05.2011. Ανάκτηση από <http://unohrlls.org/UserFiles/File/IPoA.pdf>

United Nations, Framework Convention on Climate Change, Report of the Conference of the Parties on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 13

December 2015. *FCCC/CP/2015/10*. 29.01.2016. Ανάκτηση από
<https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/10.pdf>

United Nations, General Assembly, *Identification of Least Developed among the Developing Countries*, General Assembly 26th Session, 1988th Plenary Meeting. 18.11.1971. Ανάκτηση από <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/84/IMG/NR032784.pdf?OpenElement>

United Nations, General Assembly, United Nations Millennium Declaration, Resolution adopted by the General Assembly, *A/RES/55/2, 18 September 2000*. Ανάκτηση από
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/2

United Nations, General Assembly, *Smooth transition strategy for countries graduating from the list of least developed countries. A/RES/59/209*. 28.02.2005. Ανάκτηση από http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2017/03/ares59_209.pdf

United Nations, General Assembly, *Graduation of countries from the least developed country category, Resolution adopted by the General Assembly on 4 December 2013, 68/18, 09.12.2013*. Ανάκτηση από
http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/a-res-68-18_en.pdf

United Nations, General Assembly, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. A/RES/70/1*. 21.10.2015 Ανάκτηση από
http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

United Nations Ministerial Conference of the Least Developed Countries, *Globalization, Agriculture and the Least Developed Countries*. Making Globalization Work for the LDCs Istanbul, 9-11 July 2007. Ανάκτηση από
<http://www.unohrlls.org/UserFiles/File/LDC%20Documents/Turkey/20June07-Agriculture-Final.pdf>

United Nations, Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States – OHRLLS, *A GUIDE TO LEAST DEVELOPED COUNTRY GRADUATION*.

2017. Ανάκτηση από http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2017/11/UN_Graduation_Booklet_2017_LowRes.pdf

United Nations, Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States – OHRLLS, *Least-Developed-Countries-factsheet-2016*. Ανάκτηση από

http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2016/08/Least-Developed-Countries-factsheet-2016_ENGLISH_FINAL_UPDATED-1.pdf

VERTRAG ZUR GRÜNDUNG DER EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTSGEMEINSCHAFT, Rom, den 25. März 1957. Ανάκτηση από

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=EN>

World Trade Organization, *Ministerial Conference Singapore, 9-13 December 1996, SINGAPORE MINISTERIAL DECLARATION adopted on 13 December 1996*,

WT/MIN(96)/DEC. 18 DECEMBER 1996. Ανάκτηση από https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min96_e/singapore_declaration96_e.pdf

World Trade Organization, *MINISTERIAL DECLARATION, Adopted on 14 November 2001. MINISTERIAL CONFERENCE Fourth Session Doha, 9 - 14 November 2001*,

WT/MIN(01)/DEC/1. 20 November 2001. Ανάκτηση από https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.pdf

World Trade Organization, *European Communities – Export Subsidies on Sugar, Report of the Appellate Body*, WT/DS265/AB/R, WT/DS266/AB/R,

WT/DS283/AB/R. 28 April 2005. Ανάκτηση από https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/265_266_283abr_e.pdf

World Trade Organization, *Trade Policy Review of the European Communities, Report by the Secretariat*. PRESS/TPRB/314. 6 & 8 April 2009. Ανάκτηση από

https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp314_e.htm

World Trade Organization, *EXPORT COMPETITION, MINISTERIAL DECISION OF 19 DECEMBER 2015. MINISTERIAL CONFERENCE TENTH SESSION NAIROBI, 15-19 DECEMBER 2015, WT/MIN(15)/45 WT/L/980*. 21 December 2015. Ανάκτηση από

[https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S006.aspx?Language=ENGLISH&SourcePage=FE_B_009&Context=Script&DataSource=Cat&Query=\(%40Symbol%3D%22WT%2FMIN\(15\)%2F*%22+AND+%40DocumentType%3Ddecision\)&DisplayContext=popup&languageUIChanged=true#](https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S006.aspx?Language=ENGLISH&SourcePage=FE_B_009&Context=Script&DataSource=Cat&Query=(%40Symbol%3D%22WT%2FMIN(15)%2F*%22+AND+%40DocumentType%3Ddecision)&DisplayContext=popup&languageUIChanged=true#)

World Trade Organization, *NAIROBI MINISTERIAL DECLARATION ADOPTED ON 19 DECEMBER 2015. Ministerial Conference Tenth Session Nairobi, 15-18 December 2015, WT/MIN(15)/DEC*. 21 December 2015. Ανάκτηση από

https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/nairobipackage_e.pdf

World Trade Organization, *AGREEMENT ON AGRICULTURE*. Ανάκτηση από https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag.pdf

World Trade Organization, *MARRAKESH DECLARATION OF 15 APRIL 1994, adopted by the 124 Governments and the European Communities participating in the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations on the occasion of the final session of the Trade Negotiations Committee at Ministerial level held at Marrakesh, Morocco from 12 to 15 April 1994*. Ανάκτηση από https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/marrakesh_decl_e.pdf

World Trade Organization, *The WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS Agreement)*. Ανάκτηση από

https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/spsagr_e.htm#fnt1

World Trade Organization, *THE WTO AGREEMENTS SERIES, GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE, WTO publications*. Ανάκτηση από

https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/agrmntseries2_gatt_e.pdf

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΟΚ) αριθ. 2658/87 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Ιουλίου 1987 για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο*, L 256. 7 Σεπτεμβρίου 1987.

Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1987:256:FULL&from=EN>

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994) - Παράρτημα 1 - Παράρτημα 1Α - Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου του 1994 - Πρωτόκολλο του Μαρακές (ΠΟΕ - GATT 1994) - ΠΟΕ- "GATT 1994".* L 336. 22.12.1994. Ανάκτηση από [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:21994A1223\(03\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:21994A1223(03))

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3281/94 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 για την εφαρμογή ενός πολυετούς συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων για την περίοδο 1995-1998 σε ορισμένα βιομηχανικά προϊόντα καταγωγής αναπτυσσομένων χωρών.* L 348. 31.12.1994. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1994:348:FULL&from=EN>

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3282/94 του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1994 για την παράταση κατά το 1995 της εφαρμογής των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 3833/90, (ΕΟΚ) αριθ. 3835/90 και (ΕΟΚ) αριθ. 3900/91 περί εφαρμογής γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα καταγωγής αναπτυσσομένων χωρών,* L 348. 31.12.1994. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1994:348:FULL&from=EN>

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1256/96, του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 1996, για την εφαρμογή πολυετούς συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων, για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 1996 έως τις 30 Ιουνίου 1999 σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα, καταγωγής αναπτυσσομένων χωρών,* L160. 29 Ιουνίου 1996. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1996:160:FULL&from=EL>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 του Συμβουλίου της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την*

τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2019/93, (ΕΚ) αριθ. 1452/2001, (ΕΚ) αριθ. 1453/2001, (ΕΚ) αριθ. 1454/2001, (ΕΚ) αριθ. 1868/94, (ΕΚ) αριθ. 1251/1999, (ΕΚ) αριθ. 1254/1999, (ΕΚ) αριθ. 1673/2000, (ΕΟΚ) αριθ. 2358/71 και (ΕΚ) αριθ. 2529/2001. L 270. 21.10.2003. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32003R1782>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 980/2005 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιουνίου 2005 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων, L 169. 30.6.2005. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005R0980&from=FRN>

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συμφωνία εταιρικής σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000. L 317. 15.12.2000. Ανάκτηση από http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:eebc0bbc-f137-4565-952d-3e1ce81ee890.0002.04/DOC_2&format=PDF

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΝΟΠΙΩΜΕΝΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ. C 326/47. 26.10.2012. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 978/2012 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Οκτωβρίου 2012 για την εφαρμογή συστήματος γενικευμένων δασμολογικών προτιμήσεων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 732/2008, L 303/1. 31.10.2012. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0978&from=EN>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ)

αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου, L 347/671.
20.12.2013. Ανάκτηση από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1308&from=EL>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Δελτίο Τύπου: Λήγει το καθεστώς ποσοτώσεων ζάχαρης της ΕΕ*.
Βρυξέλλες, 29 Σεπτεμβρίου 2017. Ανάκτηση από
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3487_el.htm

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Συμφωνία οικονομικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των κρατών της Δυτικής Αφρικής, της Οικονομικής Κοινότητας των κρατών της Δυτικής Αφρικής (CEDEAO) και της Δυτικοαφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (UEMOA), αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφετέρου*. Βρυξέλλες, 3 Δεκεμβρίου 2014. Ανάκτηση από
<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13370-2014-INIT/el/pdf>

Ιστοσελίδες

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της Ε.Ε. με την περιφέρεια της Κεντρικής Αφρικής. Ανάκτηση από
<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/central-africa/>
(Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με την περιφέρεια της Ανατολικής και Νότια Αφρικής - Eastern and Southern Africa (ESA). Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/esa/> (Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με την περιφέρεια της Καραϊβικής (Caribbean). Ανάκτηση από
<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/caribbean/>
(Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της με την περιφέρεια του Ειρηνικού (Pacific). Ανάκτηση από
<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/pacific/>
(Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με την περιφέρεια της Δυτικής Αφρικής (West Africa). Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/west-africa/> (Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με την περιφέρεια της Κοινότητας Ανατολικής Αφρικής - East African Community (EAC). Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/eac/> (Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για την εξέλιξη της Συμφωνίας Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης της ΕΕ με την περιφέρεια της Νοτιοαφρικανικής Αναπτυξιακής Κοινότητας - Southern African Development Community (SADC). Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/sadc/> (Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Πληροφορίες για τους παγκόσμιους δασμολογικούς συντελεστές στα αγροτικά προϊόντα, Ανάκτηση από https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariffs_e.htm (Πρόσβαση στις 30/11/2017)

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Acemoglu, D., & Robinson, J. A., *Γιατί αποτυγχάνουν τα έθνη*. Εκδ. Λιβάνη, 2013.

Fennell, R., *Η κοινή αγροτική πολιτική : Συνέχεια και αλλαγή*. (Ν. Μαραβέγιας, Επιμ., & Δ. Κιούκias, Μεταφρ.) Εκδ. Θεμέλιο, 1999.

Γρηγορίου, Π., Σαμιώτης, Γ., & Τσάλτας, Γ., *Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio De Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη Νομική και Θεσμική Διάσταση*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 1993.

Μαραβέγιας, Ν., & Τσινισιζέλης, Μ. (Επιμ.), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση - Οργάνωση και πολιτικές: 50 χρόνια*. Εκδ. Θεμέλιο, 2007.

Τσάλτας, Γ., *Αφρική και Ανάπτυξη: Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση-Ευκαιρία*. Εκδ. Σιδέρης, 2009.

Τσάλτας, Γ., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο & Τρίτος Κόσμος*. Εκδ. Παπαζήση, 2010.

Ξενόγλωσση

Aksoy, A. M., & Beghi, J. C., *GLOBAL AGRICULTURAL TRADE AND DEVELOPING COUNTRIES, The International Bank for Reconstruction and Development*. Washington D.C: The World Bank. 2005.

<http://siteresources.worldbank.org/INTGAT/Resources/GATfulltext.pdf>

Barclay, C. *The Trade Dispute between the EU and the USA over Bananas*. SCIENCE AND ENVIRONMENT SECTION, HOUSE OF COMMONS LIBRARY, RESEARCH PAPER 99/28, 12 March 1999.

Berthélemy, J.-C., *GLOBALIZATION AND CHALLENGES FOR EDUCATION IN LEAST DEVELOPED COUNTRIES*. Pontifical Academy of Sciences, Extra Series 28. Vatican City, 2006. Ανάκτηση από

<http://www.pas.va/content/dam/accademia/pdf/es28/es28-berthelemy.pdf>

- Bjerkholt, O., & Guillaumont, P., *Procedure for inclusion of countries in and graduation from the list of Least Developed Countries (LDCs) and the interactions with the countries concerned*. CDP2007/PLEN/6. Ανάκτηση από https://www.researchgate.net/profile/Olav_Bjerkholt/publication/268266825_Procedure_for_inclusion_of_countries_in_and_graduation_from_the_list_of_Least_Developed_Countries_LDCs_and_the_interactions_with_the_countries_concerned/links/552b7ce90cf2779ab79317
- Bown, C. P., *Mega-Regional Trade Agreements and the Future of the WTO*, Special Section Article. *Global Policy*, Volume 8, Issue 1, February 2017.
- Brenton, P., Hoppe, M., & Newfarmer, R., *Economic Partnership Agreements and the Export Competitiveness of Africa, Policy Research Working Paper 4627*. The World Bank, Poverty Reduction and Economic Management Network, International Trade Department. May 2008. Ανάκτηση από <http://documents.worldbank.org/curated/en/926911468002135186/pdf/wps4627.pdf>
- Butault, J.-P., & Bureau, J.-C., *WTO Constraints and the CAP: Domestic Support in EU 25 Agriculture*. Institute for International Integration Studies, IIIS Discussion Paper, July 2006. Ανάκτηση από <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.150.9029&rep=rep1&type=pdf>
- Cantore, N., Kennan, J., & Page, S., *CAP reform and development. Introduction, reform options and suggestions for further research*. Overseas Development Studies. 14.05.2011. Ανάκτηση από <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/7245.pdf>
- Cernat, L., Laird, S., Monge-Roffarello, L., & Turrini, A., *The EU's Everything But Arms Initiative and the Least-developed Countries, Discussion Paper No 2003/47*. United Nations University, WIDER, Helsinki, 2003. Ανάκτηση από <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/dp2003-047.pdf>
- Chaplin, H., & Matthews, A., *Coping with the Fallout for Preference-Receiving Countries From EU Sugar Reform*. IIIS Discussion Paper No. 100. November 2005.

- Cornia, G. A., & Scognamillo, A., *Clusters of Least Developed Countries, their evolution between 1993 and 2013, and policies to expand their productive capacity*. CDP Background Paper No. 33 ST/ESA/2016/CDP/33. July 2016. Ανάκτηση από <https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/CDP-bp-2016-33.pdf>
- De Vylder, S., *The Least Developed Countries and World Trade - Second edition*, Sida studies no.19. 2007. Ανάκτηση από <https://www.sida.se/contentassets/c66ff44557e845ff915a93b6e40942f0/13821.pdf>
- Delpuech, C., & Harb, G., *EPAS: THINKING OUTSIDE THE EUROPEAN BOX, "Draft version"*. December 2007. Ανάκτηση από http://gem.sciences-po.fr/content/publications/pdf/delpuech_harb_EPA10122007.pdf
- Djazayeri, A., *MAIN FEATURES OF WORLD TRADE LAW, With special focus on the TBT Agreement A guideline, English edition published in 2012*. Physikalisch-Technische Bundesanstalt. Ανάκτηση από https://www.ptb.de/cms/fileadmin/internet/fachabteilungen/abteilung_9/9.3_internationale_zusammenarbeit/q5_publicationen/101_GATT/PTB_Q5_GATT_EN.pdf
- Dunlop, A., *What Future for Lomé's Commodity Protocols?* (This study was funded by the Swedish Ministry of Foreign Affairs). June 1999. Ανάκτηση από <http://ecdpm.org/wp-content/uploads/2013/11/DP-5-What-Future-For-Lomes-Commodity-Protocols-1999.pdf>
- Elobeid, A., *How would a Trade Deal on Sugar Affect Exporting and Importing Countries?* ICTSD Program on Agricultural Trade and Sustainable Development. September 2009. Ανάκτηση από <https://www.ictsd.org/downloads/2012/02/how-would-a-trade-deal-on-sugar-affect-exporting-and-importing-countries.pdf>
- Faber, G., & Orbie, J., *European Union Trade Politics and Development: 'Everything But Arms' Unravelling*. Rutledge Studies in Development Economics, 2005.

- Goodison, P., *The Impact of EU Sugar Reforms on Traditional African Caribbean and Pacific Sugar Exporters*. Initiativet for Handel og Udvikling. November 2015. Ανάκτηση από https://www.ihu.dk/media/cms_page_media/47/EU_Sugar_Reforms.pdf
- Gudoshnikov, S., *The EU Sugar Reform and EPA/EBA Exports*. F.O.Lichts International Sugar, Vol. 141(6). 17.02.2009
- Henson, S., & Jaffee, S., *Understanding Developing Country Strategic Responses to the Enhancement of Food Safety Standards*. The World Economy, Volume 31, Issue 4. April 2008.
- Kelechi, C. N., & Kingsley, C. I., *IMPACT OF ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENTS (EPA) ON AFRICAN ECONOMY: A LEGAL PERSPECTIVE*. 2014. Ανάκτηση από [http://cega.berkeley.edu/assets/miscellaneous_files/6-ABCA-Nnamdi-Impact of EPA on AFR economy.pdf](http://cega.berkeley.edu/assets/miscellaneous_files/6-ABCA-Nnamdi-Impact_of_EPA_on_AFR_economy.pdf)
- KONé, S., *Economic Partnership Agreement between West Africa and the European Union in the Context of the World Trade Organization(WTO) and the Regional Integration Process*. Journal of Economic Integration 25(1), 105-129. March 2010. Ανάκτηση από <http://www.e-jei.org/upload/W77834Q409RH8216.pdf>
- Kuijper, P. J., *The Conclusion and Implementation of the Uruguay Round Results by the European Community*. European Journal of International Law, Volume 6, Issue 2. 01.01.1995. Ανάκτηση από <http://www.ejil.org/pdfs/6/1/1292.pdf>
- Laaksonen, K., Mäki-Fränki, P., & Virolainen, M., *Lomé Convention, Agriculture and Trade Relations between the EU and the ACP Countries in 1975-2000*. Finland: Pellervo Economic Research Institute, Working Paper 06/20. Ανάκτηση από <https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/18853/1/wp060020.pdf>
- Laporte, G., Klavert, H., & van Seters, J., *The implications of the Lisbon treaty for Africa-EU trade relations*. The Bulletin of Fridays of the Commission, Newsletter Vol.4 No. 1. March 2011. Ανάκτηση από https://www.au.int/web/sites/default/files/documents/29946-doc-newsletter_mars_2011.pdf

- Makhan, D., *Linking EU Trade and Development Policies-Lessons from the ACP-EU trade negotiations on Economic Partnership Agreements*. Bonn: DIE - Deutsches Institut für Entwicklungspolitik, 2009. Ανάκτηση από https://www.die-gdi.de/uploads/media/Studies_50.pdf
- Nicita, A., & Seiermann, J. *G20 POLICIES AND EXPORT PERFORMANCE OF LEAST DEVELOPED COUNTRIES*. UNCTAD, Geneva, 2016. Ανάκτηση από http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtab77_en.pdf
- Nolte, S., & Grethe, H., *EU and world sugar markets in 2010*. Sugar Industry No. 2, 2011. Ανάκτηση από <http://w2.zuckertechniker.de/uploads/media/2011-90-100.pdf>
- Schmieg, E., & Rudloff, B., *The Future of the WTO after the Nairobi Ministerial Conference*. German Institute for International and Security Affairs, SWP Comments 12. March 2016. Ανάκτηση από https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2016C12_scm_rff.pdf
- Stevens, C., & Massa, I., *Addressing Developing Countries' Challenges in Free Trade Implementation*. European Parliament, Directorate-General for External Policies, Policy Department. February 2017. Ανάκτηση από [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578038/EXPO_S TU\(2017\)578038_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578038/EXPO_S TU(2017)578038_EN.pdf)
- Stiglitz, J. E., & Charlton, A., *Fair Trade For All How trade can promote development*. Oxford University Press, 2005.
- Thinam, J., & Gernot, F., *Preferential Rules of Origin – A Conceptual Outline*. Intereconomics. May/June 2003.
- Van Gestely, W., & Crombezz, C., *The Role of the Trade Policy Committee in EU Trade Policy: A Political-Economic Analysis*. The Flemish Fund for Scientific Research. 18.01.2011. Ανάκτηση από http://wp.peio.me/wp-content/uploads/2014/04/Conf4_Van-Gestel-Crombez-17.01.2011.pdf